

VOJENSKÝ GEOGRAFICKÝ OBZOR

2/2012

Sborník Geografické služby AČR

Úvodník	3
Z historie	5
30 let vojensko-odborné činnosti 5. geodetického odřadu pplk. v. v. Ing. Vladimír Jadrný, pplk. v. z. Ing. Oldřich Pašek	5
K padesátému výročí založení 5. geodetického odřadu genmjr. v. v. Ing. Ladislav Kebísek	24
Několik vzpomínek na službu u 5. geodetického odřadu pplk. v. v. Mgr. Václav Krejčí	28
Vzpomínky záložního důstojníka na službu u VÚ 6270 mjr. v. v. RNDr. Tomáš Grim, Ph.D.	30
Společenská rubrika	32
Události	45
Anotace	51

PŘÍLOHA, 14 s.

K osmdesátinám plk. v. v. prof. Ing. Františka Miklošika, DrSc.

Doc. Ing. Marian Rybanský, CSc.

Foreword.....	3
From history	5
30 years of military and specialized activities of the 5th Geodetic Detachment retired LtCol Ing. Vladimír Jadrný, retired LtCol Ing. Oldřich Pašek	5
The 50th anniversary of establishment of the 5th Geodetic Detachment retired MajGen v. v. Ing. Ladislav Kebísek.....	24
Several memories of the service for the 5th Geodetic Detachment retired LtCol Mgr. Václav Krejčí	28
Memories of the reserved officer of his service for VÚ 6270 retired Maj RNDr. Tomáš Grim, Ph.D.	30
Social section.....	32
Events	45
Summaries	51

APPENDIX, 14 p.

To the 80th birthday anniversary of the retired Colonel Prof. Ing. František Miklošik, DrSc.

Doc. Ing. Marian Rybanský, CSc.

Redakční sdělení

Ve Vojenském geografickém obzoru č. 1/2012 jsme v článku pplk. Ing. Jana Marši, Ph.D. *Projekt NGIF – cesta ke sdílení geoprostorových informací v operacích NATO* u obr. 1 na straně 12 omylem neuvedli zdroj obrázku, kterým je adresa <http://xkcd.com/927>. Tímto tak dodatečně činíme a autorům obrázku se omlouváme.

Redakce

Vážení přátelé,

v mnohaleté historii dnešní Geografické služby Armády České republiky v určitých obdobích existovaly účelové vojenské útvary a zařízení. Působily někdy delší, jindy kratší dobu v podstatě na všech stupních velení armády. Jedním z nich byl i 5. geodetický odřad, jehož 50. výročí vzniku a současně 20. výročí zániku si v roce 2012 připomínáme.

Pátý geodetický odřad vznikl v roce 1962 v Dobrušce, posléze působil v Krnově, aby nakonec na dlouhá léta našel svoji „domovskou“ posádku v Opavě. Zejména v tomto městě se stal zaslouženě pojmem.

Hlavním důvodem pro založení odřadu byla nutnost posílit existující složky tehdejší topografické služby zařízením pro realizaci úkolů tzv. topogeodetického zabezpečení tehdy vznikajících útvarů raketového vojska a dělostřelectva.

Třicetileté úspěšné působení odřadu v oblastech topogeodetického zabezpečení i každodenních úkolů služby jsou důkazem, že se jeho příslušníkům podařilo dosáhnout všech cílů, které si zakladatelé stanovili. Odřad se své role ve struktuře naší služby zhostil se ctí. Během své existence se stal nejen spolehlivým garantem plnění vojensko-odborných úkolů, ale současně i zdrojem celé řady zeměměřických odborníků naší služby. Někteří z nich pracují v geografické službě dodnes. Jiní našli uplatnění i mimo ozbrojené složky, kde zúročili své zkušenosti a praxi, získané během své vojenské kariéry u 5. geodetického odřadu.

S odstupem času lze bez jakékoliv nadsázky konstatovat, že odřad svoji historickou úlohu splnil a zapsal se nesmazatelným písmem do historie naší služby.

Vážení přátelé,

dovolte mi, abych touto cestou poděkoval všem příslušníkům 5. geodetického odřadu za práci, kterou odvedli ve prospěch naší služby a zejména ve prospěch zabezpečení obrany našeho státu. Ze všech příslušníků odřadu bych chtěl za dosažené výsledky jmenovitě poděkovat lidem, kteří na nich a na rozvoji odřadu měli zásadní podíl, a to jednotlivým náčelníkům odřadu – generálmajorovi Ing. Ladislavu Kebískovi, plukovníku Ing. Ladislavu Nimráčkovi, plukovníku Ing. Jaroslavu Žáčkovi a podplukovníku Ing. Vladimíru Jadrnému.

Současně mi dovolu, abych při této příležitosti vyjádřil lítost nad odchodem plukovníka Nimráčka, který nás navždy opustil v letošním roce. Čest jeho památce.

*Plukovník gšt. Ing. Pavel Skála
náčelník Geografické služby AČR*

5. geodetický odřad

Dobruška
1962 – 1966

Krnov
1966 – 1968

Opava
1968 – 1992

Koncem tohoto roku uplyne 20 let od ukončení činnosti 5. geodetického odřadu, naposledy posádkou v Opavě. Třicet let jeho činnosti se zapsalo do historie československého zeměměřictví při budování a údržbě bodových polí, topografickém mapování a mapování státní hranice. Významnou roli útvár hrál při topogeodetickém zabezpečení armády.

V neposlední řadě jsou následující řádky věnovány i vzpomínce na bývalé příslušníky, vojáky a občanské zaměstnance.

30 let vojensko-odborné činnosti 5. geodetického odřadu

pplk. v. v. Ing. Vladimír Jadrný, pplk. v. z. Ing. Oldřich Pašek

Úvod

Tento chronologický přehled je volnou formou zpracovaná historie 5. geodetického odřadu (5. GO). Autoři čerpali zejména z archivních dokumentů útvaru uložených ve Vojenském oblastním archivu v Olomouci a ze vzpomínek pamětníků. Jejich snahou bylo zachovat časovou posloupnost a autentičnost osob a připomenout dobu, ve které tehdejší příslušníci útvaru pracovali a žili. V celé třicetileté historii se do života odřadu aktivně zapojily stovky důstojníků a praporčíků širokého spektra vojenských odborností. Výcvikem prošlo několik tisíc absolventů vojenských kateder, vojáků základní služby a nemálo vojáků v záloze. Protože není možno všechny vyjmenovat, omezili se autoři toho-

to dokumentu jen na jména velitelů útvaru. Na všechny ostatní se i přes jejich nesporné pracovní a morální zásluhy dostat nemohlo. Těm všem se autoři omlouvají. V textu jsou v uvozovkách uvedeny některé citace dobových materiálů, které lze jen těžko převést do dnešního civilního jazyka; často byly těžko srozumitelné už tehdy. Jak známo, vojenská mluva byla a je specifická. Mnohdy jí rozumí jen vojáci.

Vznik a počátky odřadu

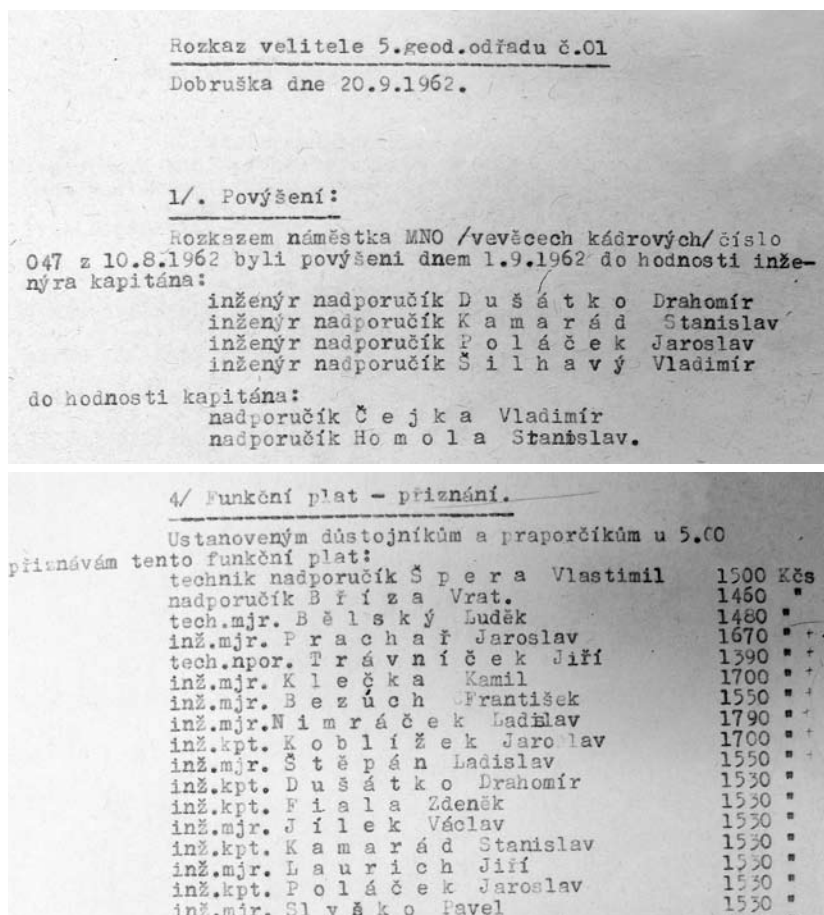
Na počátku 60. let, při zakládání nových útvarů raketového vojska a dělostřelectva (RVD), nastala potřeba vytvořit i nové útvary topografické služby, které by plnily hlavně úkoly topogeodetického zabezpečení. Jedním z nich byl i 5. GO.

Byl vytvořen 1. 9. 1962 v Dobrušce. Jeho prvním velitelem byl ustanoven mjr. Ing. Ladislav Kebísek. Výběr důstojníků a praporčíků byl prováděn z řad příslušníků Vojenského topografického ústavu (VTOPÚ), absolventů Vojenské akademie Antonína Zápotockého (VAAZ) z roku 1962 a z 13 důstojníků dělostřeleckých útvarů, absolventů přeškolovacího kursu.

V prvních měsících bylo nutno řešit velké množství základních problémů, jako byla organizační výstavba, zabezpečení výcviku a výchovy vojáků základní služby a vojáků z povolání, či převzetí geodetické a automobilní techniky a ostatního materiálu. Na úseku materiálního zabezpečení odřadu se největší měrou podílel VTOPÚ, který vytvořil nejnужnější předpoklady pro první období práce útvaru.

Pro zajištění plnění odborných úkolů bylo potřeba co nejlépe vycvičit náčelníky měřických skupin. Jejich odborná úroveň byla značně rozdílná, proto jejich příprava byla diferencována a zaměřena hlavně na zvládnutí úkolů geodetického zabezpečení vojsk a na úkoly při budování zařízení na bodech státní trigonometrické sítě, kde jsou nároky zvláště vysoké. Z počátku byl odborný výcvik soustředěn na zvládnutí základní měřické techniky, kterou tehdy byly teodolity Theo 010 a OT02. Řešení odborných úkolů zkomplikovalo i zostření mezinárodní situace (Karibská krize), které si vynutilo uvedení odřadu do vyšších stupňů bojové pohotovosti. Urychleně se podařilo provést organizační stmelení útvaru a vyřešily se nejnужnější předpoklady pro bojové stmelení.

Při založení odřadu byla vytvořena tři geodetická oddělení, která se stala základem přípravy geodetů. Organizačně byla postavena tak, aby mohla po doplnění vojáků základní služby samostatně plnit úkoly jak

Obr. 1 Výřezy faksimile rozkazu velitele 5. GO s povýšením příslušníků odřadu a přiznáním funkčních platů

Obr. 2 Areál dobrušských kasáren (rok snímkování 1962)

Obr. 3 Velitel odřadu mjr. Ing. Kebisek (uprostřed) při prvním vyhlášení titulu Vzorný voják

v mírové, tak i v bojové činnosti. Současně bylo vytvořeno speciální oddělení geodetických podkladů. To mělo za úkol zásobovat štáb a geodetická oddělení geodetickými a mapovými podklady a provádět speciální geodetické práce. Pro doplnění oddělení a štábu byla zřízena geodetická rota se samostatnou automobilní četou. Odřad byl organizačně členěn takto:

- velitelství a štáb;
- týlová skupina;
- tři geodetická oddělení;
- oddělení geodetických a výpočetních podkladů;
- geodetická rota;
- spojovací družstvo;
- družstvo technického zabezpečení;
- hospodářské družstvo.

Hlavní úkoly a činnost odřadu

Od založení odřadu až do ukončení jeho činnosti bylo před jeho příslušníky postaveno množství úkolů, které vyžadovaly kvalitní plnění. Pro vytvoření představy je nutné si nejdůležitější z nich připomenout.

Rok 1963

Hlavním úkolem v roce 1963 bylo dále zvyšovat úroveň stálé bojové pohotovosti odřadu a plnění odborných úkolů. Náplní odborné činnosti bylo budování zařízení na bodech Státní trigonometrické sítě (STS) v prostoru Šumava (okresy Český Krumlov, Strakonice,

Prachatice, Klatovy), kam příslušníci odřadu odjeli na polní práce již 8. dubna. Pamětníci si právě v tuto dobu připomínají zřizování orientačních bodů k bodům STS. Jejich posláním bylo zajistit zejména v lesích rychlou a přesnou orientaci pro potřeby rozvíjení geodetických sítí. Žulové mezníky velikosti 16 × 16 cm a černobílé ochranné tyče se mnohde zachovaly dodnes. Průběh polních měřických prací narušilo přemístění většího množství vojáků z povolání i vojáků základní služby k nově zakládaným armádním geodetickým odřadům do Bechyně a do Stříbra.

Obr. 4 Před příchodem elektrooptických dálkoměrů byly oporou při měření délek tellurometrie

Velitel odřadu mjr. Ing. Ladislav Kebisek vydal v prosinci 1962 *Rozkaz pro bojovou a politickou přípravu odřadu na rok 1963*. Rozkaz schválil tehdejší náčelník topografického oddělení Generálního štábu (GŠ-TO) genmjr. Ing. Dr. Jan Klíma. Rozkaz sestával zejména z kalendářního plánu bojové a politické přípravy a z organizačně metodických pokynů velitele. Těmto tématům byla v tehdejší plánovací dokumentaci vždy věnována polovina rozsahu dokumentů. Byť pro splnění výcvikových úkolů byly organizační a metodické záležitosti prvořadě, záměrem tohoto materiálu bylo připomenout zejména odbornou (zeměměřickou) činnost útvaru.

V roce 1963 bylo stanoveno dosáhnout v odborné přípravě těchto cílů:

- zvládnout měřickou a výpočetní techniku v rámci technologií zavedených u odřadu;
- geodetickým oddělením dosáhnout tempa rozvíjení směrových sítí (ORSS-30") 100 km/den a polohových sítí (OGSS-30") 60km/den;
- zvládnout technické návyky při měření a výpočtech vyšší přesnosti, např. ve Státní trigonometrické síti;
- zvládnout měření a výpočty při použití metod astronomické orientace;

- seznámit všechny důstojníky odřadu se základními principy práce telluometru, dálkoměru SVV-1, gyroteodolitu, gravimetru a se zásadami jejich použití v terénu;
- ovládnout transformační úlohy, zejména Helmertovu transformaci;
- zajistit dokonalé vyškolení: 8 příslušníků odřadu v obsluze a použití telluometru, 4 příslušníky odřadu v obsluze a použití gyroteodolitu, 2 příslušníky v obsluze a použití gravimetru a 4 v obsluze a použití SVV-1;
- zvládnout problematiku měření na pohyblivé cíle na dlouhé vzdálenosti;
- prohloubit znalosti ruského jazyka, zejména v oboru odborné a vojenské terminologie.

První takticko-odborné cvičení odřad absolvoval 20. 3. 1963 a námětem bylo měření polygonu o dlouhých stranách mezi Opočnem, Jičinem a Hradcem Králové.

Rok 1964

Ve výcvikovém roce 1963–1964 velitel odřadu odjel ke studiu v Sovětském svazu. Po dobu jeho nepřítomnosti jej zastupoval mjr. Ing. Ladislav Nimráček. V roce 1964 nadále pokračovalo stmelování oddělení a celého odřadu, a to nejen při plnění mírových úkolů, ale i při plnění úkolů souvisejících s geodetickým zabezpečením bojové činnosti vojsk. V odborné přípravě byla hlavní pozornost zaměřena na prohloubení výcviku měřických skupin pro práci v STS, tj. praktické zvládnutí technologie geodetických prací vysoké přesnosti. Jednotlivá oddělení plnila úkoly zřizování orientačních bodů na bodech STS v prostorech Lipník nad Bečvou, Levoča a Malacky a dokončovala úkol z předchozího roku v prostoru Šumava.

V září proběhlo velitelsko-štábní cvičení (VŠC), kterého se zúčastnili příslušníci odřadu a jedno oddělení z řad posluchačů VAAZ. Při cvičení byla prováděna i součinnost s vrtulníkovým rojem. Většina úkolů daných rozkazem ministra národní obrany

(RMNO) a směrnicemi náčelníka GŠ-TO byla dobře splněna.

Rok 1965

Na základě vyhodnocení činnosti odřadu za výcvikový rok 1964 stanovil velitel odřadu pro rok 1965 tyto hlavní cíle:

- Podstatně zlepšit řídicí a organizační práci na všech stupních za podmínek vedení boje s použitím jaderných zbraní a bez nich.
- Tvůrčím způsobem pokračovat v zavádění nových metod při geodetickém zabezpečení vojsk.
- Včas a kvalitně splnit odborné úkoly při budování zařízení na bodech STS a při mapování v měřítku 1 : 10 000.

Vzhledem k tomu, že tohoto roku měl odřad provádět různorodé odborné práce (dokončení prací v STS, měření vřícovacích bodů a klasifikace leteckých snímků pro mapování 1 : 10 000), bylo nutné věnovat přípravě na jejich plnění v zimním období značnou pozornost.

Budování zařízení na bodech STS bylo prováděno v prostoru Zvolen, klasifikace leteckých snímků v prostorech Lešť, Hradec Králové, Pardubice a Kutná Hora. V letním období byla provedena dvě cvičení. Při prvním bylo procvičováno rozvíjení speciální sítě polygonem o dlouhých stranách s použitím rádiových dálkoměrů a gyroteodolitů. Požadavek přesnosti byl splněn a oddělení dosáhlo vzdálenosti 70 km za 26 hodin.

Rok 1966

V roce 1966 bylo nutno splnit velké množství úkolů. Geodetická oddělení pracovala na zaměření vřícovacích bodů v prostorech Levočské pohoří, Broumov, Opava, Bohumín, Studénka a Příbor, kancelářské přípravě pro údržbu topografických map 1 : 25 000, mapování 1 : 10 000 v prostoru Šumava, na stavbě tří měřických věží na Slovensku pro spojení Československé trigonometrické sítě 1. řádu se sítí Sovětského svazu (SSSR).

V tomto roce došlo k zásadní změně v životě odřadu, kdy na základě rozkazu GŠ-TO ze 16. 5. 1966 byl 5. GO přemístěn z Dobrušky do Krnova.

Do období stěhování odřadu zasáhla příprava na spojenecké cvičení Vltava. Tohoto cvičení se zúčastnilo jedno oddělení a štáb. Všechny úkoly uložené odřadu byly splněny.

Rok 1967

Ani úkoly postavené před příslušníky odřadu v roce 1967 nebyly jednodušší než v roce předchozím. Byly prováděny mapovací práce pro topografickou mapu 1 : 10 000 v prostorech Lešť, Kežmarok a Levočské pohoří. Údržba topografických map 1 : 50 000 probíhala v Západočeském kraji na ploše víc než 4 000 km². Pro doplnění gravimetrické mapy měřítka 1 : 200 000 byla uskutečněna měření v Jeseníkách, v okolí Králického Sněžníku a v Orlických horách.

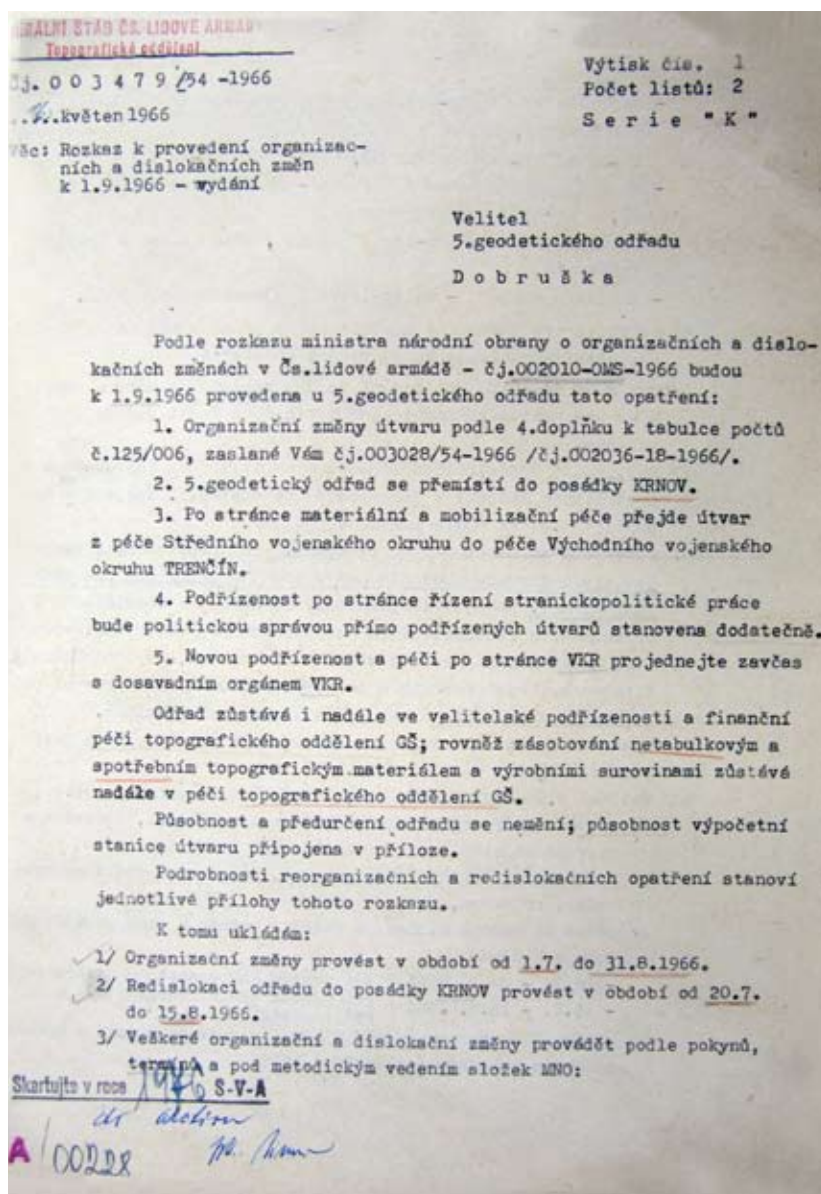
Při procvičování bojové činnosti poprvé cvičilo geodetické oddělení s oddílem raketového vojska. Toto cvičení prokázalo schopnost geodetických oddělení plnit odborné úkoly ve prospěch zabezpečených vojsk.

Opuštěním posádky v Dobrušce začal útvar více získávat vojenský charakter. Polní měřické práce prováděné v letních měsících se však od předchozích zvyklostí o mnoho nelišily.

Příprava příslušníků útvaru se nadále prováděla podle rozkazu na výcvikový rok.

Hlavními výcvikovými událostmi roku 1967 byly zejména tyto:

- třídní velitelské zaměstnání se štábním nácvikem, při kterém byly procvičeny otázky od narůstání bojové pohotovosti až po plánování geodetického zabezpečení útočné operace;
- dvoudenní cvičení 1. geodetického oddělení (go) s řešením rozvíjení OGSS-30" metodou polygonu a trilaterace;
- čtyřdenní součinnostní cvičení 3. go s oddílem 311. těžké dělostřelecké brigády (tdb);

Obr. 5 Faksimile rozkazu GŠ-TO k přemístění 5. GO do Krnova

Obr. 6 Až do konce 80. let byly ve výzbroji tatrovky T 805

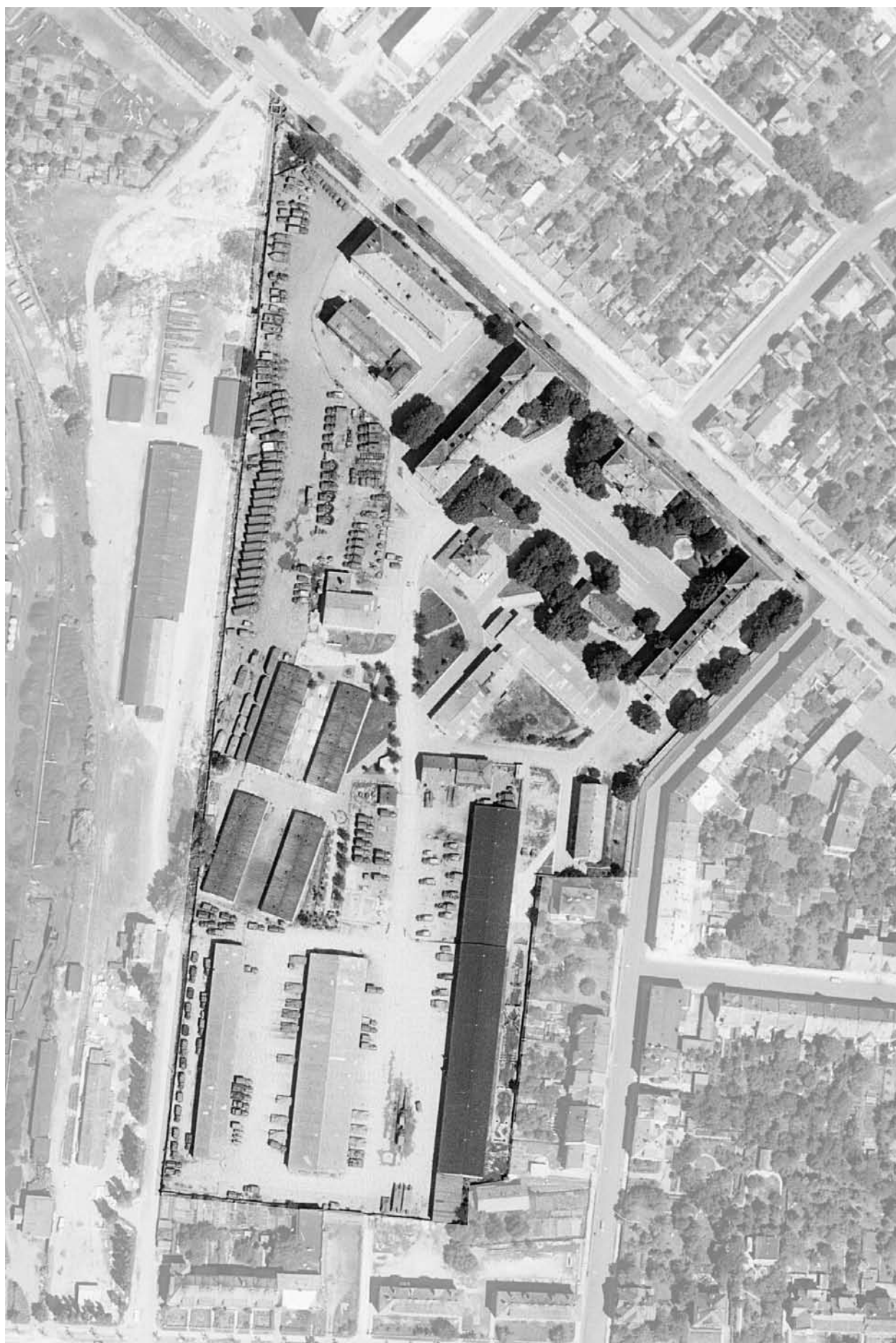
- třídní součinnostní cvičení 2. go s oddílem 311. tdb.

Obzvláště cenná byla součinnostní cvičení, protože geodetická oddělení poprvé cvičila s podporovanými jednotkami. Procvičily se přímé geodetické úlohy ve prospěch raketových oddílů, otázky součinnostní a předávání výsledků během plnění úkolů. S ohledem na utajení se nerealizovalo radiové spojení mezi geodetickým oddělením a dělostřeleckým oddílem. Cvičení prokázala schopnost geodetických oddělení splnit úkoly. Byly patrné pokroky ve schopnostech náčelníků a geodetů. „Nadále však je třeba se zaměřovat zvláště na rychlost měření, na efektivnost při výběru metod a zrychlení práce počítařů při zachování kvality.“

V měsíci lednu bylo uskutečněno instrukčně-metodické zaměstnání pro orgány průzkumu dělostřelectva. „Zde byla ukázána činnost měřické skupiny při plnění úkolů geodetického zabezpečení a vyjasněny navzájem některé další technické otázky a problémy.“

„Těžiště odborného výcviku bylo položeno do geodetických oddělení za řízení náčelníků oddělení. Výcvik byl veden diferencovaně s ohledem na dosavadní znalost a stupeň výcviku jednotlivých příslušníků oddělení. Kladně lze hodnotit, že většina nových mladých důstojníků, tvořících více jak 50 % příslušníků oddělení, zvládla v podstatě geodetickou techniku oddělení a základní metodiku prací při rozvíjení OGSS různými metodami.“

Vzhledem k mládí a nezkušenosti geodetů pokračoval výcvik ve využití geodetických metod a jejich výpočetního zpracování. Velká pozornost byla věnována odborné přípravě pro mapování v měřítku 1 : 10 000. Jednalo se o společný úkol s civilním resortem a jak náčelníkům oddělení, tak i geodetům tehdy chyběla zejména topografická zkušenost s tímto mapovým měřítkem. [Pozn.: Společné mapování bylo ukončeno v roce 1971; velmi záhy pak musely civilní složky z důvodu utajení vojenských

Obr. 7 Areál křovských kasáren (rok snímkování 1970)

map přejít na tvorbu civilní Základní mapy 1 : 10 000. Topografická služba již pak neměla kapacity na údržbu více než 4 000 mapových listů vojenské verze.]

Hlavní odborné úkoly roku 1967:

- byly prováděny mapovací práce pro topografickou mapu 1 : 10 000 v prostorech Lešť, Kežmarok a Levočské pohoří;
- údržba map 1 : 50 000 byla prováděna v Západočeském kraji na ploše více jak 400 km²;
- pro doplnění gravimetrické mapy měřítka 1 : 200 000 byla uskutečněna měření v Jeseníkách, v okolí Králického Sněžníku a v Orlických horách.

Rok 1968

Na konci 60. let plnil odřad rozsáhlé dlouhodobé úkoly. Plnil je již z nové posádky v Opavě, kam byl v říjnu roku 1968 přemístěn na základě RMNO o organizačních a dislokačních změnách k 15. 10. 1968. Důvodem bylo uvolnění krnovských kasáren sovětské tankové jednotce. S odstupem času lze konstatovat, že po celých následujících 20 let setkávání „s bratry ve zbrani“ bylo jen velmi výjimečné. Nelze také nezapomenout na důsledky srpna 1968, které vzhledem k nesouhlasu s okupací nebo politikou vládnoucí strany, znamenaly pro některé vojáky nucený odchod z armády.

V letních měsících byl výcvik geodetů zaměřen na řešení složitých odborných úkolů náčelníky měřicích skupin. Projevily se nedostatky zejména v nízké rychlosti provádění geodetických výpočtů; v následných třídních zkouškách z 12 důstojníků uspělo jen 8.

Pokračovala příprava na mapování v měřítku 1 : 10 000. Praktický výcvik byl komplikován špatným počasím a nedostatkem eklimetrů.

Speciální geodetické oddělení (sgo) cvičilo absolventy vojenských kateder vysokých škol (VKVŠ) v astronomické orientaci a v přibližném určování zeměpisných souřadnic

pomocí Theo 010. U sgo pokračoval výcvik počtářů v obsluze počítače a v programování. Skupina geodetického průzkumu zajišťovala vzory zahraničních map a jejich kopie pro použití při výcviku. V okolí Krnova byly postaveny dvě měřické stavby pro potřeby komparace přístrojů.

Rok 1969

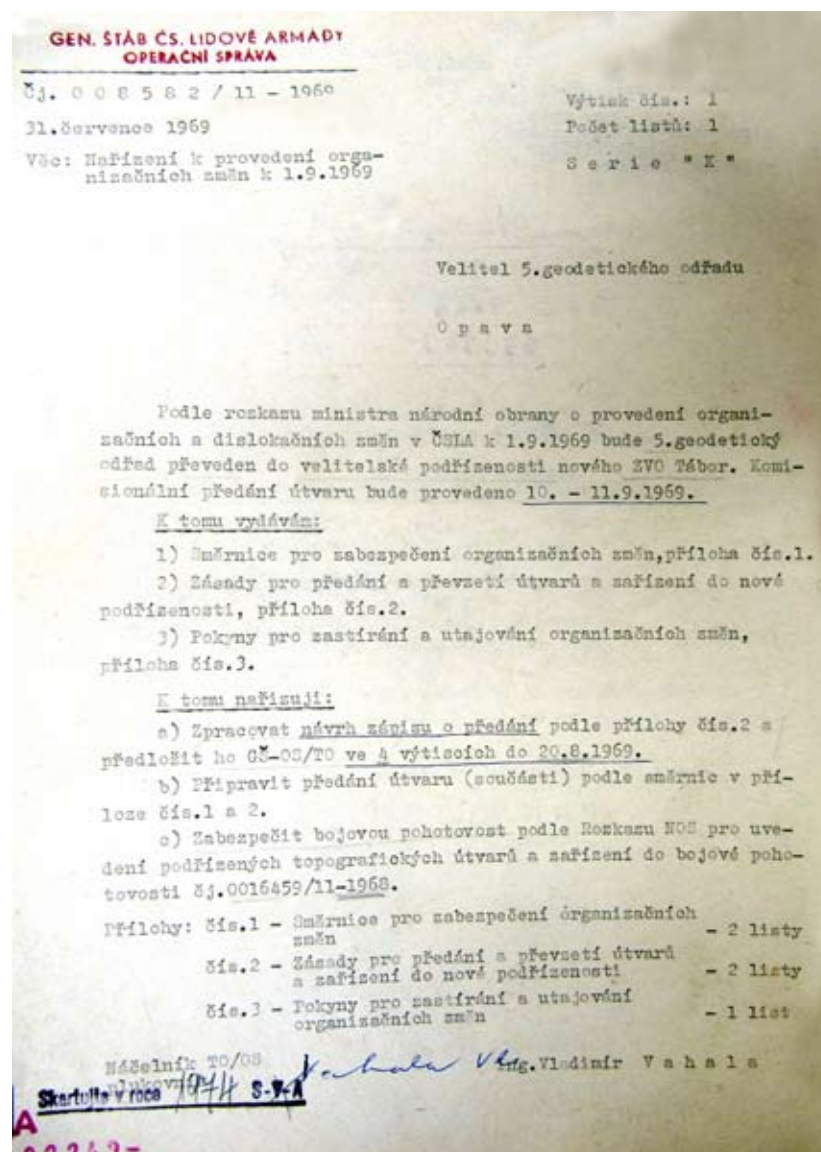
Dne 30. ledna 1969 došlo ke změně ve funkci velitele 5. GO. Dosavadního velitele pplk. Ing. Ladislava Kebiska vystřídal na základě kádrového rozkazu MNO č. 06/69 pplk. Ing. Ladislav Nimráček.

Ke dni 1. 9. 1969 byl 5. GO na základě RMNO převeden do velitelské podřízenosti nově zřízeného Západního vojenského okruhu (ZVO) Tábor.

K odborným úkolům, které útvar tento rok plnil, patřilo především pokračování mapování v měřítku 1 : 10 000, vyhotovování mapových listů československo-polské a československo-maďarské státní hranice a také stavba měřických rozhleden v okolí Opavy, Boskovic a v Levočském pohoří.

Rok 1970

Hlavním úkolem odborné činnosti od roku 1970 bylo podílet se na údržbě topografických map 1 : 25 000. Tento úkol byl pro příslušníky odřadu nový; byl proto na počátku provázen chybami, které vyplývaly z nezkušenosti a z nejednotného výkladu směrnic pro zpracování. Po odstranění těchto problémů byly mapové listy zpracované příslušníky odřadu hodnoceny dobře. V roce 1970 byla pro-

Obr. 8 Faksimile rozkazu GŠ k převedení 5. GO do podřízenosti ZVO Tábor

Obr. 9 Areál opavských Dukelských kasáren (rok snímkování 1966)

vedena polní revize na 54 mapových listech z území Východočeského a Severomoravského kraje.

Hlavní odborné úkoly roku 1970:

- mapování v měřítku 1 : 10 000 v prostorech Čadca (revize 25 listů), Bohumín – 1 list, 25 listů podél státní hranice s tehdejší Maďarskou lidovou republikou (MLR) v oblastech Moldava nad Bodvou a Slovenské Nové Mesto;
- polní revize na mapách 1 : 25 000 v prostorech Chrudim, Litomyšl a Zábřeh na Moravě v rozsahu 10 listů topografické mapy 1 : 50 000;
- astronomicko-geodetická měření na základně kosmické triangulace Pulkovo – Postupim – Sofia;
- sgo se podílelo na zpracování odborných předpisů z oblasti geodetického zabezpečení vojsk a scénáře filmu „Mapa jako podklad pro řízení a činnost štábů a vojsk“;
- byl obnoven měřický 40metrový signál ve Vojenském výcvikovém prostoru (VVP) Kežmarok.

Výsledky výcviku v astronomických měřeních byly částečně využity pro zpřesnění komparační základny stabilizované v kasárnách. Absolventi VKVŠ se cvičili v geodetických výpočtech a v měření úhlů teodolity Wild T3 a OT-2. Komparační skupina testovala v terénu tellurometry na délkové základně a gyroteodolity na základně směrové.

Třetí geodetické oddělení provedlo dvoudenní takticko odborné cvičení na téma „Geodetické zabezpečení letectva a radiotechnických prostředků“. Vedle vševojskových úkolů bylo procvičeno i zaměření letiště, radiotechnických prostředků a výpočty. Přestože bylo oddělení složeno ze zkušených geodetů, vzhledem k nepřízní počasí (vánice) dosáhl jen uspokojivých výsledků.

Druhé geodetické oddělení provedlo dvoudenní takticko-odborné cvičení na téma „Geodetické zabezpečení oddílu RVD za přesunu a zhuštění bodového podkladu v prostoru předpokládané bojové činnosti oddílu RVD“.

Obr. 10 Nejen práci živ je člověk

Rok 1971

Převážně v zimním výcvikovém období byla taktická a takticko-odborná příprava velitelů a štábu zaměřena na zvýšení znalostí a návyků. K tomu byla využívána velitelsko-metodická zaměstnání i štábní nácviky. Počátkem června proběhlo první součinnostní cvičení s frontovou raketovou brigádou z Hranic. Cvičení proběhlo v prostoru Protivanov – Svitavy – Chotěboř. Cestu zpět útvar absolvoval železničním převozem.

Těžiště odborné přípravy náčelníků měřických skupin bylo v přípravě na zkoušky třídních specialistů. Podmínky pro přiznání některého ze stupňů třídního specialisty splnilo 50 % zúčastněných.

Praktická stránka odborné přípravy byla zaměřena na plnění úkolů geodetického zabezpečení bojové činnosti vojsk (GZBČV). Výcvik měřic-

kých skupin byl prováděn za každých povětrnostních podmínek a v každé denní době.

Součinnostní topografické cvičení a součinnostní cvičení 2. go s oddílem RVD ukázalo sice na dílčí nedostatky ve využívání radiových prostředků na stupni geodetických oddělení, ale při celkovém hodnocení obě cvičení potvrdila schopnost odřadu plnit úkoly GZBČV.

V roce 1971 byla revize provedena na 64 listech topografické mapy 1 : 25 000 v Jihomoravském a Západoslovenském kraji. V tomto roce byla také provedena zkušební revize geodetických bodů v terénu v okolí Opavy a Hodonína a zhuštění bodového pole v prostoru Bystřice pod Hostýnem.

Letní výcvikové období roku 1971 bylo zaměřeno na plnění těchto odborných úkolů:

Obr. 11 Převozy zpět do posádky po železnici byly takřka pravidlem po každém součinnostním cvičení

vid.čís.: 62/20-846/10. Výtisk jeding. Počet listů: /

T a j n ý r o z k a z

velitele 5. geodetického oddělení

Božník 1971 Vydan 18. října 1971 Číslo 020

Obsah: 1./ Zařazení do funkce úvrtů útvaru.

1./ Zařazení do funkce úvrtů útvaru

K zabezpečení bojové pohotovosti útvaru a k usnadnění plnění odborných úkolů zabezpečení útvaru a absolventů VUK v rámci jejich každoročního ustanovení k jednotlivým oddělením takto:

- u 1. geodetického oddělení

do funkce náčelníka oddělení - plk. Ing. Karla H o r n í k a ,
 nást. náčelníka oddělení - npor. Ing. Jiřího Tomáše,
 náč. 1. skupiny - st. geodeta - npr. Ing. Ladislava V a n a s e l a h o ,
 náč. 2. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 3. skupiny - st. geodeta - npr. Bohuslav F i n d e r s ,
 náč. 4. skupiny - st. geodeta - kpt. Petra C u c e ,
 náč. 5. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 6. skupiny - st. geodeta - npor. Jaroslav Š h ů t z e ,
 náč. 7. skupiny - st. geodeta - por. Ing. Víta Hobka,
 náč. 8. skupiny - st. geodeta - npor. Dušan G e n t k a ,
 náč. 9. skupiny - st. geodeta - npor. Jiřina B a n t u s k a ,
 vedoucího praporčíka -
 staršího sčítáče - nrt. Justina G e r y ,
- u 2. geodetického oddělení

do funkce náčelníka oddělení - kpt. Ing. Antonína Korotvíka,
 nást. náčelníka oddělení - kpt. Ing. Jiřího Tráčka,
 náč. 1. skupiny - st. geodeta - npr. Stanislava O r a d i k a ,
 náč. 2. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 3. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 4. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 5. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 6. skupiny - st. geodeta - npor. Václava K r a j č i h o ,
 náč. 7. skupiny - st. geodeta - por. Ing. H o r a l i k ,
 náč. 8. skupiny - st. geodeta - por. Ing. Josefa K r v í s e ,
 náč. 9. skupiny - st. geodeta - por. Ing. Antonína K u s e r a ,
 vedoucího praporčíka -
 staršího sčítáče - nrt. Stefana P a s k a ,
- u 3. geodetického oddělení

do funkce náčelníka oddělení - neobsazeno
 nást. náčelníka oddělení - npor. Ing. Jaroslava Š a d k a ,
 náč. 1. skupiny - st. geodeta - plk. Josefa V o j t i k a ,
 náč. 2. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 3. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 4. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 5. skupiny - st. geodeta - npr. Jaroslava S c h r e i e r a ,
 náč. 6. skupiny - st. geodeta - neobsazeno
 náč. 7. skupiny - st. geodeta - por. Ing. Václava B e r a n e ,
 náč. 8. skupiny - st. geodeta - npor. Jiřina T i s e h o ,
 náč. 9. skupiny - st. geodeta - por. Ing. Jaroslava F i n g e r a ,
 vedoucího praporčíka -
 staršího sčítáče - retnistra Václava O n d r u ,

podporučík Jaroslava F I N D E R S a poručík Ing. Jaroslava F I N G E R A
 přisluží k zabezpečení bojové pohotovosti a plnění odborných úkolů
 u 1. geodetického oddělení,
 podporučík Ing. Jaroslava Š A D K A a podplukovník Josef V O J T I K A
 pověřují řízením podlétecké školy útvaru a vjevíkem sčítá-
 -če Jar. Jaroslava Š H Ů T Z E pověřují plněním úkolů na státní útvaru.
 Přísluší náčelníci sčítáček skupin provedení a převzatí
 materiálů a souprav úkolů.
- Geodetické oddělení

do funkce náčelníka oddělení - plk. Ing. Václava H o r n í k a ,
 nást. náčelníka -
 náč. skup. geod. náč. náč. - plk. Ing. Ladislava Š t a p á n a ,
 geodeta - abs. Ing. Marcela K o j a s e ,
 náčelník výpočetní stanice - neobsazeno
 sam. analytik-programátor - neobsazeno
 starší sč. - elektronik - neobsazeno
 geodeta-programátora - svob. abs. Ing. Pavla K o n i a r a ,
 samostatného operátora-řidiče - nprap. J. a n a G a l i a ,
 staršího počítáče - svob. abs. Ing. Josefa K o l a r a ,
 staršího počítáče - neobsazeno
 staršího počítáče - des. abs. Ing. Jaroslava O š k a ,
 náčelník skupiny-geodeta - plk. Jaroslava H o r a l i k a ,
 náčelník a podlétecká - nprap. Frant. T i s e n b a c h a ,
 staršího reprodukčního technika -
 náč. kooper. skupiny - starší - npor. Ing. Josefa K u r x u ,
 elektronik -
- Geodetická rota

do funkce velitele roty - maj. J. a n a F i l i p a ,
 vedoucího praporčíka - nprap. Jaroslava F r e b o r t a ,
 velitele čety -
 náč. 1. skupiny - nrt. Ivana Č e s l á k a ,
 velitele 2. čety-geodeta - des. abs. Ing. Matěje B a d a ,
 velitele 3. čety-geodeta - des. abs. Ing. Milana F a c i s k a n i n g ,
- Automobilní rota

do funkce velitele roty - kpr. Václava P o d e š v a ,
 vedoucího praporčíka - nprap. Vojtěcha J u r č i k a ,
 velitele 1. aut. čety - des. abs. O r a d i k a ,
 2. aut. čety - svob. abs. Ing. J o l i m a ,
 3. aut. čety - svob. abs. S t l u m e r a ,
 velitele aut. družstva - starší řidiče - des. abs. P r o t e k a ,
 svob. abs. Š A D K A přisluží jako náčelníka pro náčelníka parku
 bez nároku na místo.
 Četní řád bude veden podle úsavadního řádového členění.

Ukončeno ve 14,15 hodin.

Velitel 5. geodetického oddělení Ing. Ladislav M i a r a d s e k .
 podplukovník
 Náčelník státní 3. geodetického oddělení Ing. Robert T r á i l .
 podplukovník

Obr. 12 Faksimile rozkazu velitele 5. GO se zařazením příslušníků oddělu k jednotlivým oddělením

- 14 měřických skupin 1. a 2. go provádělo polní revize na topografických mapách 1 : 25 000 na mapových listech M-33-119, -120, -131 a -132;
- zaměření letiště v prostoru Kralovce pro 10. leteckou armádu (LA);
- zaměření 28 zhušřovacích bodů v prostoru Hranice pro svazky RVD;
- sgo v součinnosti se zpracovatelskou skupinou dokončilo a odeslalo návrh předpisu „Geodetické zabezpečení bojové činnosti vojsk“ a pomůcky „Počítáč“;
- na základě rozkazu náčelníka topografického oddělení velitelství Západního vojenského okruhu (NTO-VZVO) provedly 2 měřické skupiny vyměřovací a vytyčovací práce na budované součinnosti střešnici „ŽIDLOV“ ve VVP Mimoň.

Rok 1972

Úkol provést polní revizi na topografických mapách plnil odřad i v roce 1972, a to na území Severomoravského kraje, kde bylo revidováno 100 mapových listů.

- Hlavní odborné úkoly roku 1972:
- 18 měřických skupin z 1. a 2. go provádělo polní revize na topografických mapách 1 : 25 000 na mapových listech M-33-71, -72, -83, -84, -95, -96, -58-D, -59-C, -61-C a -108-A;
 - v rámci odborné činnosti byl zpracován zakres viditelnosti na mapách 1 : 100 000 v zájmových prostorech pro potřeby radio-technických vojsk;
 - byly zpracovány podklady pro návrh technického projektu vozidla GEOS;
 - mimo plán zpracoval útvar dva plastické stoly o rozměrech 5 x 5 m z VVP Libavá pro potřeby ZVO;
 - příslušníci sgo zpracovali zápis o dosažených výsledcích výzkumného úkolu „Interferometr“ a podali návrh na další postup jeho plnění;
 - v měsíci červenci útvar materiálně a personálně zabezpečoval letní soustředění vojenských kateder Českého vysokého učení technického (ČVUT) a Slovenské vysoké školy technické (SVŠT).

Útvar byl poprvé doplněn o mladé podporučíky – absolventy roční důstojnické školy (RDŠ).

Rok 1973

Plnění úkolu polních revizí na mapách pokračovalo i v roce 1973. Kromě toho byl v tomto roce útvar pověřen i dlouhodobým úkolem – provádět údržbu státních hranic „se všemi lidově demokratickými státy od Aše až po Rusovce“.

V tomto roce nastoupilo k útvaru 5 čerstvých absolventů RDŠ topografického zaměření.

Hlavní odborné úkoly roku 1973:

- hlavním úkolem 1. a 2. go byla údržba map 1 : 25 000 v prostorech Ostrava, Český Těšín, Žilina, Nový Jičín, Čadca, Dobšiná a Spišská Nová Ves. Bylo to celkem 6 mapových listů topografických map 1 : 100 000. Problémem při plnění tohoto úkolu bylo pozdní dodání leteckých snímků z některých prostorů;
- velkoměřítkové mapování v posádce Prostějov, na jehož základě

Obr. 13 Dobrá nálada mezi vojáky z povolání panovala nejen při oslavě 10. výročí založení útvaru

byl vyhotoven základní plán kasáren v měřítku 1 : 1 000 a jeho odeslání VTOPÚ;

- údržba části československo-polské státní hranice.

Proběhlo také součinnostní taktické cvičení geodetického oddělení s oddílem RVD, které spolu s komplexní prověrkou odřadu prokázala dobrou připravenost náčelníků měřických skupin a oddělení k plnění úkolů GZBČV.

V měsících červnu a červenci odřad podle požadavku náčelníka letního soustředění (vedoucího vojenské katedry) všestranně zabezpečoval soustředění studentů ČVUT a SVŠT.

Rok 1974

Do prací na 2. obnově topografických map 1 : 25 000 se útvar zapojil i v roce 1974. Většina příslušníků tento úkol již plnila v předchozích letech, proto mohla své bohaté zkušenosti poskytovat mladým důstojníkům – absolventům RDŠ, kterých nastoupilo šest. Mladí příslušníci, kteří byli zařazeni u 3. go, si práci

rychle osvojili a jimi zhotovené listy byly hodnoceny dobře.

Polní měřické práce byly v tomto roce opět velmi náročné:

- kancelářská příprava a polní revize na 51 mapových listech topografické mapy 1 : 25 000 na území Západočeského kraje;
- jedno geodetické oddělení provádělo stavbu měřických signálů v okolí Brna ve prospěch VAAZ Brno;
- velkoměřítkové mapování v posádce Mikulov, na jehož základě byl vyhotoven základní plán kasáren v měřítku 1 : 1 000;
- provedení údržby celé československo-sovětské hranice;
- pokračování údržby státní hranice s tehdejší Polskou lidovou republikou (PLR).

Rok 1975

V jarních měsících roku 1975 byla provedena kancelářská příprava na 31 mapových listech topografických map 1 : 25 000 z prostoru České Budějovice a provedena polní revize na 32 mapových lis-

tech v prostorech Beroun, Benešov a Vlašim.

Při geodetickém zabezpečení letištních sestav bylo zaměřeno 9 polních letišť v Jihočeském a Jihomoravském kraji.

V průběhu roku byly také zahájeny práce na údržbě československo-maďarské státní hranice.

Bylo vysláno 7 mladých důstojníků – absolventů RDŠ k dennímu studiu na VAAZ Brno.

Rok 1976

V tomto roce byly zahájeny přípravné práce pro rozsáhlý úkol útvaru na následující 3 roky. Jednalo se o vyměřování a vyznačování státní hranice mezi tehdejší Československou socialistickou republikou (ČSSR) a Německou demokratickou republikou (NDR). Tento úkol znamenal vytížení většiny odborných pracovníků odřadu na více než dva roky. Bylo nutné vyměnit několik tisíc hraničních znaků, provést příslušná měření a vyhotovit nové hraniční mapové dílo.

Další odborné úkoly roku 1976:

- pokračovala obnova topografických map 1 : 25 000 provedením polních revizí na 41 mapových listech v Jihomoravském kraji;
- pokračovalo zaměřování letištních sestav ve Východočeském a Východoslovenském kraji;
- pokračovala údržba československo-polské státní hranice.

Rok 1977

Rekognoskační práce byly zahájeny na státní hranici s NDR o délce 454 km, po jejímž ukončení bylo ihned započato s vyměřováním a vyznačováním.

Kancelářskou přípravou a provedením polní revize na 63 mapových listech na území Východočeského a Severomoravského kraje se útvar naposledy podílel na 2. obnově topografických map 1 : 25 000.

Jednotlivé měřické skupiny i nadále prováděly údržbu československo-polské a československo-maďarské státní hranice.

Rok 1978

V letech 1978 a 1979 byla největší pozornost věnována práci na státní hranici s NDR, kde úkoly plnila většina příslušníků odřadu. Měřické skupiny provedly výměnu a zaměření hraničních mezníků na 19 úsecích státní hranice. Na počátku roku 1979 byly měřické práce v terénu ukončeny a podklady předány Vojenskému zeměpisnému ústavu (VZÚ) k dalšímu zpracování a téhož roku se příslušníci odřadu zúčastnili zpracování výpočtů ve VZÚ.

Rozsah mapovacích prací na této hranici měl mimo jiné vliv také na růst odborné úrovně náčelníků měřických skupin, protože úkoly tohoto druhu neplnil odřad často. Kancelářské práce na hraničních elaborátech na státní hranici s PLR a MLR probíhaly i v zimních měsících. Protože se jednalo o úkol dlouhodobý, bylo jim natrvalo pověřeno jedno geodetické oddělení.

Rok 1979

Stěžejním úkolem geodetických oddělení byla v průběhu letního výcvikového období vojensko-odborná činnost. Týkala se výhradně úkolu demarkace státní hranice.

Hlavní odborné úkoly roku 1979:

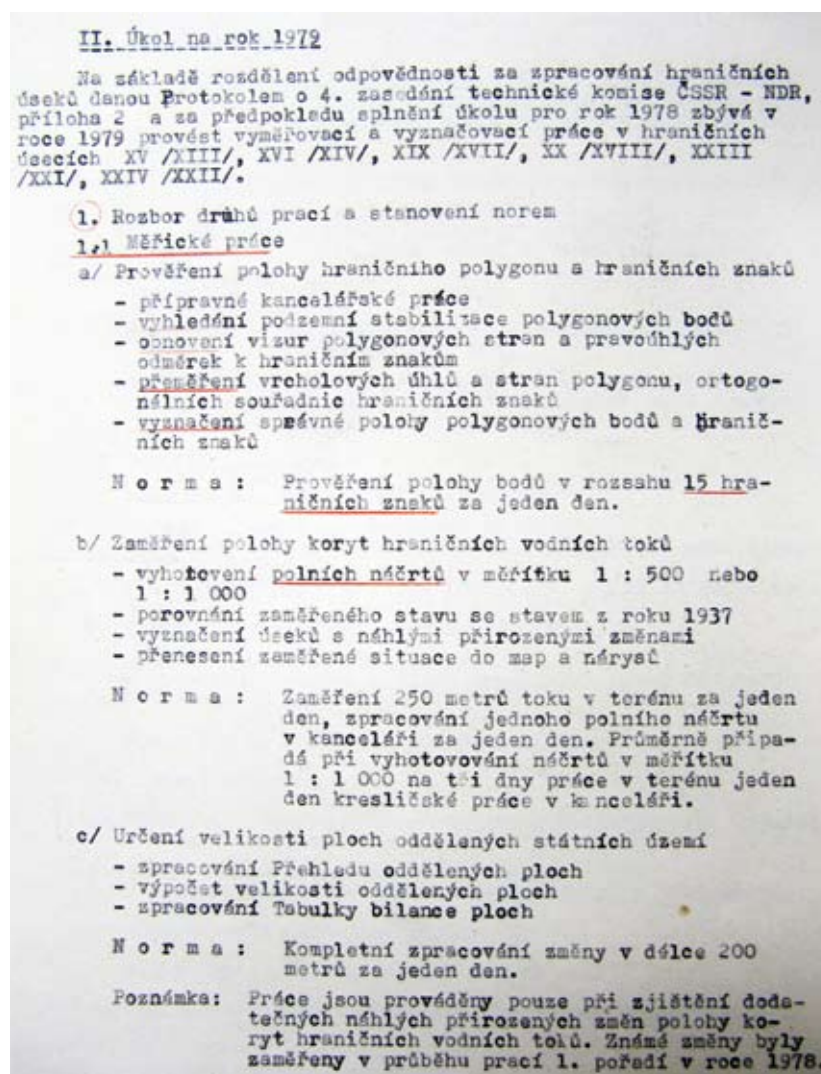
- 1. a 2. go plnily úkoly na státní hranici s NDR. Vlastnímu plnění tohoto úkolu předcházela komplexní příprava už v průběhu zimního výcvikového období s důrazem na odbornou přípravu. Kvalitní příprava včetně podrobně rozpracovaných harmonogramů prací se pozitivně odrazila ve vysoké kvalitě provedených prací a zkrácení plánovaných termínů. Práce byly zahájeny začátkem dubna a ukončeny 30 dní před stanoveným termínem – v polovině září;

- 3. go plnilo stejný úkol na hranici s PLR a MLR. Práce byly zahájeny 10. dubna a splněny 20. září.

V měsících červnu a červenci proběhlo pětidenní závěrečné soustředění kateder VKVŠ. Útvar toto soustředění zabezpečoval jak materiálně, tak i personálně po mnoho dalších let a výcvikem prošly stovky budoucích absolventů vojenských kateder, pozdějších důstojníků v záloze.

Rok 1980

Počínaje rokem 1980 začal útvar znovu ve větším rozsahu provádět údržbu trigonometrických bodů (TB) a revizi zhušťovacích bodů (ZhB). Protože byl tento úkol velmi náročný na přesnost měřických i výpočetních prací, byla věnována přípravě na jeho plnění velká pozornost. Obtížnost úkolu působila mnohdy i velká

Obr. 14 Výřez faksimile norem pro práci na hranici s NDR

vzdálenost od domovské posádky v Opavě. Přestože práce byly zahájeny ve VVP Libavá, později probíhaly i v blízkosti hranic se Spolkovou republikou Německo (SRN) v prostorech Šumava a Český les.

Významným omezením byla i činnost v hraničním pásmu. V tomto roce byla do výbavy oddělení zařazena pojízdná souprava POČTÁŘ s programovatelných kalkulátorem M3T 225 (výrobce Metra Blansko). Jednalo se o obrovský pokrok. Úlohy astronomické orientace byly vyřešeny během několika minut a celkově velmi významně vzrostla efektivita výpočetní skupiny. Nezanedbatelně také vzrostla kvalita výpočetních prací při obnově státní trigonometrické sítě.

Hlavní odborné úkoly roku 1980:

- 1. a 2. go provádělo údržbu TB a revizi ZhB v celkem 7 triangulačních listech (TL) z prostoru VVP Libavá. Úkoly byly splněny včas, o jejich vysoké kvalitě svědčí kladné hodnocení odevzdaných TL vstupní kontrolou Geodetického ústavu v Praze;
- 1. go plnilo úkol při mapování trasy dálkového kabelu, rovněž v prostoru VVP Libavá;
- 3. go plnilo úkoly v rámci demarkace státní hranice s PLR. Práce byly splněny vesměs včas a kvalitně;
- pro potřeby vojsk byl ke konci roku silami 2. go zhotoven v rekordně krátké době reliéfní stůl o rozměrech 4 × 9 m z území Severomoravského kraje. Tvůrci tehdy nevěděli, že se jedná o podklad, který měl sloužit pro nácvik nasazení vojsk při událostech, které vyvrcholily v prosinci vyhlášením výjimečného stavu v Polsku.

Rok 1981

K významným úkolům výcvikového roku patřilo červencové součinnosti cvičení, kterému předcházely dvou denní štábní nácvik a takticko-odborné cvičení geodetického oddělení ke stmelení cvičících příslušníků útvaru doplněného vojáky v záloze. Po organizační stránce bylo toto cvičení

podstatně složitější než v předcházejících letech. Cvičící jednotky byly do prostoru cvičení vyvedeny jak z posádky (větší část stálého stavu a značný počet záloh), tak z polních měřických prací od 1. a 2. go. Tato skutečnost kladla vysoké nároky na organizaci a přípravu vlastního cvičení, zajištění nástupu a přípravy záloh a na materiální zabezpečení cvičení. Zadané úkoly byly příslušníky velení, štábu i oddělení splněny. Velmi dobrou připravenost pro plnění úkolů GZBČV prokázali zařazení náčelníci měřických skupin.

Cvičení probíhalo v Západočeském kraji, kam se z Opavy přesouvalo velení a týl odřadu a geodetická oddělení z prostoru Domažlic. Dlužno připomenout, že na červen, kdy cvičení probíhalo, bylo úmorné vedro. Nebylo to poprvé, kdy vojáci strádali nepřízní počasí; opakem byl únor roku 1977, kdy při zimním cvičení v prostoru Brd teploty klesaly pod -20 stupňů.

K odborným úkolům, které útvar plnil, patřilo pokračování v údržbě TB i práce na státních hranicích.

Hlavní odborné úkoly roku 1981:

- 1. a 2. go provádělo údržbu TB a revizi ZhB v celkem 11 TL v přihraničním prostoru Západočeského kraje. „Po celou dobu prací nebyl narušen zvláštní režim při práci v bezprostřední blízkosti státní hranice s SRN“;

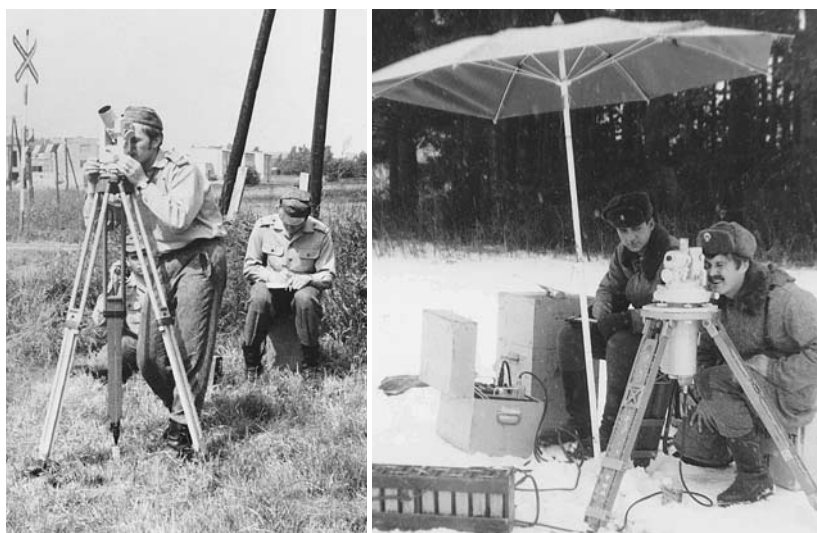
- 3. go pokračovalo čtyřmi měřickými skupinami ve vyměřovacích a vyznačovacích pracích na československo-polské a československo-maďarské státní hranici. Všechny práce byly provedeny kvalitně a ukončeny včas.

Rok 1982

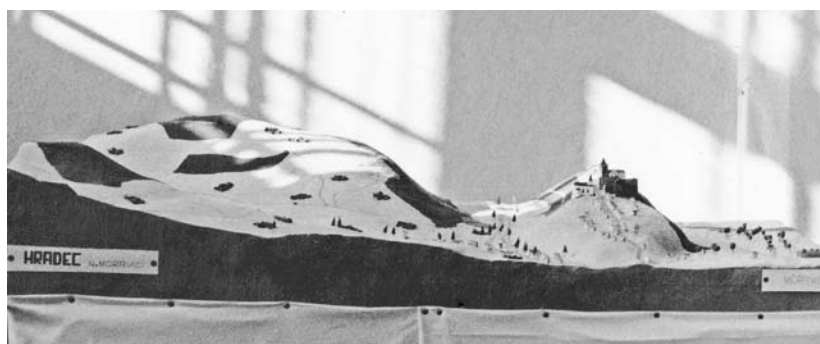
Z dnešního pohledu byl rok 1982 finančně velmi náročný. Pracovní skupiny byly rozptýleny takřka po celém území republiky. „Výhodou“ bylo, že tehdejší místní národní výbory byly povinny měřické skupiny ubytovávat. Že se ale nejednalo o žádný luxus, je zřejmé.

Hlavní odborné úkoly roku 1982:

- 1. a 2. go provádělo údržbu TB a revizi ZhB v celkem 10 TL v přihraničním prostoru Západočeského kraje;
- 3. go provedlo dvěma měřickými skupinami vyznačovací práce na československo-maďarské státní hranici a jednou měřickou skupinou plnila tentýž úkol na státní hranici s Polskem. Náčelník oddělení se pravidelně účastnil jednání technických odborníků i jednání samotných hraničních komisí;
- dvě měřické skupiny plnily první etapu odborného úkolu – zaměření 6 letištních sestav v okolí Prahy, Brna a v Západoslovenském kraji;
- v září byla provedena rekognoskace v prostoru Kežmarok pro údržbu TB v roce 1983.

Obr. 15 Výcvik v astronomické orientaci měřením na Slunce (vlevo) a v měření gyroteodolitem GiB1 (vpravo)

Obr. 18 Příslušníci odřadu dokázali zhotovit různě velké reliéfní stoly

Pro výcvikový rok byly stanoveny čtyři hlavní vojensko-odborné úkoly:

- Revize a údržba TB v rozsahu 9 TL v prostoru VVP Leš'. Po provedené rekognoskaci stavu trigonometrické sítě v zájmovém prostoru se ukázalo, že úkol byl nad možností odřadu. Proto bylo nadřazeným stupněm schváleno rozdělení plnění tohoto úkolu do dvou let. V roce 1985 byla provedena údržba TB v rozsahu 5 TL. Práce provádělo 6 měřických skupin 2. go v pracovních stanicích Zábava, Krupina a Příbelce.
- Vyměřovací a vyznačovací práce

na státních hranicích ČSSR s PLR provádělo 3. go. Souběžně s tím plnilo oddělení i úkol tvorby nových mapových listů hraniční dokumentace státní hranice s MLR. Celkově se jednalo o 11 listů kartografických originálů hraničních map.

- Podíl na gravimetrickém mapování VVP Hradiště. V součinnosti s VTOPÚ Dobruška se na plnění tohoto úkolu podílelo dvěma měřickými skupinami sgo. Oddělení provádělo polohové a výškové zaměření gravimetrických bodů. Samotné gravimetrické měření prováděli příslušníci VTOPÚ.

- Pod odborným řízením Krajské vojenské ubytovací a stavební správy (KVUSS) Plzeň tři absolventi VKVŠ prováděli mapovací práce ve VVP Dobrá Voda.

Rok 1985

Převážná většina úkolů kontinuálně navazovala na úkoly plněné v roce 1984. Hlavními odbornými úkoly roku byla údržba státní trigonometrické sítě ve VVP Leš' a práce na údržbě státní hranice s PLR a MLR.

V jarních měsících 4 důstojníci odřadu (Jaroslav Žáček, Vladimír Jadrný, Oldřich Pašek, František Kalina) úspěšně absolvovali vyšší akademický kurz na VAAZ v Brně. Dne 1. listopadu 1985 převzal po odcházejícím plk. Ing. Ladislavu Nimráčkovi funkci velitele odřadu pplk. Ing. Jaroslav Žáček.

Rok 1986

V roce 1986 proběhla významná reorganizace útvaru. Záměrem bylo

Obr. 19 Přesun hraničního znaku na Malú Babiu horu na slovensko-polské hranici s pomocí koňského povozu a místních lesníků

5. GEODETICKÝ ODŘAD

Č.j.: 002/199
Ines: 1. listopadu 1985

Výtisk číslo: 3
Počet listů: 3
Utaj. přílohy: 2/7

Schvaluji:
náčelník topografického oddělení VZVO
plk. Ing. Karel KUBERA S B K

S Á P I S
o převzetí a odevzdání funkce a písemnosti velitele
5. geodetického odřadu

Na základě KR ZVO č. 0101/85 ze dne 24. srpna 1985, KR velitele VZVO č. 0322/85 ze dne 1. října 1985, rozkazu náčelníka topografického oddělení VZVO č. 03/85 ze dne 22. října 1985:

- odevzdal dne 1. listopadu 1985 funkci a písemnosti velitele 5. geodetického odřadu plk. Ing. Ladislav Nimráček
- převzal dne 1. listopadu 1985 funkci a písemnosti velitele 5. geodetického odřadu pplk. Ing. Jaroslav Žáček.

o převzetí a odevzdání funkce a písemnosti velitele 5. geodetického odřadu byla rozkazem náčelníka topografického oddělení VZVO č. 03/85 ze dne 22. října 1985 stanovena doba od 22. října 1985 do 1. listopadu 1985 a určena komise ve složení:

Prezident: pplk. Ing. Jiří Vávra, topografické oddělení VZVO
čl. Ing. Jan Frída, VZVO 5. geodetického odřadu
čl. Ing. Antonín Kubera, VZVO 5. geodetického odřadu
čl. Ing. Václav Krejčí, VZVO 5. geodetického odřadu
čl. Ing. Petr Staněk, VZVO 5. geodetického odřadu

Při převzetí a odevzdání funkce velitele 5. geodetického odřadu podle ustanovení § 41 a-1 St. 60 bylo zjištěno:

Plánovaný a skutečný počet příslušníků 5. geodetického odřadu

Roční stav	D	Fr	AVKŠ	P+V	o.p.	celkem
Plánovaný	63	13	5	121	3	205
Skutečný	49	14	17	121	4	205

Plánované počty důstojníků jsou a číseli vyrovnány abs. VKVŠ předurčenými pro důstojnické funkce. Plánované počty ostatních kategorií příslušníků útvaru budou osazeny v závislosti na roz-

Obr. 20 Faksimile zápisu o předání funkce velitele 5. GO mezi plk. Nimráčkem a pplk. Žáčkem

Obr. 21 Údržba hraničního kamene na dně vypuštěné Oravské přehrady (Slovensko)

zajistit geodetickým oddělením větší samostatnost. Toho mělo být dosaženo přidělením vojáků základní služby jednotlivým geodetickým oddělením. Zanikla tedy geodetická rota a náčelníci oddělení vedle řízení odborných prací zodpovídali i za výcvik vojáků základní služby včetně řešení všech životních a pracovních problémů. V tomto období byla geodetická oddělení vybavena soupravami GEOS na podvozku Praga V3S.

Obr. 22 Při údržbě státní hranice na vodních tocích pomáhaly i nafukovací čluny

Komu se naskytla příležitost najít si méně stresovou práci, od útvaru odcházel. Bohužel, doba příchodu profesionálních vojáků na základní funkce byla ještě daleko. Nakonec se však topografická služba v 90. letech stala první, která se bez opory vojáků základní služby obešla. Bylo založeno oddělení topografického průzkumu.

Hlavní odborné úkoly roku 1986:

- 1. go provádělo dvěma měřickými skupinami vyznačovací a vyměřovací práce na československo-maďarské státní hranici, dvě měřické skupiny prováděly stejné práce na hranici ČSSR-PLR a silami dvou měřických skupin byla zahájena rekognoskace stavu vyznačení a změn v průběhu státní hranice ČSSR-NDR;
- 2. go provádělo revizi a údržbu bodů STS v rozsahu 4 TL v oblasti VVP Lešť;
- 3. go zabezpečovalo ve spolupráci s dalšími odděleními kresbu místopisů pro nové katalogy geodetických bodů. Z původního počtu 8 150 topografií z území Rakouska a NDR bylo zpracováno 1 344 místopisů. Další práce byly na pokyn VTOPÚ zastaveny. Dále oddělení připravilo a následně instalovalo reliéfní stůl v rámci cvičení velitelství ZVO;
- sgo se podílelo na výzkumné činnosti v rámci úkolů stanovených Výzkumným střediskem 090 (VS 090) – při tvorbě předpisů a vývoji nové fotomapovací soupravy.

Rok 1987

Hlavní odborné úkoly roku 1987:

- 1. go plnilo úkoly revize a údržby vyznačení státních hranic ČSSR s MLR, NDR a PLR;
- 2. go dokončilo zpracování elaborátu triangulačních listů z polních prací 1986. Provedlo revizi a údržbu bodů STS v prostoru VVP Libavá;
- 3. go vyčlenilo dle nařízení NTOPO-ZVO skupinu reliéfního stolu, která plnila úkoly přípravy a instalace reliéfního stolu právě na základě požadavků ZVO;
- sgo plnilo požadavky na reprodukční práce a podílelo se na výzkumné a normotvorné činnosti topografické služby.

Na konci 80. let byl vytvářen tlak nejen na trvale dobré výsledky v odborné přípravě, ale například i na zvyšování fyzické zdatnosti. Zatímco mladí důstojníci pravidelně sportovali, hráli fotbal, lyžovali, část střední a starší generace vojáků zaostávala. V tomto roce byla tělesná příprava hodnocena jen známkou vyhovující.

Rok 1988

Vyvrcholením výcviku v zimním výcvikovém období bylo takticko-odborné cvičení (TOC) odřadu, při kterém plnění stanovených vojensko-odborných úkolů zabezpečovalo 2. go. Přestože do měřických skupin byli zařazeni posluchači 5. ročníku VAAZ, oddělení i v tomto improvizovaném složení splnilo úkoly cvičení beze zbytku.

Hlavní odborné úkoly roku 1988:

- 1. go splnilo stanovený rozsah prací na státní hranici s NDR, MLR a SSSR. Průběžně připravovalo podklady pro jednání hraničních komisí;
- 2. go provedlo revizi a údržbu bodového pole v rozsahu 6 TL v prostoru VVP Záhorie;
- 3. go provedlo v rámci výcviku zaměření přístupových cest k posádkovému cvičišti, doplnilo plán kasáren a zaměřilo podklady pro projektovanou výstavbu v posádce Hlučín a v Jaselských kasárnách v Opavě;

Obr. 23 Setkání československo-maďarské hraniční komise na trojmezi ČSSR, SSSR a MLR

- sgo připravilo a organizovalo činnost skupiny k provedení prací v rámci gravimetrického mapování ve prospěch VTOPÚ Dobruška. Podílelo se na plnění výzkumných úkolů topografické služby.

Ke zkvalitnění odborných prací přispělo významnou měrou i zavedení nové techniky k útvaru. Z měřické techniky se jednalo o elektrooptické tachymetry EOT 2000 a REDTA. Z výpočetní techniky pak šlo o stolní počítače PMD 85 a počítač POTAS.

Rok 1989

„Všechny odborné úkoly výcvikového roku byly jednotlivými geodetickými odděleními splněny. Stále více se však projevovala skutečnost, že stávající organizace útvaru je pro současné plnění výcvikových odborných úkolů nevhodná. Vzhledem k problémům se zabezpečováním celodenní směny, nutnosti vedení výcviku mnoha kurzů záloh, abs. VKVŠ, posluchačů VAAZ i vlastních jednotek, zůstává na kvalitní přípravu, vlastní průběh i na etapu zpracování výsledků stále méně času. O to více je třeba ocenit iniciativní přístup převážně většiny příslušníků útvaru, že se daří plnit odborné úkoly v tak vysoké kvalitě.“

Hlavní odborné úkoly roku 1989:

- bylo dokončeno zpracování výsledků 2. vyměřovacích a vyznačovacích prací na státní hranici ČSSR-NDR. Elaborát byl předán

v požadované kvalitě na tehdejší Federální ministerstvo vnitra (FMV);

- byla dokončena 1. etapa demarkačních prací na státní hranici ČSSR-SSSR, kterou zabezpečovaly 2 samostatné měřické skupiny;
- 2. go pokračovalo v úkolu údržby STS v prostoru VVP Záhorie. Na plnění tohoto úkolu se podíleli všichni příslušníci oddělení;
- 3. go plnilo úkol zaměření souboru opěrných vřícovacích bodů;
- sgo provádělo zpracování opočetních a připomínkových zpráv k vědeckovýzkumným úkolům topografické služby, zpracování návrhu nového předpisu TOPO-1-3 a zpracování programového vybavení nové výpočetní techniky.

Rok 1990

Přestože se tento článek částečně vylhává společenské situaci v zemi, nelze nezmínit změny, ke kterým došlo po listopadových událostech v roce 1989. Bylo mj. zahájeno odpolitizování armády. Od odřadu odešli političtí pracovníci a změnila se i náplň společenské přípravy. S pádem železné opony nastala úleva od stálého napětí, které působilo na všechny vojáky. Byla nastoupena cesta k nalezení nového poslání topografické služby.

Hlavní odborné úkoly roku 1990:

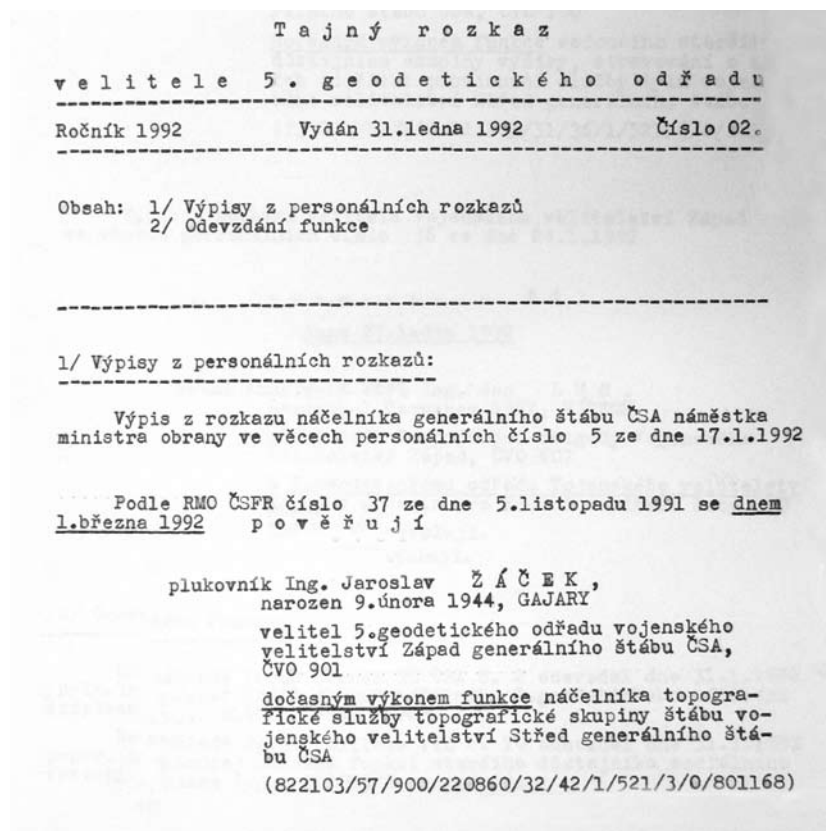
- úkoly související s demarkací státní hranice plnilo 1. go. Nejnároč-

nější bylo zpracování hraničního elaborátu s Maďarskem jako příprava k nové mezinárodní smlouvě. Dvě měřické skupiny prováděly demarkační práce na hranicích s bývalým SSSR. Na státní hranici s Polskem bylo v terénu provedeno ověření projektové dokumentace výstavby objektů na hraniční řece Opavě. Zároveň byla vytyčena stanoviska pro obnovu pilířů na březích Oravské přehrady, které byly poškozeny posunem ledů na hladině přehrady;

- hlavním úkolem 2. go bylo zaměření souboru opěrných bodů ze 7 mapových listů topografické mapy 1 : 100 000 z prostorů jižně od Brna a severně od Prahy;
- 3. go se vzhledem k plnění náročných výcvikových a hospodářských úkolů ve větší míře na plnění vojensko-odborných úkolů nepodílelo;
- sgo kromě plnění výzkumných a vývojových úkolů dokončilo programové vybavení pro POTAS a PP-06, provedlo kontrolní zkoušky systému TEMPS.

Rok 1991

Z důvodu rozhodnutí velení Topografické služby Československé armády (TS ČSA) o zrušení 5. geodetického odřadu v roce 1992 útvar plnil z odborných úkolů již pouze zpracování a dokončení prací z předchozího výcvikového roku. Nové úkoly prováděl jen v minimální míře.

Obr. 24 Výpis z personálního rozkazu k ustanovení plk. Žáčka do funkce náčelníka TS topografické skupiny štábu vojenského velitelství Střed GŠ ČSA

Veškerá činnost útvaru byla zaměřena na zpracování a posléze na plnění harmonogramu rušení útvaru. Za přítomnosti zástupců velení TS ČSA byly prováděny personální pohovory se všemi příslušníky útvaru o jejich dalším působení v rámci armády, případně o jejich odchodu do zálohy.

Rok 1992

Dnem 1. března 1992 byl dosavadní velitel útvaru plk. Ing. Jaroslav Žáček pověřen výkonem funkce náčelníka topografické služby topografické skupiny štábu vojenského velitelství Střed Generálního štábu ČSA se sídlem v Olomouci. Postupně odešla větší část důstojníků topografické odbornosti, většinou k nově zřízeným útvarům služby v Olomouci, částečně i do ostatních útvarů záložní služby.

Do funkce velitele 5. GO byl ustanoven pplk. Ing. Vladimír Jadrný s jediným hlavním úkolem – zajistit důsledné a bezproblémové zrušení útvaru. Tento úkol také spolu s likvidační skupinou v druhé polovině

roku splnil a k datu 31. 12. 1992 byla činnost i existence 5. GO ukončena.

Závěr

Úkoly, které zde byly vyjmenovány, patřily mezi hlavní odborné úkoly útvaru. Vedle těchto, hlavně v polních podmínkách plněných úkolů, se odřad podílel na množství vědeckovýzkumných prací. Jednotliví příslušníci i kolektivy se podíleli na zpracování nových předpisů, pomůcek, vyjadřovali se k nově zaváděné technice i k novým technologiím zaváděným v topografické službě.

Během existence útvaru došlo v souvislosti s rozvojem techniky ke zkvalitnění měřické, výpočetní a automobilní techniky. Ke klasickým úhloměrným přístrojům přibýly přístroje pro autonomní orientaci – gyroteodolity Gi-B1. Jejich využití hlavně v topografickém zabezpečení bojové činnosti vojsk mělo velký význam. Měřické skupiny již nebyly odkázány na geodetické připojení a na příznivé povětrnostní podmínky umožňující astronomickou ori-

entaci a mohly proto daleko rychleji plnit úkoly ve prospěch RVD. Radiové dálkoměry, umožňující měření dlouhých vzdáleností, začaly být v polovině 70. let doplňovány elektrooptickými dálkoměry EOK 2000, kterými mohly být prováděny i přesnější práce v mírové činnosti. Starší gyroteodolity byly později nahrazeny gyroteodolity Gi-B2 s vyšším automatickým vybavením. Začátkem 80. let byl tento druh přístrojů rozšířen o teodolity MOM s gyroskopickým nástavcem Gi-CI a Gi-CII. Tehdejší stav vybavení přístroji umožňoval snížit závislost na klasických způsobech orientace a tím vytvářet podmínky pro velmi rychlé splnění úkolů.

S rozvojem měřické techniky postupoval i rozvoj techniky výpočetní. Mechanické kalkulační stroje začaly být koncem 70. let nahrazovány kapesními elektronickými kalkulátory. Řešení geodetických úloh vyšší přesností od roku 1980 umožňoval stolní počítač M3T-225. Ne všechna technika se u útvaru „ujala“. Patřily k nim i nové radiové dálkoměry maďarské produkce. K soupravám patřily i teleskopické signály, jejichž cena byla již tehdy vysoká. V dnešním světle „předražování veřejných zakázek“ však ze zavedení této techniky nikdo osobně neprofitoval, jednalo se jen o „ideový“ omyl. I tak zavedení těchto signálů způsobilo v době perestrojky morální rozčarování většiny geodetů. I automobilní technika lety doznala změn. V 1. polovině 80. let byla poslední vozidla Tatra 805 nahrazena vozidly Praga V3S a GAZ 69. Později většina vozidel GAZ 69 byla nahrazena vozidly UAZ 469. Jen pro připomínku koncem 80. let stál UAZ 44 tis. Kčs.

Během let se měnilo i kádrové složení příslušníků útvaru. Vzhledem k tomu, že útvar plnil velké množství různých úkolů, byli na nejnižší funkce zařazováni noví absolventi vojenských škol. Po získání praxe mnozí odešli do vyšších funkcí topografické služby. V 60. letech přicházelo nejvíce nových příslušníků z bratislavského Ženijního technického učiliště. Začátkem 70. let se začal zvyšovat po-

čet důstojníků přicházejících z VAAZ. Ti k útvaru přicházeli současně s absolventy holešovské RDŠ. Po zrušení RDŠ (1974) byl útvar doplňován jen absolventy VAAZ.

S růstem odborné úrovně byla postupem let odstraněna specializace náčelníků měřických skupin na měření jednotlivými přístroji úplnou univerzálností geodetů, kteří ovládali veškerou geodetickou a výpočetní techniku geodetických oddělení. Zvyšování kvalifikace všech příslušníků byla vždy věnována velká pozornost v mnoha oblastech. Vybraní důstojníci absolvovali akademické kursy na vojenských akademiích v tehdejší ČSSR a SSSR. Někteří absolventi RDŠ absolvovali denní studium na VAAZ. Několik důstojníků ukončilo studium na jiných vysokých školách. Odborný růst všech příslušníků byl zabezpečován i péčí útvaru. Každoročně byly organizovány zkoušky třídních specialistů všech odborností, které byly zastoupeny u útvaru. Pro přípravu záložních důstojníků poskytoval útvar po-

moc při pravidelném soustředění kateder vysokých škol. Znalosti všech vojáků v záloze byly prohlubovány při takticko-odborných cvičeních ve zdokonalovacích a přecvičovacích kursech. Pro upevnění vojenských a odborných návyků mladých absolventů VAAZ byly u odřadu v posledních letech organizovány zdokonalovací kurzy. Nejschopnější vojáci základní služby všech útvarů topografické služby byli připravováni na poddůstojnické funkce v poddůstojnické škole. Příprava řidičů na plnění náročných úkolů při taktických cvičeních a na polních měřických pracích byla realizována v krátkodobých řídičských kurzech.

Odřad za svoji víc než třicetiletou existenci zaujímal význačné místo nejen v topografické službě naší armády, ale i ve společenském životě ve všech posádkách, ve kterých působil. Množství příslušníků odřadu pracovalo ve společenských organizacích. Jednotky odřadu spolupracovaly s mnoha školami v posádce, kde pomáhaly organizovat brannou

přípravu. Někteří příslušníci pracovali jako vedoucí v mládežnických organizacích a tím ovlivňovali i nábor do armády.

Byť v prosinci roku 1992 byla formálně činnost 5. GO ukončena, znalosti, zkušenosti a nadšení vojáků, kteří odešli na nová pracoviště, nepřišly vniveč. Převážná většina příslušníků odřadu pokračovala ve vojenské kariéře u útvarů a zařízení topografické služby v Olomouci, Brně, Praze a v Dobrušce.

V souvislosti s dělením federace pokračovali vojáci – občané slovenské národnosti ve službě ve slovenské topografické službě zejména v Trenčíně a v Banské Bystrici.

Vojenské povolání přestalo být zaměstnáním na celý život. Převážná většina vojáků pokračuje v profesionální kariéře v civilním povolání na mnohdy zajímavých pozicích jak v soukromých firmách, tak i ve veřejné správě. Zúročili tak často nelehký úděl sloužit u 5. geodetického odřadu.

Použité zkratky

ČSA	Československá armáda	RMNO	rozkaz ministra národní obrany
ČSSR	Československá socialistická republika	RVD	raketové vojsko a dělostřelectvo
ČVUT	České vysoké učení technické	sgo	speciální geodetické oddělení
FMV	Federální ministerstvo vnitra	SRN	Spolková republika Německo
go	geodetické oddělení	SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
GO	geodetický odřad	STS	Státní trigonometrická síť
GŠ	Generální štáb	SVŠT	Slovenská vysoká škola technická
GŠ-TO	topografické oddělení Generálního štábu	TB	trigonometrický bod
GZBČV	geodetické zabezpečení bojové činnosti vojsk	tdb	těžká dělostřelecká brigáda
KVUSS	Krajská vojenská ubytovací a stavební správa	TL	triangulační list
LA	letecká armáda	TOC	takticko-odborné cvičení
MLR	Maďarská lidová republika	TS	topografická služba
MNO	Ministerstvo národní obrany	TS ČSA	Topografická služba Československé armády
NDR	Německá demokratická republika	VAAZ	Vojenská akademie Antonína Zápotockého
NTO-VZVO	náčelník topografického oddělení velitelství Západního vojenského okruhu	VKVŠ	vojenská katedra vysoké školy
NTOPO-ZVO	náčelník topografického oddělení Západního vojenského okruhu	VS 090	Výzkumné středisko 090
PLR	Polská lidová republika	VŠC	velitelstvo-štábní cvičení
RDŠ	roční důstojnická škola	VTOPÚ	Vojenský topografický ústav
		VVP	vojenský výcvikový prostor
		VZÚ	Vojenský zeměpisný ústav
		ZhB	zhušťovací bod
		ZVO	Západní vojenský okruh

K padesátému výročí založení 5. geodetického odřadu

genmjr. v. v. Ing. Ladislav Kebísek

Vznik a počátky 5. geodetického odřadu

Po 2. světové válce, zejména koncem padesátých a začátkem šedesátých let minulého století, došlo ve vyspělých armádách, včetně československé, k zavádění účinnějších zbraňových systémů, zejména raket. To mělo podstatný vliv na vedení předpokládaných operací a bojových činností a vynutilo si i změny v organizaci vojsk. Dělostřelectvo, které bylo vyzbrojováno raketami středního doletu, ale i jiné druhy vojsk, si v návaznosti na zrychlení tempa postupu vojsk vyžadovalo zcela *nový přístup a kladlo nové požadavky na geodetické zabezpečení*.

Topografické oddělení Generálního štábu (GŠ-TO) tuto situaci v souladu se svojí působností důkladně analyzovalo a řešilo. Pro stanovení definitivních rozhodnutí bylo v roce 1960 zorganizováno a provedeno součinnostní cvičení geodetického odřadu s jednotkami raketového vojska a dělostřelectva (RVD). Bylo to do té doby největší *polní cvičení topografické služby*. Cvičící odřad byl postaven Vojenským topografickým ústavem (VTOPÚ) s účastí povolaných záloh. Cvičícím velitelem byl pplk. Karel Oktábec, tehdejší zástupce náčelníka VTOPÚ. Cvičení se účastnili funkcionáři topografické služby vojenských okruhů a armád a učitelé katedry geodézie a kartografie Vojenské akademie Antonína Zápotockého (VAAZ) Brno. Většinou byli zařazeni na ředitelství cvičení, nebo jako rozhodčí. Cílem tohoto cvičení bylo – v souladu s tehdejší vojenskou doktrínou útočných operací s dosahem až 100 km za den – *provádět geodetické zabezpečení RVD na veliké vzdálenosti při řídkém geodetickém podkladu a procvíčit příslušné součinnosti*.

Na základě závěrů z tohoto cvičení, poznatků jiných armád a potřebných

jednání bylo rozhodnuto postavit speciální útvar, který bude schopen tyto náročné geodetické úlohy pohotově plnit jak v míru, tak i za války.¹⁾ Proto bylo velením armády rozhodnuto *vytvořit k 1. září 1962 v Dobrušce 5. geodetický odřad (5. GO)*. Tehdy jsem působil na GŠ-TO a byl jsem pověřen vybudováním tohoto útvaru. K 1. září jsem byl ustanoven jeho velitelem. K tomuto řešení vedlo náčelníka topografického oddělení generálmajora doc. Dr. Ing. Jana Klímu mj. i to, že jsem měl zkušenosti z dřívějších funkcí u dělostřelectva, kde jsem působil jako velitel dělostřelecké baterie a náčelník štábu oddílu. Stejně tak jsem měl zkušenosti v oblasti řízení geodetických úkolů na úrovni geodetického oddělení VTOPÚ, GŠ-TO a štábu svazu (frontu). K postavení odřadu bylo nezbytné v předstihu vykonat řadu činností. Na základě stanovených limitů byly zpracovány *tabulky mírových a válečných počtů*. K tomu se vedla jednání se správami Ministerstva národní obrany (MNO), zejména s Organizačně mobilizační správou, Správou ústředního plánování a materiálními hospodáři. Jednalo se hlavně o zařazení osob do tabulek počtů jiných vojenských odborností, než topografických, a také různých druhů materiálu a techniky, včetně jejich zajištění. Již v červnu byli vytipováni důstojníci a praporčíci, se kterými jsem společně s kádrovým orgánem Generálního štábu (GŠ) provedl následně pohovory. Tuto skupinu tvořili zkušení geodeti od geodetického odboru VTOPÚ, téměř všichni noví absolventi oboru geodézie a kartografie VAAZ a všichni absolventi přeškolovacího geodetického kursu z řad bývalých důstojníků dělostřelectva.

1) Před rokem 1962 podobný útvar v rámci mobilizace vytvářel VTOPÚ Dobruška. Jeho možné zasazení v polních podmínkách však bylo těžkopádné, chyběla akceschopnost a okamžitá připravenost k plnění úkolů

Byla provedena podrobná rekognoskace stávajících objektů v Dobrušce s následným přidělením ubytovacích objektů, skladů a garáží pro odřad. S pomocí správy budov byly předem připraveny kanceláře a prostory pro umístění geodetické roty.

Hlavní organizační složky odřadu tvořily: velitelství a štáb, 3 geodetická oddělení (go; u každého náčelník, zástupce, 10 geodetů a účetní-správce materiálu), speciální geodetické oddělení (sgo), geodetická rota s automobilní četou (později rota) a nezbytné týlové a technické složky. V rámci mobilizačních počtů by odřad podstatně posílil na 5 geodetických oddělení po 100 osobách a vrtulníkový roj.

Začátkem srpna jsem začal pracovat v Dobrušce jako první příslušník odřadu a spolu se mnou mjr. František Kmínek, který nastoupil na funkci zástupce náčelníka pro politické věci (ZNP). Většina důstojníků, zejména nových absolventů VAAZ a přeškolovacího kursu, nastoupila již v 2. polovině srpna 1962 po ukončení jejich studia. Týloví a techničtí pracovníci přišli k útvaru až v průběhu září. To ovšem vytvářelo velmi složitou situaci, protože již v srpnu bylo nutno ve stanovených termínech převzít techniku a materiál od různých útvarů nebo z ústředních skladů. K zajištění těchto činností jsem musel pověřit důstojníky z řad geodetů, kteří měli k této problematice alespoň nějaký vztah. Např. kpt. Ing. Vladimír Šilhavý se staral o automobilní techniku a kpt. Ing. Karel Lihm o týlový materiál. Vytváření podmínek pro geodetickou rotu měl na starosti npor. Matouš. Pracoviště spisovny zakládal a vedl mjr. Ing. Zdeněk Jilek. K založení kádrové a personální dokumentace a pro všechny práce v této oblasti byl pověřen mjr. Ing. František Bezúch. Všichni, kdo vykonávali tyto pro ně neobvyklé činnosti, významně pomohli v počáteční fázi budování odřadu.

Je třeba ocenit i pomoc tehdejšího náčelníka VTOPÚ mjr. Ing. Jiřího Kánského a odborných orgánů ústavu, hlavně zástupce pro tyl mjr. Jána Kozuba, při okamžitém řešení problémů.

K 1. září se útvar stal akceschopným a mohl se připravovat na přijetí prvního ročníku vojáků základní služby, kteří měli nastoupit k 1. říjnu. Začátkem září bylo k útvaru přemístěno asi 30 „vycvičených“ vojáků základní služby, se kterými se počítalo na poddůstojnické funkce a velitele družstev. Jejich vycvičenost a ukázněnost byla na nízké úrovni, protože velitelé útvarů se rádi zbavovali konfliktních vojáků. Byl s nimi proveden krátkodobý intenzivní výcvik, na jehož konci bylo možné vybrat nejlepší z nich pro udělení poddůstojnických hodností a pro funkce instruktorů u nastupujících nováčků. K 1. září nastoupili i absolventi vojenských kateder vysokých škol (VKVŠ), kteří se museli urychleně připravit zejména pro velitelské funkce u geodetické roty.

V krátké době byly zpracovány nejnnutnější plánovací a výcvikové dokumenty a plány velitelské a odborné přípravy na období do konce roku. Na jejich zpracování se významně podíleli mjr. Ing. Otokar Krásný, kpt. Ing. Vladimír Šilhavý, kpt. Ing. Stanislav Kamarád, mjr. Ing. František Bezúch a další.

Do konce září 1962 štáb odřadu připravil nejpotřebnější část dokumentace pro bojovou a mobilizační pohotovost. K jejich kvalitě prospělo i to, že k útvaru již nastoupil zástupce pro tyl mjr. Vladimír Effenberg, náčelník automobilní služby npor. Vratislav Bříza, proviantní náčelník kpt. Jiří Franc, spojovací náčelník npor. Zdeněk Podaný a další funkcionáři.

Zásadně se muselo řešit stravování vojáků základní služby. Ve stávající vojenské závodní kuchyni to možné nebylo; strava musela být zajištěna celodenně. Po dohodě s náčelníkem VTOPÚ odřad převzal kuchyni a jídelnu a zabezpečoval stravování i pro příslušníky VTOPÚ. Toto rozhodnutí

bylo optimální i s ohledem na potřebu rychlejšího přechodu odřadu do vyšších stupňů bojové pohotovosti. Obdobně se řešila i zdravotní služba se společným užíváním zdravotnických prostor.

Ve spolupráci s náčelníkem VTOPÚ bylo připraveno provizorní ubytování (svobodárny) pro svobodné důstojníky a praporčíky, ale i pro ženaté, protože většina z nich byt v posádce neměla. Současně se přistoupilo v součinnosti s krajskou vojenskou ubytovací a stavební správou (KVUSS) k postupnému řešení bytové otázky (nová výstavba a směny bytů).

K 1. říjnu 1962 byl odřad v podstatě naplněn tzv. „stálým stavem“. Do vedoucích funkcí byli ustanoveni důstojníci, kteří měli alespoň nejnntnější zkušenosti a praxi. Náčelníkem štábu byl mjr. Ing. Otokar Krásný, náčelníci geodetických oddělení mjr. Ing. Kamil Klečka, mjr. Ing. Zdeněk Jílek, kpt. Ing. Jaroslav Koblížek, později mjr. Ing. František Bezúch a mjr. Ing. Ladislav Štěpán. Vnější zásahem ze strany Vojenské kontrarozvědky i stranicko-politických orgánů VTOPÚ byl mjr. Krásný z funkce náčelníka štábu odvolán a tuto funkci převzal mjr. Ing. Ladislav Nimráček. Mjr. Krásný byl pak ustanoven náčelníkem sgo a v dalším roce přešel do VTOPÚ k výpočetnímu středisku a funkci po něm převzal mjr. Ing. Jaroslav Prachař (později mjr. Ing. Václav Horník). Náčelníkem štábu po mjr. Krásném se stal mjr. Ing. Nimráček.

Odřad se postupně stal přestupní stanicí pro mnohé důstojníky, kteří po krátké praxi odcházeli na funkce u vojenských okruhů, armád a divízi, k ústavům topografické služby, na KVUSS, pedagogické funkce katedry geodézie a kartografie, ke zpravodajské správě, Ministerstvu vnitra a na další pracoviště.

První vojáci základní služby-„nováčci“ nastoupili k útvaru 1. října 1962. Bylo jich podstatně více, než vojáků 2. ročníku, což u útvarů nebylo obvyklé. Po základním výcviku byli

nejlepší vojáci vybráni do poddůstojnické školy, která byla u odřadu organizována i v dalších letech za účelem přípravy všech budoucích poddůstojníků pro různé topografické odbornosti (měřiče, počtáře a jiné) i pro celou armádu. Na podzim roku 1962 se musel odřad vypořádat s nečekanou účastí na armádním cvičení. Složitost byla v tom, že vycvičení vojáků nemohlo být ještě plnohodnotné.

Po cvičení se již odřad mohl plně věnovat plánovanému výcviku, vojensko-odborné přípravě a přípravě na odborné úkoly roku 1963. Po převzetí plánovacích dokumentů pro rok 1963 od GŠ-TO štáb odřadu s náčelníky oddělení přistoupil ke zpracování podrobných plánů. Šlo o plány velitelské a odborné přípravy důstojníků, praporčíků a absolventů VKVŠ, zaměřené na připravenost pro geodetické zabezpečení vojsk a odborné výrobní úkoly roku 1963, výcvikové plány vojáků základní služby a plány přípravy záloh topografických odborností pro celou armádu. Vyvrcholením přípravy byla cvičení geodetických oddělení i celého odřadu a účast odřadu na součinnostních cvičeních.

Protože byl odřad vybaven i početnou moderní technikou, prováděl v dalším období i různá *ověřovací cvičení*. S využitím radiových dálkoměrů (telluometrů), gyroteodolitů i radiostanic R-118 s dlouhým dosahem procvičoval metodu trilaterace na dlouhou vzdálenost o délkách stran 15–20 km. K tomu byl od letectva přidělen i vrtulník. Pro určení souřadnic se běžně používalo polygonů o dlouhých stranách.

Zvláštní pozornost byla věnována zabezpečení vojensko-odborných úkolů podle *centrálního plánu topografické služby*, které byly v souladu se zaměřením geodetického odřadu. Tehdy to byl podíl na tvorbě topografických map 1 : 10 000, budování zařízení na bodech trigonometrické sítě (orientační směry s vysokou směrovou přesností), budování speciálních geodetických sítí v určených prostorech ve prospěch RVD. V roce 1965 se geodeti zúčastnili

připojování astronomicko-geodetických sítí s Maďarskem a Německem pro budování základny kosmické geodézie.

Zvláště přesné vyměřování, astronomické a gravimetrické měření a zpracování technologií a směrnic byly v působnosti speciálního geodetického oddělení. Zde v prvních letech významně působil mjr. Ing. Jaroslav Prachař a po jeho odchodu na katedru geodézie a kartografie VAAZ pplk. Ing. Václav Horník.

Významným přínosem pro odřad a tím i pro topografickou službu bylo definitivní *zařazení vojáků základní služby* do tabulek počtů 5. GO, což bylo poprvé v novodobé historii topografické služby. Doposud byli pro polní měřické práce dle požadavků dočasně přidělováni vojáci základní služby od jiných útvarů. Většinou nastoupili méně kvalitní vojáci, a tak si je měřiči museli připravovat za chodu při plnění jejich odborných úkolů.

Vojákům byla věnována trvalá pozornost – jak jejich vojenské a odborné přípravě, tak i výchově, kázní a předcházení šikaně. Kromě organických velitelů s nimi hodně práce vykonal ZNP mjr. František Kmínek.²⁾ Po jeho odchodu v roce 1963 byl na tuto funkci ustanoven pplk. Čeněk Kučera, jenž práci při výchově vojáků považoval za svoji prioritu. Byl založen *hudební kroužek*, ve kterém aktivně působil i pplk. Nimráček. V celoarmádních soutěžích dosahoval předních umístění. V zimním období byl jednou týdně organizován taneční společenský večer v nedalekých Pulicích, který byl populární i mezi mládeží Dobrušky. Byl založen *fotbalový oddíl*, který hrál okresní přebor, později též *volejbalový oddíl a oddíl stolního tenisu*. V oblasti kázně se nevyskytovaly zásadní nedostatky a byla vymýcena šikana, která se tehdy často objevovala u jiných útvarů. Přispěla k tomu i praxe nezařazovat neukázněné vojáky na polní práce, což bylo považováno za trest.

²⁾Do roku 1958 tuto funkci zastával u VTOPÚ a zcela se k lepšímu změnil v přístupu k lidem

Na podzim roku 1963, po plné konsolidaci útvaru a prvních úspěšných polních měřických pracích, prováděných převážně na Slovensku, odřad přispěl k budování dvou nových menších armádních geodetických odřadů (1. ago a 4. ago) v Příbrami a Čtyřech Dvorech. Od 5. GO k nim byl přemístěn potřebný počet vycvičených vojáků, většinou absolventů poddůstojnické školy. Kromě toho bylo k těmto odřadům přemístěno i několik zkušených důstojníků. Velitelům nových odřadů, kterými se stali mjr. Ing. Arnošt Lapeš a pplk. Karel Oktábec, jsem poskytl řadu cenných zkušeností z budování útvaru. Kromě nich od odřadu na podzim roku 1963 odešli pplk. František Kmínek, mjr. Ing. Pavol Slyško (na velitelství Východního okruhu) a mjr. Ing. Otokar Krásný ke VTOPÚ.

Přestěhování odřadu do Krnova

Po několika letech působení odřadu v Dobrušce vznikaly problémy s nedostatkem ubytovacích kapacit pro rozvoj VTOPÚ (vysoké nároky na tehdejší počítače) i odloučené části Ústřední topografické základny (ÚTZ; oddělení oprav a komparace geodetické techniky). Kromě toho nebylo vhodné mít dvě největší geodetická zařízení topografické služby v jednom místě. Proto bylo rozhodnuto *přemístit 5. GO od září 1966 do jiné posádky*. Pod řízením GŠ-Operační správy a GŠ-TO jsme intenzivně hledali vhodnou posádku. Po rekognoskaci jsme se z několika možností rozhodli pro kasárna v Krnově, která se uvolnila po zrušení tankového pluku (v kasárnách zůstal pouze rámcový tankový prapor, určený pro cvičení záloh). Dalším důvodem pro tuto volbu byla příznivá perspektiva v uspokojování bytových požadavků.

Přemísťování útvaru do jiné posádky je velmi složitá a náročná operace. Vyžaduje provést řadu nezbytných činností. Proto byl vypracován *podrobný plán opatření*, který obsahoval jak práce v Dobrušce, tak i v nové posádce. V Krnově byla provedena důkladná rekognoskace objektů a prostorů a jejich rozdělení pro oba

útvary. Ubytovací skupina rozdělila a připravila objekty pro umístění velitelství, geodetických oddělení, geodetické roty, garáží a skladů. Bylo nezbytné připravit i svobodárny pro okamžité ubytování všech důstojníků a praporčíků.

Štáb předem připravil nejpotřebnější dokumenty (směrnice) pro řádné fungování útvaru od okamžiku přestěhování do nových podmínek. K tomu patřily i směrnice pro bojovou pohotovost, včetně výběru prostorů pro rozptýlení útvaru za bojové pohotovosti.

Před vlastním stěhováním byla stažena všechna oddělení z polních měřických prací a byl připravován materiál a technika na přesun. Objekty uvolněné v Dobrušce pak byly předány orgánům VTOPÚ.

Vlastní přesun materiálu a techniky, zejména nedotknutelných zásob, byl naplánován a proveden vojenským transportem. Zbytek odřadu se přesunul organizovaně po vlastní ose.

V září 1966 se již mohl odřad v nové posádce soustředit na uložení materiálu a techniky, dopracování a upřesňování všech potřebných dokumentů odřadu a na příjem nováčků. Bylo povinností setkat se s hlavními funkcionáři města a vzájemně se informovat. Zástupci města byli potěšeni, když byli seznámeni se zaměřením a úkoly odřadu. Dříve měli časté spory s tankovým plukem pro konflikty s neukázněnými vojáky a pro časté poškozování komunikací od tanků.

S přestěhováním odřadu došlo *k řadě personálních změn*. Někteří důstojníci a praporčíci chtěli z různých důvodů zůstat v Dobrušce a proto byli přemístěni ke VTOPÚ. Od zrušení tankového pluku přešlo k odřadu několik vojáků z povolání i občanských pracovníků, jako ZNP mjr. Július Kvanka, automobilní náčelník, proviantní náčelník, náčelník finanční služby, velitel automobilní roty, náčelník spisovny a další. Současně nastoupili noví absolventi VAAZ i Vojenského učiliště.

Protože většina vojáků z povolání měla rodinu v Dobrušce, byla pro ně dočasně každý víkend (v neděli) organizována doprava vojenským vozidlem k návštěvě rodiny. Během několika měsíců byla však bytová situace v podstatě vyřešena, navíc jsme obdrželi několik bytů v nedalekém Bruntále. Využili jsme i dobré vztahy s orgány KVUSS Olomouc. Na nové podmínky v Krnově si příslušníci odřadu brzy zvykli a byli spokojeni.

V nové posádce se náplň činnosti odřadu nijak nezměnila. Pokračovalo plnění odborných úkolů i zdokonalování přípravy na geodetické zabezpečení vojsk. Určitou nevýhodou byla poměrně velká vzdálenost od kooperujícího VTOPÚ v Dobrušce a nadřízeného GŠ-TO.

Přemístění odřadu do Opavy

Dalším mezníkem v životě útvaru byly roky 1968 a 1969. V noci na 21. srpna 1968, v rámci vstupu vojsk Varšavské smlouvy na naše území, zastavil polský tankový pluk u brány kasáren. Velitel pluku se dožadoval vstupu do kasáren. Za podpory části příslušníků odřadu i sousedního útvaru jsem to po několika hodinách jednání striktně odmítl. Během dne, asi po zásahu nadřízených, se přišel velitel pluku omluvit a tankový pluk odjel do jiného prostoru.

Po podepsání moskevských protokolů, podle kterých měla sovětská vojska zůstat „dočasně“ na našem území, byla krnovská kasárna určena pro sovětský tankový pluk. Po několika dnech se dostavila sovětská ubytovací skupina asi 30 důstojníků,

v čele s generálem. Provedli podrobný průzkum možností umístění tohoto pluku v kasárnách, včetně ubytování důstojníků, praporčíků i civilních zaměstnanců. Jejich úkol patrně nebyl jednoduchý, protože pluk na válečných počtech měl asi 1 000 vojáků a kapacita objektů byla asi poloviční.

V září 1968 byl odřad – ve své historii podruhé – přestěhován, a to do kasáren v Opavě. Do té doby tam sídlilo velitelství tankové základny s jedním praporem. Vlastní přesun byl s ohledem na blízkost nové posádky proveden vlastními prostředky a po vlastní ose. Plně jsme využili zkušenosti z přestěhování odřadu v roce 1966. K dennímu dojíždění příslušníků odřadu z Krnova byl využit autobus, který byl na moji žádost přidělen k útvaru. Za několik měsíců však byla bytová otázka v Opavě vyřešena.

V nových prostorech se musel odřad urychleně usadit a během několika dnů se připravit na příjem nováčků. Kasárna poskytovala větší prostorové možnosti i lepší podmínky pro sportovní vyžití vojáků. Rovněž město Opava bylo pro život přijatelnější z hlediska bytové situace, možnosti zaměstnání, množství obchodů, kultury a sportu.

V únoru 1969, po odchodu náčelníka topografické služby do zálohy, jsem nastoupil na GŠ-TO a byl jsem ustanoven zástupcem náčelníka. Funkci velitele 5. GO převzal pplk. Ing. Ladislav Nimráček a náčelníkem štábu se stal pplk. Ing. Robert Tržil. Oba na těchto funkcích zůstali až do jejich odchodu do důchodu.

V souvislosti s reorganizací armády byl na podzim roku 1969 zřízen *Západní vojenský okruh (ZVO)* s rozšířenými úkoly a pravomocemi. Do jeho podřízenosti přešel i 5. GO, který byl přímo řízen náčelníkem topografické služby ZVO (tehdy byl náčelníkem pplk. Ing. Josef Širůček). I za této situace odřad pokračoval v úkolech se stejnou působností. Velitelství ZVO muselo respektovat centrální plán vojensko-odborných úkolů, které připravovalo GŠ-TO.

Podstatná změna nastala v přísnější bojové pohotovosti, větší frekvenci zejména součinnostních cvičení a v podřízení se režimu, který byl zaveden u ZVO.

Závěr

Během krátkého období sedmi let, po které jsem působil u 5. GO, bylo v životě útvaru několik událostí, při kterých jeho příslušníci prokazovali plné nasazení, obětavost, tvůrčí úsilí a potřebnou iniciativu. Především šlo o vlastní budování odřadu v jeho začátcích, dvojí stěhování do jiných posádek, ale i časté plnění neočekávaných, časově náročných úkolů. Přesto se dařilo úspěšně a nerušeně podílet na úkolech topografické služby ve prospěch naší armády, ale i národního hospodářství. Pomohl k tomu kladný vztah k odborné problematice i k odřadu, dobré kolektivy i vzájemné vztahy.

Obdobně je možné charakterizovat i další etapu historie 5. GO od roku 1969 již pod novým velením a v nových podmínkách.

Použité zkratky

ago	armádní geodetický odřad	RVD	raketové vojsko a dělostřelectvo
go	geodetické oddělení	sgo	speciální geodetické oddělení
GO	geodetický odřad	ÚTZ	Ústřední topografická základna
GŠ	Generální štáb	VTOPÚ	Vojenský topografický ústav
GŠ-TO	topografické oddělení Generálního štábu	VAAZ	Vojenská akademie Antonína Zápotockého
KVUSS	Krajská vojenská ubytovací a stavební správa	VKVŠ	vojenská katedra vysoké školy
MNO	Ministerstvo národní obrany	ZNP	zástupce náčelníka pro věci politické
		ZVO	Západní vojenský okruh

Několik vzpomínek na službu u 5. geodetického odřadu

pplk. v. v. Mgr. Václav Krejčí

Když jde o život

Po příchodu ke geodetickému odřadu do Krnova nás, čerstvě vyřazené poručíky, čekalo nejedno milé překvapení. Starší a zkušenější nám novým ochotně nabízeli soukromé ruční zbraně – pistole a kolty různého kalibru i uměleckého zpracování za symbolické ceny. Už za 50 Kčs se dala koupit pochromovaná. Byl jsem snad jediný, kdo byl vůči všem nabídkám imunní. Však bylo taky proč. Musím ale začít zážitkem z učiliště.

V prvním ročníku spolužák Gregor ve službě pomocníka dozorcího roty zneužil přístupu do skladu zbraní a pokusil se o sebevraždu. Malorážkou si však způsobil jen komplikovaný průstřel hrudníku. Další mimořádná událost se nekonala snad jen díky přesné mušce střelce. Došlo k tomu tak, že velitel roty npor. František Trecha po službě dozorcího útvaru položil služební pistoli dozorcímu roty na stůl s pokynem uzamknout do skladu zbraní. Ten tak neučinil neprodleně, a tak okolo procházející XY pistolí vzal a zacílil na štítek čísla dveří učebny, která byla na konci chodby. V tom se dveře otevřely, třeskl výstřel a nad hlavou vycházejícího se kulka zavrtala do futer dveří.

Na počátku třetího ročníku v učilišti poznamenala můj vztah ke zbraním tato událost. Spolužák Vladimír Kulhánek mi prostřelil nohu podél celé stehenní kosti. Naštěstí čistý průstřel nezanechal vážnější následky. Neměl jsem mu to nikdy moc za zlé. Vinu jsem kladl spíše veliteli roty, který před stráží měnil pokyny, a příprava do služby byla zbrklá. Nešťastný střelec dostal tři dny po službě.

Vraťme se ve vzpomínkách do Krnova. Čerstvě přestěhovaný útvar neměl v Krnově dostatek bytů, a tak se přespávalo všelijak. Na ošetřovně, nad muničním skladem i v kancelářích. Tak se stalo, že Jaroslav Trecha,

mladší bratr našeho bývalého velitele roty v učilišti, se nemohl nabažit pohledu na natahování čerstvě koupené pochromované pistolky. Sedělo nás na lůžkách dokola několik a vzpomínali jsme na zážitky z posledních prázdnin. I přes naše prosby, aby hraní se zbraní zanechal, že se může zapomenout, nic platné. Ohlušující výstřel, mezi námi prolétla kulka a zůstala trčet ve vycpávce až třetího obleku.

Ve světle těchto zážitků se mi zdálo vyprávění starších kolegů mjr. Standy Orálka a mjr. Gabriela Rendy Pindese o tom, jak hrávali v lese „na kukačky“, neskutečně. Pro ty, kdož nevědí, jde o hru, kdy jsou střelci rozptýleni v lese, a odkud se ozve zakukání, tím směrem se spustí palba.

Jak čas ukázal, střílelo se u útvaru všude a často. Musím však podotknout, že většinou bez poranění, a tím se dalo ledacos utulát.

Naše začátky v Krnově

V létě roku 1966, koncem srpna, zahájili u útvaru 6270 v Krnově životní dráhu důstojníka-zeměměřiče čerstvě vyřazení absolventi Ženijně-technického učiliště v Bratislavě – směr topografický Oldřich Baláš, Zdeněk Bambušek, Dušan Centko, Lubomír Haltmar, Václav Krejčí, Štefan Molčan, Vladislav Székely, Jaroslav Trecha, Miroslav Tichý, Ľudevít Vittek a Imrich Schütz. Většina na funkci geodet-náčelník měřické skupiny, jen Imrich Schütz na nevděčnou funkci velitele čety u geodetické roty.

Náčelníkem 1. geodetického oddělení byl pplk. Ladislav Štěpán, jeho zástupcem mjr. Ing. Čeněk Kadlec, výkonným praporčíkem Ján Gál. Za rok však Ing. Kadlec odešel na hraniční oddělení Ministerstva vnitra a jeho funkci převzal čerstvý absolvent VAAZ pplk. Ing. Karel Horský. A teprve tehdy začal nám mladým

perný, ale potřebný výcvik. Pod jeho nekompromisním vedením jsme znovu jednou týdně opakovali a řešili příklady geodetických úloh. V tvrdém zimním praktickém výcviku v okolních kopcích a údolích na nás čekala měření na Slunce, Polárku, trigonometrická měření o dlouhých stranách, zaměřování a vytyčování palebných postavení, tzv. „palpostů“, a další. Zvládnout jsme rychle museli nám do té doby neznámou techniku – elektronické dálkoměry a gyroteodolity.

Nejpříjemnější prací tak v teple a suchu byla kancelářská příprava na letní polní topografické práce. První tzv. „polňáky“ nás čekaly na Slovensku ve Vojenském výcvikovém prostoru (VVP) Oremov Laz. Za necelé dva měsíce jsme se přestěhovali tak, že jsme „obklíčili“ Levočské pohorí s VVP a leteckou střelnicí. Pokračovalo mapování v měřítku 1 : 10 000.

K plnění úkolů jsme byli vybaveni spolehlivými a v případě potřeby rychle a lehce opravitelnými auty GAZ, Praga V3S a nezapomenutelnými „vosami“ Tatra 805. Žádný kopec ani vodní tok pro nás neznamenal vážnou překážku.

Nežili jsme však jen službou vlasti. Město Krnov bylo městem mladých. Několik středních, převážně dívčích škol, a textilky. V zimních měsících útvar dostával pozvání na různé večírky. Roli společníků a tanečníků nestačili plnit vojáci všech kategorií. Na „roztrhání“ byla i útvarová kapela založená a vedená náčelníkem štábu mjr. Ing. Ladislavem Nimráčkem. Stálým členem hudební skupiny byl bubeník, tehdy praporčík Milan Andrejčák. Ostatní byli vojáci základní služby a tak se často střídali. V té době útvar slavil úspěchy i na poli sportovním. Stolní tenisté hráli 2. celostátní ligu. Vedoucím družstva byl mjr. Podaný.

21. srpen 1968 znamenal zlom nejen v našich životních osudech, ale i v osudech útvaru. Přišlo rychlé stěhování do Opavy; to už byl zase ale další začátek.

Hraniční práce – Slovensko

Jednoho dubnového dne roku 1976 jsme brzy ráno vyrazili z Opavy do Červeného Kláštoru na Dunajci. V rámci údržby československo-polské hranice jsem měli zahájit mapování hraničních vodních toků.

Ubytovat jsme se měli na oddělení ochrany státních hranic (OOSH) v jednom z volných bytů. Nikdo nás však nečekal. Všichni příslušníci byli na úsekovém oddělení na škole a vrátit se měli až odpoledne. Byl krásný slunečný den a tak jsme vyložili bedny z Tatry 805 a chytali jarní sluníčko. Kolem poledne se k našemu úžasu přihlítila Tatra 603 a náš nejvyšší šéf plk. Ing. Ladislav Kebísek s doprovodem nám nařídili znovu vše naložit a stěhovat se dál na východ. Odpoledne jsme dorazili do obce Čirč v okrese Stará Ľubovňa. Tam nás rovněž nikdo nečekal. V pozdním odpolední nám místní náčelník OOSH ukázal volnou bytovku, která nás však měla přivítat až za dva měsíce. V zdevastovaných místnostech

právě započaly opravy. Tu noc jsme přečkali v autech na bednách.

Obávané noci předcházela návštěva nedalekého obchůdku a krčmy v jednom v obci Ruská Voľa. K jídlu se daly koupit sušenky, chleba a některá z konzerv. Ze čtyř restauračních stolků byly obsazeny dva. Kromě nás, vojáků, seděla u dalšího místní honorace. Najednou přede mnou stál prodavač-hospodský a podával mi rum – vrchovatě nalitý „hořčičák“. Můj odmítavý pohled se snažil rozjasnit tím, že po půlce mám od žandára, horára, tajemníka a od něj. Jeden doušek jsem procedil mezi zuby, ale pak mě zachránil Václav Ondra, náš výkonný praporečik, který se tam také nečekaně objevil. Toto nenadálé uvítání dávalo tušit těžkou službu. Stačí když uvedu, že i vojáci základní služby se po prvních seznamovacích dnech raději místní krčmě vyhýbali.

Asi po dvou dnech dřiny jsme už mohli rozvinout celé pracoviště a začít hraniční práce. Postupovat jsme měli v součinnosti s Poláky od východního trojmezí. Hraničních vodních toků nebylo moc a tak jsme si tyto úseky nechávali na pozdější dobu. Rozhodli jsme se, že začneme na řece Poprad. K plnění úkolů jsme byli vybaveni i armádním nafuko-

vacím člunem z padesátých let. Jak se ukázalo, kromě mě, absolventa Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, neměl pádlo nikdy nikdo ze skupiny v rukou.

Ten den bylo velmi chladno a když jsme dorazili do Malého Lipníka, abychom započali měření, začalo sněžit. Rozhodl jsem se změnit plán. Místo mapování bude výcvik ve člunu. Řidič s vozidlem Tatra 805 byl daleko po proudu, tak jsme se nalodili a vyrazili. Po cestě jsem předváděl držení pádla, vysvětloval pojmy odtahování a přitahování a členové posádky trénovali. Najednou uprostřed toku, který měl na šířku přes padesát metrů, vidíme v dále, jak se čeří hladina. Zavelím: „Obeplováme vlevo!“, ale podařilo se nám jen narazit pravým bokem do kamenů. V poměrně rychlém proudu tři muži letěli okamžitě přes palubu. Člun rázem nabral vodu a já s dokumentací a eklimetrem nad hlavou zbylým dvěma nařizuji, aby okamžitě opustili člun. Dodnes vidím jejich vytřeštěné oči, ve vodě plápolající kravaty a šosy pláštěů. Člun se odlehčil, uvolnil a šťastně přistál u břehu. Zbývalo jen rychle naložit, úprkem na stanici do tepla a převléknout se. Všichni na to do dnes rádi vzpomínají.

Vzpomínky záložního důstojníka na službu u VÚ 6270

mjr. v. v. RNDr. Tomáš Grim, Ph.D.

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru – Zeměměřický úřad, Praha

Narozdíl od mnoha současných mladých mužů, chtěl jsem být vojákem. Vojenské službě jsem se nevyhýbal a tzv. „modrá knížka“ nebyla pro mě cílem. Odveden jsem byl dne 22. 11. 1967 péčí Městské vojenské správy v Brně a protože jsem byl řádným studentem tamní univerzity Jana Evangelisty Purkyně (ve zkratce UJEP, dnes Masarykova univerzita), byl jsem povinen vykonat základní službu v délce 12 měsíců.

V letech 1969–1971 jsem absolvoval vojenskou přípravu (vojenskou katedru vysoké školy), směr spojovací velitelský. Poddůstojnické zkoušky jsem složil v roce 1971 ve Spojovacím učilišti hrdiny Sovětského svazu kapitána Otakara Jaroše v Novom Meste nad Váhom (dnes Slovenská republika) s výsledkem „výtečně“. Tak jsem získal nejen příslušnou vojenskou odbornost, ale i možnost nastoupit základní službu již ve vojenské hodnosti desátník absolvent.

Tu jsem skutečně nastoupil dne 21. 8. 1972 u Vojenské akademie Antonína Zápotockého, avšak nikoli v Brně, nýbrž ve Vyškově. Tato část jmenované vysoké školy se osamostatnila pod názvem Vysoká vojenská škola pozemního vojska hrdiny Sovětského svazu kapitána Otakara Jaroše. Tam jsem dne 5. 9. 1972 vykonal přísahu.

Bylo to velmi zajímavé období. Organizačně jsem byl zařazen k motostřelecké rotě. Jako osoba znalá map jsem se stal velitelem rekognoskačního (tedy vlastně průzkumného) družstva a jako spojař jsem pravidelně vyjížděl se cvičícími motostřeleckými a tankovými jednotkami do terénu v obrněném transportéru OT 64 SKOT nebo v tanku T 54 či T 55 a tam přímo kontroloval provoz na pojičkách.

Ačkoli jsem byl spojař, bylo využito mé civilní specializace na kartografii a byl jsem zařazen u katedry druhů

vojsk a služeb jako učitel vojenské topografie. Tento předmět jsem po celou dobu přednášel jak posluchačům tamní dvouleté důstojnické školy, tak i posluchačům vlastní vysoké školy. To mělo výrazný vliv na můj odborný růst.

Zde jsem měl možnost se podrobně seznámit s vojenskými topografickými mapami, s jejich obsahem, provedením a hlavně s možností jejich použití. Toho jsem skutečně využil a potvrdilo se mi mé vysoké mínění o československé vojenské mapové tvorbě. Získal jsem i určité pedagogické zkušenosti, které využívám podnes.

Dne 7. 3. 1973 jsem vykonal praktickou důstojnickou zkoušku s prospěchem výtečně a dne 1. 5. 1973 jsem byl povýšen do první důstojnické hodnosti – podporučík.

Dne 21. 8. 1973 jsem byl přeložen do zálohy a odevzdán do evidence Okresní vojenské správy v Opavě.

Pět let poté jsem byl povolán na mé první vojenské cvičení v délce trvání 28 dní. Vykonal jsem ho ve dnech 15. 11. – 12. 12. 1978 u VÚ 6186 v Kroměříži, a to již ve vojenské hodnosti poručík v záloze po předchozím povýšení dne 31. 3. 1977. Byl jsem cvičen pro funkci velitel spojovací čety ČVO 601.

K VÚ 6270 v Opavě jsem byl převelen v souvislosti s nástupem na mé druhé vojenské cvičení, opět v délce trvání 28 dní. Vykonal jsem ho ve dnech 25. 10. – 21. 11. 1982. Tentokrát již ve vojenské hodnosti nadporučík v záloze – byl jsem totiž předtím dne 13. 11. 1981 povýšen. Velitelem útvaru byl plukovník Ing. Ladislav Nimráček.

S mým nástupem k útvaru se pojí drobná příhoda. V oné době, ve věku 33 let, jsem nosil vlasy o něco delší

než zněl služební předpis. Protože jsem předpokládal, že budu ostříhán v kasárnách, takto jsem se tam i dostavil. Po vstupu do budovy útvaru mě slovy „Co chceš, ty chlupáču?“ přivítal službu konající pomocník dozorcího útvaru, čili „malý kůň“. Jak jsem zjistil později, byl to nadpraporčík Justin Gera. Předal jsem mu povolávací rozkaz. „V pořádku, soudruhu nadporučíku, půjdete tam a tam.“ Zasmáli jsme se oba. A tak jsem poznal tohoto, dnes kamaráda. A po něm řadu důstojníků útvaru, ke kterým jsem měl a dodnes mám stejný přátelský vztah. Někteří z nich se později, v civilní službě, v rámci Katastrálního nebo Zeměměřického úřadu jak v Opavě, tak v Praze, stali mými nadřízenými, jiní naopak mými podřízenými. Takový je život. Vzpomenu aspoň některé – podle abecedy a bez hodností: Petr Cuc, Ivan Čepelák, Ing. Miroslav Habarta, Ing. Vladimír Henzl, Stanislav Hlavenka, Ing. Jozef Kacor, Ing. Sláva Koska, Ing. Milan Krajča, Ing. Vladimír Laryš, Ing. Oldřich Pašek, Ing. Miroslav Tarajčák, Ing. Jiří Trojka a Ing. Jaroslav Žáček.

Byl jsem zařazen ke speciálnímu geodetickému oddělení (sgo) a mým nadřízeným byl kapitán Ing. Sláva Koska. Vykonaával jsem sestavitelské práce při tvorbě dvojazyčných vojenských topografických map měřítka 1 : 200 000. Za dobu cvičení jsem zpracoval 2 mapové listy.

Při této práci jsem měl možnost se ještě hlouběji seznámit s československými vojenskými mapami, s mapami armád Varšavské smlouvy, také s mapami západních armád. A také s příslušnými předpisy. Měl jsem možnost srovnání. Využil jsem toho a mé přesvědčení o vysoké úrovni československé vojenské mapové tvorby se pouze utvrdilo.

Vojenská služba ale nebyla jen odborná činnost, byla to i řada dalších

drobných zážitků. Třeba i v jídle. Jako záložní důstojník jsem měl jistý zvláštní režim a pokud jsem nevykonával službu pomocníka dozorcího útvaru, nemusel jsem se v kasárnách v mimopracovní době zdržovat. Protože mám trvalé bydliště v blízkém městě Hradci nad Moravicí, k útvaru jsem pouze denně dojížděl. VÚ 6270 byl vyhlášen velmi dobrým a vydatným stravováním. Vše bylo chutné, ale já jsem se zvláště těšil na snídaně. Při běžném dojíždění do civilního zaměstnání na něco takového nikdy nebyl čas. Zde se s tím naopak počítalo a tak mi nebylo líno si přivstat, abych si je mohl vychutnat. Byla to velmi příjemná změna. Pokud si vzpomínám, zásluhu na tom měl Ing. Josef Sobarňa. A co jsem ještě miloval? Konzervy denní kalorické dávky – KD (ty jsem někdy dostával místo večeří) a nějaký tuhý pudink. Nevím, co to bylo, ale mně to chutnalo. Dnes to asi neseženete. No, trochu přízemní potěšení...; je-li ale někdo mloun...

V době mého cvičení jsem zažil i přísahu vojáků prvního ročníku základní vojenské služby. K tomuto slavnostnímu aktu se mohli dostavit i jejich příbuzní a ti jim přivázeli velké množství zvláště domácích lahůdek, ať již k jídlu nebo k pití. Na to již číhali vojáci druhého ročníku a od obdarovaných vybírali určitý podíl. Jeden takový, Slovák, s plnou velkou krabicí vybraných lahůdek, kráčel po chodbě v prostorech zabezpečovací roty. Neměl štěstí. Otevřely se dveře kanceláře velitele roty a v nich se objevil sám velitel roty – kapitán Jožko Kacor. „Čo máte?“ Duchapřítomná odpověď: „Hen pre vás, súdruh kapitán.“ Grófské gesto – „Hen dajte!“ – a celá krabice změnila majitele. Byl jsem přizván ke konzumaci, a tak jsem, díky Jožkovi Kacorovi, tímto způsobem oslavil přísahu i já.

Zřejmě jsem své úkoly splnil dobře. Po ukončení vojenského cvičení se se mnou osobně rozloučil sám velitel útvaru, čehož si podnes velmi vážím. Odcházel jsem spokojen a v žádném případě ne s pocitem promarněného času.

Byla mi změněna vojenská odbornost – byl jsem přecvičen pro funkci náčelník měřické skupiny čísla vojenské odbornosti (ČVO) 901.

VÚ 6270 se stal mým kmenovým vojenským útvarem a tak jsem následující třetí vojenské cvičení vykonával opět zde. Bylo to v době od 29. 10. – 25. 11. 1986, tedy opět v délce trvání 28 dní. Velitelem útvaru byl po odchodu předchozího velitele do výslužby plukovník Ing. Jaroslav Žáček. Opět jsem byl přidělen k sgo a mým nadřízeným byl opět kapitán Ing. Sláva Koska. Tehdy jsem již byl na sgo jako doma. Vzpomínám si pouze, že jsme se zabývali právě dodaným překreslovačem fotografických snímků vzešlých z dálkového průzkumu země.

Výsledkem byla další změna vojenské odbornosti. Byl jsem přecvičen na funkci starší kartograf ČVO 904.

Nedlouho poté, 1. 5. či 1. 8. 1987 (údaj je ve vojenské knížce nečitelný) jsem byl povýšen do vojenské hodnosti kapitán v záloze.

Takto jsem nastoupil k mému poslednímu, čtvrtému vojenskému cvičení, které jsem vykonal opět tamtéž, a to v době od 3. 10. – 30. 10. 1991. Znovu v rozsahu 28 dní. Bylo to v době velkých změn v organizaci (tehdy už) Československé armády a schylovalo se ke zrušení útvaru. Nelze se divit, že se záložním důstojníkům již nikdo v plném rozsahu nevěnoval, a protože jsem nechtěl marnit čas, povinnou dobu jsem vyplnil samostudiem. I toto období bylo pro mě přínosné, dokázal jsem si zajistit informace a ukončil jsem ho s dalšími poznatky. Zápis ve vojenské knížce zní, že jsem byl dále cvičen pro funkci starší kartograf ČVO 904.

Velmi lituji, že jsem toto vojenské cvičení nevykonával o rok později. V roce 1992 byl totiž útvar 6270 zrušen. Při tom byl fyzicky zlikvidován archiv tam uložených vojenských topografických map. Mohly být přesunuty jinam a mohly také být, jako již netajné, nabídnuty vědeckým pracovištím nebo archivům.

V městě Opavě jich je řada. Bylo to obrovské množství odborně zpracovaných a kresebně skvělých dvojrozměrných grafických dokumentů, vynikající práce několika generací vojenských geodetů a kartografů, obrovské množství informací o krajině a nakonec očima kartografa i skvělé grafické listy, které jsou takto ztraceny. Kdybych byl přítomen, byl bych to věděl a byl bych to navrhl.

V době snižování početních stavů příslušníků armády jsem již další účast na vojenských cvičeních neočekával. Stejně tak kontakt s organizačními složkami armády. Přesto mi byl doručen z Okresní vojenské správy přípis, že jsem byl dne 1. 4. 1994 povýšen do vojenské hodnosti major v záloze. Jim jsem vlastně podnes a jsem na to hrdý.

S odstupem času, již jako major ve výslužbě a již hodně, hodně starší kartograf, mohu říci, že ani na okamžik nelituji, že jsem byl vojákem Československé lidové armády, Československé armády a nakonec i Armády České republiky. Naučil jsem se samostatnosti, pořádku, disciplíně, zodpovědnosti a organizaci. Nemálo jsem se vzdělal a že jsem nevyužil více volného času, který mi i vojenská služba nabízela, především k odbornému a jazykovému studiu, je pouze moje chyba. Velmi si cením možnosti sloužit právě u VÚ 6270. Mnohé jsem se tam dozvěděl, rozšířil jsem si odborné znalosti, které využívám i nyní, a poznal jsem řadu velmi sympatických lidí, ke kterým mám přátelský vztah podnes a kterých si opravdu vážím.

A díky mým velmi dobrým zkušenostem z doby aktivní služby, byť třeba ne vojáka z povolání, jsem potěšen, mohu-li se i dnes kdykoli a jakkoli připojit k aktivitám současné Geografické služby Armády České republiky. Je to pro mě čest. Díky tomu jsem poznal další pracovníky a důstojníky služby, ať přímo v aktivní službě, nebo již mimo ni. Velmi si toho cením a setkání s nimi jsou pro mě mimořádně přínosná. Po stránce odborné i lidské. Mám o nich to nejlepší mínění.

Zeměměřič armádním generálem, předsedou vlády a válečným hrdinou

Ing. Luděk Břoušek

Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad, Dobruška

Obr. 1 Generál Alois Eliáš. (Zdroj: [4])

„Povaha otevřená, veselý a sympatický. Velmi vzdělaný, velmi pracovitý a velmi svědomitý důstojník nadprůměrné inteligence a vynikajících znalostí jak vojenských, tak všeobecných. Má uhlazené společenské vystupování. Jeden z nejlepších důstojníků naší armády.“ Takto ho viděl a hodnotil jeho nadřízený, generál Otakar Husák¹⁾. [2]

Řeč je o armádním generálovi Ing. Aloisi Eliášovi, československém vojákově, legionáři, politikovi, účastníku domácího odboje za druhé světové války a předsedovi protektorátní vlády. A také zeměměřiči. V červnu roku 2012 jsme si připomenuli 70 let od jeho úmrtí.

„Stojí nespoután, s nezavázanými očima. Navenek klidně, mužně. Potvrdí to pozdější svědci exekuce. Ale to on už nebude žít. Těsně před rozkazem k palbě snímá klobouk a odhazuje ho. Nikoli do dále, ale jen k východnímu náspu, kde stojí pražský gestapák Fuchs a velitel pankrácké věznice Soppa. Chtěl asi umřít prostovlasý.“ [2]

Ale pojďme popořádku.

¹⁾ **Otakar Husák** (*23. 4. 1885; †12. 6. 1964) byl československý generál, legionář, a v letech 1920–1921 ministr obrany

Alois Eliáš se narodil 29. září 1890 na Královských Vinohradech v rodině krejčovského pomocníka jako nejmladší ze tří dětí (měl dvě sestry). Na Královských Vinohradech navštěvoval obecnou školu a vystudoval c. k. státní reálné gymnázium. Maturoval v roce 1908.

V letech 1908–1911 studoval obor zeměměřičské inženýrství na c. k. České vysoké škole technické (dnešní České vysoké učení technické); studium ukončil státní zkouškou. [Pozn. Právo užívat titul inženýr mu však bylo přiznáno až v prosinci 1938, v době, kdy už byl ministrem československé vlády]. V letech 1911–1913 získával jako zeměměřič praxi při provádění stavebních a trasovacích železničních prací v různých zemích bývalého Rakouska-Uherska. V letech 1913–1914 pracoval v podnikatelské firmě ing. Maxe Píchy na stavbě železnice v Bosně.

V dubnu 1913 byl odveden a v říjnu téhož roku nastoupil jako jednorozhodný dobrovolník na prezenční vojenskou službu u 28. pěšího pluku v Praze. Zde však absolvoval pouze základní výcvik a po dvou a půl měsících byl přeložen do zálohy; odešel zpět na stavbu do Bosny, kde ho zastihl začátek první světové války.

Po částečné mobilizaci se Eliáš vrátil do Prahy a 28. července 1914 byl mobilizačním rozkazem povolán k nástupu opět k 28. pěšímu pluku. V srpnu 1914 byl s 2. pochodovou rotou tohoto pluku odeslán na ruskou frontu, kde se mu po několika dnech podařilo dostat do ruského zajetí. Jeho pluk ho následoval v dubnu 1915. Do března 1916 byl Eliáš v zajetí v Tomské gubernii a mj. působil jako důvěrník českých zajatců v zajateckých táborech.

V tomto období se také krátce vrátil ke svému civilnímu povolání.

V době, kdy se značná část pluku ocitla v zajetí, působil již v inženýrských službách v Rusku. Pracoval jako vojenský technický úředník v ruské armádě a podílel se na dostavbě železnice Novonikolajevsk (dnešní Novosibirsk) – Barnaul – Bijsk. Na jaře 1916 pak pracoval jako „civilní důstojník“ na Kavkaze, kde pomáhal při stavbě železnice do Markary.

Obr. 2 V uniformě ruských legií v roce 1917. (Zdroj: [5])

Na Kavkaze se dozvěděl o čs. legiích v Rusku a o náboru do nich. V srpnu 1917 se tedy do legií přihlásil a po důstojnickém kurzu odjel v září téhož roku s transportem kapitána Otakara Husáka do francouzského Cognacu, kde se mj. stal instruktorem nováčků-krajanů z USA. Zde dosáhl hodnosti podporučíka a až do návratu do vlasti sloužil u 21. čs. střeleckého pluku, kde prošel řadou funkcí. V období květen–červen 1918 absolvoval ve frontovém pásmu u Verdunu kurz pro velitele rot a poté se se střeleckým plukem zúčastnil bojů v Alsasku, na řece Aisne a u Teronnu.

V lednu 1919 se již v hodnosti kapitána vrátil do vlasti. V roce 1919 se ještě zúčastnil bojů proti Polákům na Těšínsku a proti maďarským bolševikům na Slovensku.

Po návratu do Prahy chtěl opustit řady armády a chtěl se věnovat svému občanskému povolání. Ministrem obrany Klofáčem byl však přemluven, aby zůstal v armádě, a tak se jeho další kariéra ubírala již vojenským směrem. V prosinci 1919 se stal vojákem z povolání v hodnosti majora a poté prošel řadou funkcí na Ministerstvu národní obrany (MNO) a u 21. pěšího pluku v Čáslavi. Zde poznal svoji budoucí ženu, Jaroslavu Kosákovou. Vzali se v září 1920 v Praze.

V dubnu 1921 byl povolán do funkce I. pobočnicka ministra obrany gen. Otakara Husáka. V letech 1921–1923 studoval Vysokou školu válečnou v Paříži. Po návratu byl v hodnosti podplukovníka přeložen do skupiny důstojníků generálního štábu a současně přidělen k MNO – hlavnímu štábu v Praze. V roce 1928 byl ve funkci přednosta 1. oddělení povýšen do hodnosti plukovníka. V letech 1929–1931 působil ve funkci II. zástupce náčelníka hlavního štábu; v červenci 1929 byl povýšen do hodnosti brigádního generála.

V letech 1931–1933 velel 2. pěší brigádě v Chomutově. Při výkonu této funkce však většinu času strávil v zahraničí jako stálý člen čs. delegace na konferenci pro omezení zbrojení v Ženevě. V tomto období se Eliáš dostal do světa diplomacie a politiky. Za nepřítomnosti prezidenta Beneše v Ženevě vedl s československým zástupcem u Společnosti národů Arnoštem Heidrichem i politickou agendu delegace. Zde se setkával také s celou řadou zahraničních politiků, vojáků a diplomatů. Zde mj. poprvé potkal tehdejšího německého ministra zahraničí Konstantina von Neuratha, pozdějšího říšského proktora v českých zemích.

Po návratu ze Ženevy se vrátil zpět do Chomutova. V letech 1933–1935 pak velel 3. divizi v Litoměřicích. V lednu 1936 byl prezidentem Benešem povýšen do hodnosti divizního generála. V prosinci 1936 se Eliáš stal velitelem V. armádního sboru v Trenčíně. V tomto období měl přátelský vztah s tehdejším generálním

inspektorem branné moci generálem Janem Syrovým, díky němuž se v pozdějších letech vydal i na politickou dráhu.

Obr. 3 V uniformě divizního generála v roce 1938. (Zdroj: [5])

V souvislosti s narůstajícím německým nacismem, napětím v Evropě a snahou Německa zabrat příhraniční oblasti obývané Němci (Sudety), se generál Eliáš v roce 1938 chystal na boj za Československo. Dne 23. září vstoupilo Československo do branné pohotovosti státu a byla vyhlášena mobilizace. Během několika dnů bylo zmobilizováno na 1 128 000 vojáků a Československo bylo připraveno se bránit. Bylo však zřejmé, že přes očekávanou odvahu a bojovou rozhodnost nemohla čs. vojska bez pomoci spojenců dlouhodobě odolávat mnohem silnějšímu nepříteli. Po podepsání Mnichovské dohody²⁾ byl dne 2. října vydán příkaz k ukončení opevňovacích prací na hlavním obranném postavení i před ním a byla postupně přijímána opatření k demobilizaci armády. Demobilizační rozkaz byl na základě usnesení československé vlády vydán 6. října.

V této tíživé atmosféře byl Eliáš k 1. říjnu 1938 povolán z Trenčína do Prahy, aby dočasně zastupoval

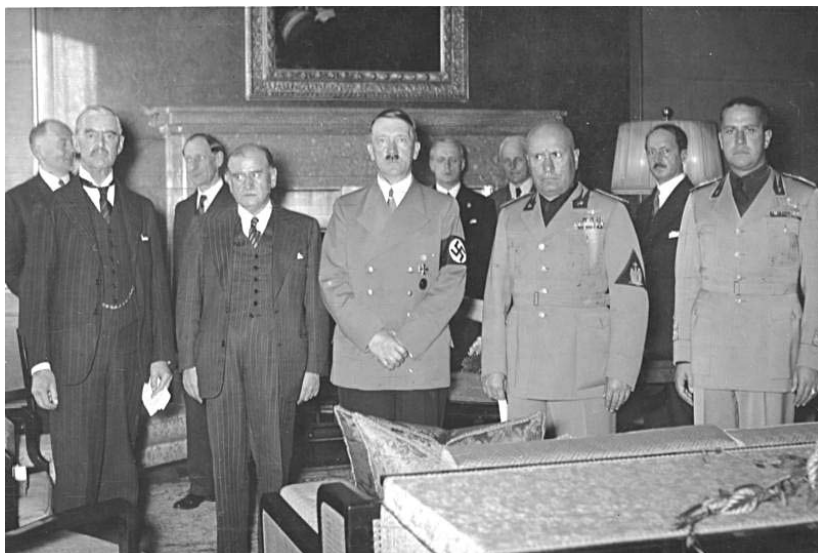
²⁾ **Mnichovská dohoda** (označována také jako Mnichovská zrada či Mnichovský diktát) byla dojednána 29. září 1938 v Mnichově (ve všech jazykových verzích pak byla podepsána po půlnoci, tj. 30. září 1938). Zástupci čtyř zemí (Velká Británie, Francie, Německo, Itálie) se dohodli, že Československo musí do 10. října postoupit Sudety. (Zdroj: [5])

armádního generála Jana Syrového v úřadu ministra obrany (Jan Syrový byl v té době donucen přijmout místo předsedy vlády, na kterém setrval do konce listopadu 1938, kdy po něm tuto funkci převzal Rudolf Beran). Od prosince 1938 do dubna 1939 byl Eliáš ministrem dopravy v Beranově vládě. Ministerstvo dopravy vzniklo sloučením ministerstva železnic a ministerstva pošt a telegrafů. Za ohrožení státu nabývaly oba resorty zvláštního významu a žádaly si do čela vojáka. Současně se Eliáš stal členem Nejvyšší rady obrany státu.

V tomto období československou společností otfásala hluboká krize – rostla nezaměstnanost, objevovaly se zástupy uprchlíků a přesídlenců, rostl počet sebevražd, narůstal antisemitismus a volání pravičáků po koncentračních táborech a soudech s „benešovci“. V tomto ovzduší se činnost Beranovy vlády de facto zaměřovala pouze na plnění požadavků Berlína a na udržení chodu státu, který se rozpadal. Na Slovensku autoritativně vládla Hlinkova slovenská ľudová strana a Podkarpatská Rus se zmítala v deprimujícím neklidu způsobeném politickými dobrodruhy a bojovnými nacionalisty. Nestabilitu a nervozitu také zvyšovala stálá nespokojenost Německa s Beranovou vládou.

Eliáš a další ministři tušili, že „luďáci“ spravující Slovensko míří ven ze společného státu. Iniciativy za zachování společného státu se ujal právě Eliáš a po únorové analýze situace se 10. března 1939 pokusili společně s armádou zvrátit odstředivý vývoj na Slovensku. Prezident Hácha odvolal Tisovu slovenskou autonomní vládu a jmenoval nový vládní kabinet. Tento pokus o změnu vývoje na Slovensku však za pomoci nacistického Německa skončil fiaskem a Slovensko 14. března vyhlásilo samostatnost.

V té době přicházely zprávy o záměru Německa „doničit“ Česko-Slovensko (tak se v té době společný stát jmenoval). Vojenská zpravodajská služba zachytila informaci, že dne 15. března 1939 má dojít k obsazení

Obr. 4 Fotografie z průběhu mnichovských jednání – zleva: Neville Chamberlain (Velká Británie), Édouard Daladier (Francie), Adolf Hitler (Německo) a Benito Mussolini (Itálie). (Zdroj: [6])

českých zemí německou armádou. Eliáš a s ním celá vláda nevěřili, že by k něčemu takovému mohlo dojít; došlo by tím ze strany Německa k porušení mezinárodně oslavované Mnichovské dohody. Ukázalo se však, že zpravodajci měli pravdu, a dne 15. března 1939 začala německá vojska bez vážnějšího odporu obsazovat zbytky republiky. Hitlerovým výnosem ze dne 16. března 1939 se pak české země zbažené pohraničí staly Protektorátem Čechy a Morava (Protektorat Böhmen und Mähren) a Hitlerovým zástupcem v něm se stal říšský protektor (tím se stal již zmíněný Konstantin von Neurath).

V následujícím období Eliáš dál pracoval ve vládě protektorátu jako ministr dopravy a bylo to právě za jeho působení ve funkci, kdy byla na území českých zemí zavedena jízda a chůze vpravo (26. března 1939). Po obsazení českých zemí se ihned zapojil do podzemní vojenské organizace Obrana národa a stal se členem její rady starších. Od jara 1939 byl také napojen na zahraniční odboj vedený prezidentem republiky Benešem a měl kontakty i s ostatními odbojovými skupinami, jako například Politickým ústředím, Petičním výborem Věrní zůstaneme a I. ilegálním ústředním výborem KSČ.

Obr. 5 Alois Eliáš (vlevo) jako premiér protektorátní vlády společně s prezidentem Háchou (uprostřed) a generálem Emingerem (vpravo) při přehlídce vládního vojska v bývalých kasárnách M. R. Štefánika, duben 1940. (Zdroj: [5])

V dubnu 1939 se ustanovovala nová protektorátní vláda. Ta nesměla mít ministra obrany ani zahraničí. Problémem bylo vybrat předsedu protektorátní vlády, kterého sice jmenoval prezident, ale kandidáta musel schválit protektor. Na návrh šéfa prezidentské kanceláře ministra Havelky byl do této funkce navržen Alois Eliáš, který po zvážení všech pro a proti tuto nabídku přijal s vědomím, že podstupuje vysoké riziko, určitě neporozumění a možná i ztracení. Při jeho rozhodování sehrál roli i fakt, že by tento post mohl mj. využít pro podporu odboje.

Protektorátní vláda vedená Aloisem Eliášem pak byla jmenována dne 27. dubna 1939. Česká veřejnost ji přijala se sympatiemi a důvěrou; Eliáš měl pověst vlastence. Tehdejší říšský protektor Neurath znal Eliáše z jeho působení v Ženevě a netajil se tím, že v něho má důvěru.

Činnost Eliášovy vlády byla značně omezena, neboť veškerá její opatření podléhala souhlasu říšského protektora. Z tohoto pohledu se nejednalo o vládu suverénní, ale podřízenou.

Kromě této oficiální činnosti vyvíjel Eliáš činnost ilegální. Podařilo se mu ve Fürstenberském paláci zřídit štáb Obrany národa a to včetně zpravodajské služby složené z bývalých vojenských zpravodajců. Ti se mimo jiné starali o prověřování Eliášových spolupracovníků, aby se minimalizovala infiltrace německých bezpečnostních složek do jeho blízkosti; ta se však přes veškerá bezpečnostní opatření dařila. Přesto se pod vedením Eliášovy vlády podařilo dotvořit zpravodajskou síť složenou ze zpravodajských důstojníků zrušené československé armády, jež pod zástěrkou referentů tiskové dozorcí služby pracovala pro odboj po celém území protektorátu.

Dne 1. září 1939 Německo zahájilo útok na Polsko, čímž začala druhá světová válka. Eliáš – stejně jako česká společnost – s válkou počítal a věřil v její protiněmecký výsledek. Věděl však, že to bude mít těžší s protektorátní vládou i s odbojem.

Po zahájení války se autonomie Eliášovy protektorátní vlády ještě více zmenšila. Úřad protektora začal vydávat svá nařízení, přičemž vládu naprosto ignoroval. Po zhoršení bezpečnostní situace na území země a narůstajících represích ze strany nacistů uvažovala Eliášova vláda několikrát o demisi. Pokaždé bezúspěšně. Pod německým tlakem musel Eliáš poskytovat oficiálním médiím rozhovory, ve kterých musel těžce potlačovat své vlastenecké citění a v zájmu zachování národního života odsoudit zahraniční odboj, Benešovu exilovou vládu apod.

Realita však byla jiná. Např. po prozrazení ilegální organizace Politické ústředí nabádal své blízké spolupracovníky (Nečase a Feierabenda), kterým v této souvislosti hrozilo zatčení, k emigraci a podpoře exilové Benešovy vlády. Podmínky k jejich útěku vytvářel mj. tím, že se jich před Němci zastával a prohlašoval je za loajální členy protektorátní vlády, kteří žádnou činnost proti Němcům nevykonávají.

V roce 1940 došlo k částečnému ochlazení vztahů mezi Eliášem a Benešovou exilovou vládou. Bylo to způsobeno zněním telegramu, který k ročnímu výročí vzniku protektorátu zaslal Hácha Hitlerovi, v němž údajně podle „vyššího“ pokynu vyslovil přání německým zbraním a užil zvolání „Sieg heil!“. Československá politická emigrace na to reagovala podrážděně s tím, že i vynucená loajalita musí mít své meze. Zahraniční i domácí kritici v té době ztotožňovali Hácha s vládou a nepřímo tak činili za činy prezidenta odpovědným předsedu vlády. Další válečné události v Evropě si pak vynutily opětné oživení spolupráce.

Další období ve funkci bylo pro Eliáše a jeho vlastenecké citění zlé. Měl problémy s některými členy vlády a mnohé z nich musel během roku vyměnit. Německá vítězství způsobovala, že někteří ministři byli „příliš ochotni Německu ustupovat“, jak se Eliáš vyjádřil. Musel se vypořádat s vynucenou oficiální loajalitou vůči třetí říši, s medializovanými po-

pravami českých lidí, s vynucenou povinností zavést pro české veřejné zaměstnance a funkcionáře zkoušky z německého jazyka apod. A to vše v období, kdy s postupem německých vojsk na západě sílilo sebevědomí okupantů.

V tom období byl však Eliáš již pod přímým dozorem německých bezpečnostních služeb, které informace o něm sbíraly již od roku 1939. V červenci 1940 byl gestapem zatčen pražský primátor Klapka, s nímž Eliáš spolupracoval v odboji, což pro něj znamenalo bezprostřední ohrožení. V té době se Eliáš stavěl vůči snaze Němců o germanizaci a tím postupné likvidaci českého národa, byl hlavní překážkou poněmčování názvů ulic ve městech apod. Proti vrůstajícímu tlaku ze strany Němců byla Eliášova vláda bezmocná. Eliáš tomuto tlaku čelil alespoň aktivní účastí v odboji. V roce 1940 uvažoval Eliáš o emigraci, ale cesta z protektorátu se po obsazení Balkánu Němci uzavřela.

Do života v protektorátu v té době silně zasáhlo napadení Sovětského svazu německou armádou v červnu 1941 (tzv. operace Barbarossa). Odbojová činnost oživila, objevovaly se stávky a sabotáže. Jako reakce ze strany Němců došlo k nárůstu zatýkání a popravování. Benešova londýnská exilová vláda ještě na jaře 1941 zamítla Eliášovo rozhodnutí podat demisi, ale po napadení Sovětského svazu již tuto možnost připouštěla a to i za cenu, že se k moci dostanou kolaboranti a vlajkařská spodina. Eliáš odpověděl, že je připraven podat demisi a vyvolat tak krizi.

Jako jeden z dopadů krize v tomto období byl odvolán tehdejší protektor von Neurath, protože se Hitlerovi nejevil jako vhodný pro realizaci opatření, která Frank, Himmler a další navrhovali k paralyzování rostoucího hnutí odporu v protektorátu. Na odvolání Neuratha Eliáš reagoval slovy: „*Tož Neurath, což znamená, že také já, to je zcela jasné.*“

Na jaře 1941 se stále častěji začaly u říšského protektora von Neuratha objevovat požadavky na Eliášovo

odstranění. Po výsleších zatčených odbojářů bylo německé bezpečnosti jasné, že Eliáš je ve spojení s exilovou vládou Edvarda Beneše. Ke konci července 1941 již pražské gestapo sestavilo obžalobu Eliáše. Po Neurathově odvolání z funkce protektora dne 25. září a okamžitým ustanovením Reinharda Heydricha zastupujícím říšským protektorem byl v sobotu 27. září 1941 Eliáš zatčen gestapem. Stalo se tak v předpokoji kanceláře státního tajemníka Franka v Černínském paláci, kam byl Frankem pozván. Ještě tentýž den Heydrich vydal „Nařízení o výjimečném stavu“

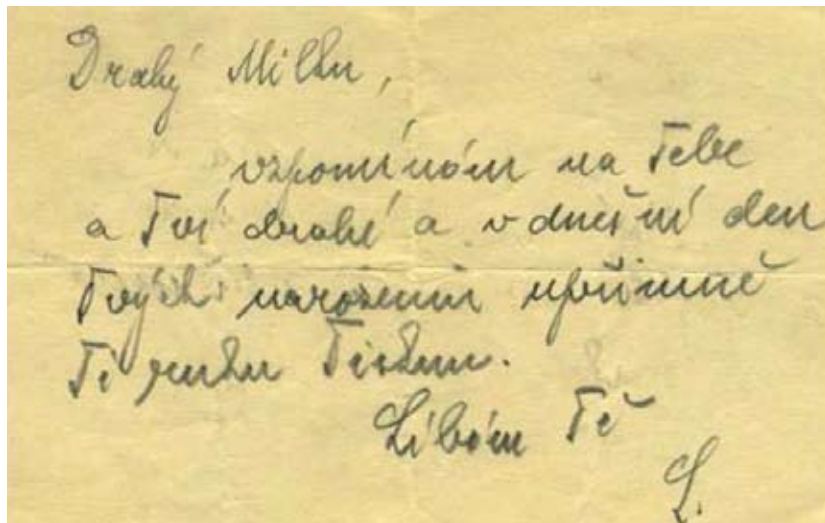
V neděli 28. září Heydrich vyhlásil stanné právo a téhož dne večer byli zastřeleni popraveni bývalí vysocí prvorepublikoví důstojníci a odbojáři jako např. armádní generál Josef Bílý či divizní generál Hugo Vojta. O Eliášově zatčení byl jako první informován 27. září státní prezident Hácha, veřejnost se tuto zprávu dozvěděla v pondělí 29. září z tisku. Tentýž den také prezidentská kancelář dopisem zbavila Eliáše úřadu předsedy vlády protektorátu. V pondělních novinách pak vyšel článek v tomto znění: „*Ministerský předseda Eliáš zatčen. Z nařízení zastupujícího říšského protektora SS-Obergruppenführera generála SS Heydricha byl ministerský předseda autonomní protektorátní vlády ing. Eliáš zatčen pro velezradu a zemězradu a odevzdán Lidovému soudu Německé říše k vynesení rozsudku. Zastupující říšský protektor zbavil současně zatčeného jeho úřadu jako ministerského předsedy protektorátní vlády.*“

Po svém zatčení byl Eliáš převezen do budovy pražského gestapa v Petschkově paláci, kde byl dva dny vyslýchán. Podle dostupných svědectví výslechy probíhaly korektně a Eliáš doznal jen to, o čem gestapo mělo nepochybné důkazy. A tam, kde šlo o závažná fakta, která mohla ublížit dalším, popíral usvědčující důkazy i při konfrontaci, čímž uchránil své spolupracovníky v odboji.

Soud – spíše předem zinscenované přelíčení – s Eliášem proběhl 1. října

v Petschkově paláci. Žalobu plnou faktických chyb vypracovalo gestapo a jako „obhájce“ byl Eliášovi určen nacist dr. Kiekebusch, který byl samotným Heydrichem „politicky poučen“ jak spolupracovat na „znamenítm vedení procesu“ (Háchova nabídka na obstarání vlastního obhájce byla zamítnuta). Po přečtení obžaloby a provedení hlavního výslechu byl Eliáš dotázán, zda se cítí vinen. Odpověděl: „Částečně ano“. Eliáš stejně jako při výsleších doznal jen to, co bylo prokazatelné a co by nemohlo ublížit konkrétním lidem. Po výsleších svědků pak pevným hlasem přečetl svoji obhajobu, kde objasňoval pohnutky, které ho vedly k činům, z nichž byl obžalován a které se opíraly zejména o Hitlerem přislíbenou autonomii českých zemí.

Eliáš byl shledán vinným ve všech bodech obžaloby a ještě téhož dne odsouzen k trestu smrti. O Eliášovu záchranu se pokusil prezident Hácha žádostí o milost adresovanou Hitlerovi. Také Eliášova žena se marně pokoušela svého muže zachránit intervencemi u Heydricha a Franka. Všechny snahy byly neúspěšné, nicméně vykonání rozsudku bylo odloženo a byl vězněn v Pankrácké věznici. Během svého pobytu měl lehčí režim (lepší stravu, delší vycházky, občasné návštěvy manželky...) a díky českému dozorcovi se mu dařilo prostřednictvím motáků udržovat kontakt s blízkými a spolupracovníky.

Obr. 6 Faksimile autentičného vězeňského motáku, napsaného Aloisem Eliášem v dubnu 1942. (Zdroj: [5])

Obr. 7 Pamětní deska generála Eliáše na jeho rodném domě na pražských Vinohradech. (Zdroj: [5])

Po atentátu na Heydricha (27. května 1942), jako odvěta za jeho smrt, byl Alois Eliáš údajně na přímý rozkaz Franka dne 19. června 1942 odvezen na střelnici v Praze-Kobylisích a v podvečerních hodinách zastřelen.

Generál Eliáš se tak stal jediným předsedou vlády okupované země, kterého Němci popravili. Po válce byl generál Eliáš in memoriam povýšen do hodnosti armádního generála a bylo rozhodnuto o umístění pamětní desky s jeho bustou na rodném domě na pražských Vinohradech. Odhalení mělo být provedeno 28. října 1946, ale bylo odloženo a uskutečnilo se

19. června 1947. Komunistickou historiografií byl Eliáš prezentován jako kolaborant. Díky podpoře Václava Kopeckého, člena předsednictva ÚV KSČ, však nebyla deska po únoru 1948 odstraněna a přečkala na budově dodnes.

Ostatky Aloise Eliáše byly opatrovány a uschovávány jeho ženou a jejími přáteli. Ke generálově plné rehabilitaci došlo až po roce 1990. V roce 1996 byl vyznamenán in memoriam Řádem bílého lva. V květnu 2006 byly jeho ostatky i s ostatky jeho manželky se všemi vojenskými počtami pohřbeny v Národním památníku na pražském Vítkově.

Doslov

Když generál Eliáš zvažoval, zda se funkce předsedy protektorátní vlády ujme, jednomu ze svých přátel řekl: „Nevezmu-li to, dostanou to lumpové, vezmu-li to, oprátka mne nemine“. Motivace jeho i ostatních členů jeho vlády byla jasná – zachránit, co se dá, a spolupracovat s německými okupanty jen po nezbytně nutnou hranici. To vše se jim podle dostupných historických pramenů dařilo a proto se asi také naplnila Eliášova osudná a prorocká slova.

Inženýr Eliáš mohl v podstatě prožít „klidný“ život zeměměřiče. A podle

všech poznatků svědčících o tom, jakou byl osobností a jak cílevědomý a schopný to byl člověk, lze usuzovat, že i v tomto oboru by se uplatnil a mohl se stát jednou ze zeměměřičkých osobností naší země.

Osud mu však do cesty postavil dvě světové války, ve kterých měl možnost prokázat své vlastnosti a schopnosti a zejména silné vlastenecké citění. Proto se nakonec vydal na

dráhu profesionálního vojáka, diplomata a politika. V tomto ohledu to pravděpodobně ze všech českých zeměměřičů dotáhl nejdále. Bohužel se mu však tato dráha stala osudnou a na vrcholu sil byl ve věku 52 let zavražděn nacisty.

Od jeho smrti uplynulo v červnu roku 2012 již 70 let. I když je to dnes pro mnohé daleká historie, odkaz osobnosti, jakou byl bezesporu i armád-

ní generál Ing. Alois Eliáš, by měl zůstat věčně živý a měli bychom se k němu vracet. A v naší komunitě českých zeměměřičů obzvlášť; byl jedním z nás.

Čest jeho památce.

Literatura a zdroje

[1] *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2005. s. 65. ISBN 80-7278-233-9.

[2] TOMÁŠEK, Dušan; KVAČEK, Robert. *Generál šel na smrt. Životní příběh Aloise Eliáše*. Praha: Pražská vydavatelská společnost, s.r.o. a Nakladatelství EPOCHA, s.r.o., 2007. 121 s. ISSN 1802-6915. ISBN 978-80-7250-427-5 (Pražská vydavatelská společnost). ISBN 978-80-87027-98-1 (Nakladatelství EPOCHA).

[3] ŠRÁMEK, Pavel. *Mobilizace předválečné armády v roce 1938 - Československá armáda na podzim 1938*. Zdroj: armada.vojenstvi.cz/predvalecna/mobilizace/11.htm

[4] cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Eliáš

[5] www.codyprint.cz/obrana/vice_elias.html

[6] cs.wikipedia.org/wiki/Mnichovská_dohoda

Blahopřejeme...

FRANTIŠEK MIKLOŠÍK

Dne 18. listopadu 2012 se dožije 80 let plukovník v. v. prof. Ing. František Miklošík, DrSc., dlouholetý příslušník vojenské zeměpisné služby, vědec a vysokoškolský pedagog, bývalý náčelník katedry vojenských informací o území.

Jubilantovi je věnována příloha tohoto čísla Vojenského geografického obzoru.

(Redakce)

MILOŠ CHMELÍK

Dne 23. října 2012 se dožívá 70 let plukovník v. v. doc. Ing. Miloš Chmelík, CSc., dlouholetý příslušník vojenské zeměpisné služby, vysokoškolský pedagog a vědec, příslušník katedry geodézie a kartografie Vojenské akademie a katedry vojenských informací o území Univerzity obrany.

Dovolte mi, vážené čtenářky a vážení čtenáři, abych vám připomněl, že Miloš Chmelík (nyní jsem již vynechal jeho tituly i hodnosti, ostatně on je ve svém dosavadním živo-

tě, jak vím, nikterak nepřeceňoval) se narodil v Praze. Vysokou školu vystudoval v Brně (Vysoké učení technické [VUT]) a poté byl přijat na Vojenskou akademii jako řádný učitel. V Brně pak působil s roční přestávkou až do odchodu do penze. Učil kartografické i geodetické předměty; časem se jeho odborný zájem ustálil na oborech spojených s automatizací, informatikou a kybernetikou. Jeho záběr byl hodně široký a tak si ani nejsem jist, zdali jsem na nějaký obor nezapomněl. Zřejmě ano.

Přednášel jak na Vojenské akademii tak i na civilních vysokých školách (VUT, Univerzita v Pardubicích), působil v řadě různých vědeckých i jiných komisích, armádních i celostátních, podílel se na řešení mnoha vědeckých úkolů, zpracoval množství studijních textů, napsal řadu skript a učebnic. Vždy mi tak trochu připomínal post libera z oblasti fotbalové strategie – chtěl mít (nebo po tom alespoň toužil) ve vědecké práci volné ruce. U mnoha

jiných lidí bych to nazval mělkou těkavostí, u Miloše Chmelíka se však jednalo spíše o mimořádnou schopnost poznat a řešit problémy, které ho zaujaly, a to nikoli povrchně. Mimochodem působil i ve sportu, myslím jako trenér ve volejbalu, a jak bylo u něj zvykem, ne v bezvýznamném postavení.

Marně si vzpomínám, že bych kdy poznal člověka s tak rozvinutou a bezpříkladnou a vždy připravenou ochotou pomoci. A věru, že jeho vědomostní potenciál tomu odpovídal – nezůstalo jen u prázdných a planých a nic neřešících a nezávazných tlachů. Byl chytrý a rychlý a ještě se přitom bavil. Věřte, mluvím z vlastní zkušenosti. Věřím, že je takovým dosud. Nazýval mne svým kolegou, snad i přítelem, ale já jej vnímal do jisté míry jako svého učitele. I po mnoha letech společné práce na katedře. A ještě jedno u Miloše obdivuji. Totiž, jen velmi vzácně se stávalo, že se rozhněval nebo dokonce rozčílil, nebo že by o něčem mluvil naprosto odmítavě. Těm, co mi nyní ne zcela dobře rozumějí, nabízím představu učitele a vědce s pozitivním myšlením, přístupem i chováním. Také se o takových lidech říká, že nikdy neztratí glanc. Věřu, že to mnohdy a v nemalé míře povzbuzovalo.

Nuže, ačkoliv jej už několik let jen zřídka potkávám a dostává se mi minima příležitosti s ním mluvit, cítím vždy k němu úctu. Víím, že až si přečte tyto řádky, bude se tomu smát – je prostě takový –, ale je tomu tak. Přeji mu ze srdce, aby jej tolik netížily zdravotní nesnáze, které ho v posledních letech stíhají. Přeji mu k životnímu jubileu všechno nejlepší, stejně jako mnoho jiných jeho přátel, kolegů, bývalých studentů a jemu blízkých lidí. A zvedám přitom pomyslnou sklenici toho nejlepšího a nejvzácnějšího vína, i když dobře víím, že dával přednost dobrému pivu...

Podplukovník v. v. Ing. Antonín Šmíd, CSc. (redakčně upraveno)

OTTO CHLUPÁČ

Dne 28. září 2012 se dožívá 70 let podplukovník v. v. Ing. Otto Chlupáč, dlouholetý příslušník vojenské zeměpisné služby a Vojenského topografického ústavu Dobruška (VTOPÚ).

Narodil se v roce 1942 v Hostinném, okr. Trutnov. Po absolvování základní školy vystudoval v Hostinném jedenáctiletou střední školu, kterou ukončil maturitou v roce 1959.

V roce 1959 nastoupil jako žák do přípravného ročníku Dělostřeleckého technického učiliště v Martině. V letech 1960 až 1962 absolvoval Technické učiliště v Liptovském Mikuláši, kde byl jmenován do hodnosti poručíka a nastoupil k 186. protiletadlovému raketovému pluku v Pezinoku. Poté, v letech 1963 až 1968, působil v Lozorně u Bratislavy u oddílu raket země-vzduch ve funkci staršího technika lokátoru. Odtud se čtyřikrát zúčastnil ostrých bojových střelb v ruské stepi u Astracháně.

V letech 1968 až 1973 absolvoval studium na Vojenské akademii Antonína Zápotockého v Brně. Po jejím skončení byl přemístěn ke VTOPÚ na funkci staršího důstojníka-inženýra elektronika technické údržby samočinných počítačů výpočetního střediska. Postupně vykonával odborné funkce: starší důstojník inženýr pro přídavná zařízení technické údržby samočinného počítače (1975 až 1978), starší důstojník inženýr elektronik SPITZ (1978 až 1992), náčelník provozu inženýrsko-technického zabezpečení střediska technického a týlo-

vého zabezpečení VTOPÚ (1992 až 1993), náčelník provozu ITZ výpočetní a speciální techniky úseku logistiky (1993 až 1994) a náčelník oddělení inženýrsko-technického zabezpečení SRV (1995 až 1997).

Do hodnosti podplukovníka byl povýšen dne 1. 5. 1980.

V průběhu výkonu odborných funkcí pracoval na údržbě sálových počítačů Minsk 22, SM 4-20, SM 5212 a EC 1033. Po zrušení sálových počítačů se staral o údržbu grafických stanic napojených na počítačovou síť VTOPÚ a ostatních PC zavedených v ústavu. Dne 31. března 1997 byl z důvodu snižování počtů ústavu propuštěn ze služebního poměru vojáka z povolání a stal se z něj vojenský důchodce. U ústavu zůstal pracovat ve stejné profesi jako občanský zaměstnanec až do roku 2003.

Ing. Otto Chlupáč je všestranně aktivně činný. Hned po příchodu do Dobrušky se stal aktivním členem Svazu zahrádkářů, kde zastává v současné době funkci předsedy revizní komise. Zároveň se stal členem Svazu filatelistů a je do dnes zapáleným sběratelem známek Československa a Rakouska. Je sportovně založený a v rámci tělesné výchovy hrál tenisové a nohejbalové turnaje, zúčastňoval se pravidelně branných orientačních závodů a v zimě výcviku na běžkách i na kolech při poznávání krás české krajiny.

Jeho celoživotním osudem je práce s výpočetní technikou; práce s notebookem je dnes jeho každodenní činností při zpracování rodinných agend. Působí také ve výboru společenství vlastníků bytů. Většinu času ale tráví na své zahradce, kde se věnuje hlavně pěstování vinné révy, jabloní a broskví. Nadále se zajímá o činnost úřadu. Je aktivním členem klubu důchodců a účastní se pravidelných zájezdů s ostatními členy klubu.

Ing. Otto Chlupáč je ženatý; s manželkou Miroslavou mají dvě děti

– syna Petra a dceru Michaelu
– a jednoho vnuka Daniela. Žije v Dobrušce, kde si užívá zaslouženého důchodu.

Jubilantovi blahopřejeme k jeho krásnému životnímu výročí a přeje hodně zdraví, osobní pohody a spokojenosti v rodině.

Plukovník v. v. Ing. Karel Vítek

Připomínáme...

LADISLAV BENEŠ

Dne 26. listopadu 2012 si připomeneme 130. výročí narození plukovníka Dr. Ladislava Beneše, dlouholetého příslušníka vojenské zeměpisné služby a Vojenského zeměpisného ústavu Praha (VZÚ), geodeta, astronoma a vědce.

Narodil se v roce 1882 v Pečkách. Již na střední škole se věnoval matematice, ve které vynikal. V roce 1903 složil po čtyřsemestrovém studiu 1. státní zkoušku na České vysoké škole technické v Praze. Další čtyři semestry pak studoval na Filosofické fakultě c. k. české University Karlo-Ferdinandovy. V této době se věnoval především astronomii a poprvé se setkal s Milanem Rastislavem Štefánikem.

Jeho vojenská kariéra byla zahájena v roce 1904, kdy nastoupil prezenční službu jako jednoroční dobrovolník u 8. pluku zeměbrany v Praze. Jako důstojnický čekatel pak sloužil u 12. pluku v Čáslavi a v lednu 1907 byl zařazen jako poručík v záloze do 10. pěšího pluku zeměbrany v Mladé Boleslavi.

V roce 1907 odešel do Paříže studovat astronomii. Zde se opět setkal se Štefánikem. Koncem roku 1908 odešel do Heidelbergu, kde do září 1909 pracoval a studoval na astronomické observatoři. Poté do roku 1914 pokračoval v univerzitních studiích ve Štrasburku, kde pracoval na hvězdárně a publikoval své první vědecké práce.

Dva týdny před vypuknutím první světové války odejel do Ruska studovat seismometrii a na observatoři v Pulkově astronomii. V únoru 1916 vstoupil do ruské armády, kde nejdříve působil na topografickém oddělení generálního štábu v Petrohradě (se službou v Pulkovu), později u 218. pěšího pluku v Tbilisi.

V lednu 1917 vstoupil do československých legií v Rusku, s nimiž se mu v dubnu 1918 podařilo na vlastní žádost dostat na francouzskou frontu. Zde absolvoval topografický, granátnický a důstojnický kurz. V srpnu 1918 byl jmenován do hodnosti podporučíka a stal se velitelem roty 22. pluku čs. legií. V září 1918 se stal spojovacím důstojníkem-topografem u 134. francouzské divize. V říjnu 1918 byl při německém dělostřeleckém přepadu u Vouziers zasažen yperitem.

Po skončení války byl v listopadu 1918 pozván tehdejším ministrem zahraničí a pozdějším prezidentem Československé republiky Dr. Edvardem Benešem do Paříže ke zřízení kartografického oddělení při československé mírové delegaci. Zde působil do září 1919 a mj. pracoval při mírové konferenci v otázce stanovení hranic našeho státu.

Po návratu do vlasti v říjnu 1919 byl kpt. Beneš přidělen k Vojenskému kartografickému oddělení (později Kartografické oddělení jako IX. odbor MNO a ještě později Vojenský zeměpisný ústav Praha [VZÚ]), kde se stal výkonným vedoucím astronomicko-geodetického odboru. Po svém nástupu do funkce byl pověřen vedením prací

souvisejících s přesnou nivelací území Velké Prahy.

V dubnu 1922 byl delegován na první kongres Mezinárodní unie geodetické a geofyzikální (MUGG) do Říma, na němž byl předložen návrh na měření poledníkového oblouku mezi 20° a 25° východně od Greenwiche. Na druhém kongresu unie v Madridu byla schválena komise pro vyměřování poledníkového oblouku a mjr. Beneš byl zvolen jejím tajemníkem (v roce 1928 se této funkce pro své nesouhlasné postoje k některým navrhovaným postupům měření vzdal).

Dr. Beneš byl při své odborné činnosti postaven před mnoho problémů. Ty se dotýkaly i přímo činnosti armády. Byly to problémy organizační i odborné. Jedním z nich byla snaha přepodřídit všechny zeměměřické práce, včetně akcí VZÚ, pod tehdejší ministerstvo veřejných prací, s čímž tehdy již plukovník Beneš zásadně a veřejně nesouhlasil. Stejně tak zásadně nesouhlasil s hlediskem MNO na zvolení vhodné projekce a měřítka nových vojenských map.

Z uvedených důvodů, a také z důvodů zdravotních, se proto rozhodl podat žádost o přeložení do výslužby. Do té odešel v červenci roku 1934.

Již v roce 1933 se s rodinou odstěhoval do Poděbrad a v roce 1939 do Pardubic. Dál odborně pracoval, publikoval, zabýval se různými výpočty a studiem literatury. V roce 1936 se mj. zúčastnil 6. kongresu MUGG ve skotském Edinburgu.

Zemřel 3. listopadu 1968 v nedožitých 86 letech.

Luděk Břoušek

(Zdroj: *Sborník ke 120. výročí narození plk. Dr. Ladislava Beneše*. Dobruška: VGHMÚř, 2003. 125 s.)

BOHUMÍR KOBLIHA

Dne 26. října 2012 si připomeneme 110. výročí narození plukovníka gšt. Bohumíra Koblihy, prvního poválečného náčelníka Vojenského zeměpisného ústavu Praha (†1981).

O plk. Koblihovi vyšel příspěvek ke stopátému výročí jeho narození ve VGO 2/2007.

(Redakce)

LADISLAV CHODIL

Dne 23. listopadu 2012 si připomeneme 110. výročí narození plukovníka gšt. Ladislava Chodila, prvního velitele 2. Vojenského zeměpisného ústavu (2. VZÚ) a náčelníka Vojenského topografického ústavu Dobruška (VTOPÚ).

Narodil se v roce 1902 v Přerově. V letech 1921–1923 byl frekventantem Vojenské akademie v Hranicích. Do roku 1924 byl frekventantem aplikační školy dělostřelectva v Olomouci v hodnosti poručíka. V letech 1924–1932 byl velitelem spojovací čety a velitelem baterie a pobočником náhradního oddílu u dělostřeleckého plu-

ku v Žilině, kde dosáhl hodnosti kapitána. V hodnosti kapitána pak byl v letech 1934–1939 postupně velitelem spojovací baterie a velitelem baterie u 7. dělostřeleckého pluku v Olomouci a Šumperku, velitelem spojovací čety a velitelem baterie u 83. dělostřeleckého oddílu v Šamoríně (Slovensko) a velitelem 4. automobilní roty v Josefově nad Metují.

Po likvidaci automobilní roty v květnu 1939 nastoupil na dovolenou, během níž se věnoval rodině a začal působit v odboji. Od září 1939 pracoval jako aktuárský tajemník u okresního úřadu v Novém Městě nad Metují, pak byl automechanikem v Josefově a posléze se učil strojním zámečnickem v továrně SOLO v Lipniku nad Bečvou, kde od srpna 1942 pracoval v autodílně Šumšál.

Od začátku druhé světové války odbojově činný, za což byl v lednu 1943 zatčen gestapem a odvezen do koncentračního tábora v Osvětimi a posléze do Buchenwaldu, kde byl až do května 1945.

V srpnu 1945 se vrátil zpět do armády a do února 1946 byl velitelem baterie a velitelem oddílu u poddůstojnické školy a dělostřeleckého pluku ve Frenštátě pod Radhoštěm, Ostravě a Holešově. V letech 1946–1949 působil jako referent a náčelník skupiny v obrano-zpravodajských službách na hlavních štábech velitelství 1. a 2. oblasti. Od poloviny ledna 1949 působil ve funkci náčelníka oddělení na hlavní kádrové správě MNO.

Dne 7. dubna 1951 byl ustanoven velitelem 2. VZÚ v Dobrušce. Tuto funkci vykonával do 12. 8. 1952. V listopadu téhož roku byl přeložen do zálohy.

Luděk Broušek

JAN KLÍMA

Dne 19. července 2012 jsme si připomenuli 105. výročí narození generálmajora doc. Dr. Ing. Jana Klímy, prvního poválečného náčelníka Vojenské topografické služby Československé armády (†1974).

O genmjr. Klímovi vyšel příspěvek ke stému výročí jeho narození ve VGO 1/2007.

(Redakce)

JOSEF BÖHM

Dne 21. srpna 2012 jsme si připomenuli 105. výročí narození profesora Ing. Dr. Josefa Böhma, DrSc., prvního náčelníka katedry geodézie a topografie Vojenské technické akademie v Brně.

Narodil se v roce 1907 v Opavě. V Opavě vystudoval reálné gymnázium; maturoval s vyznamenáním. Zeměměřické studium absolvoval na Českém vysokém učení technickém v Praze (ČVUT) v letech 1926 až 1929. Zajímal se zejména o matematickou kartografii, vyšší geodézii a vyrovnávací počet.

Po ukončení vojenské služby pracoval u katastrálního měřického úřadu ve Frývaldově (dnešní Jeseník) a poté do roku 1937 pracoval pět let u katastrálního měřického úřadu v Opavě. V roce 1935 obhájil na ČVUT doktorskou dizertační práci na téma „Studium obrazu geodetické křivky v konformním zobrazení“.

V roce 1937 byl Ing. Böhm přeložen do ústřední triangulační kanceláře v Praze, jejímž přednostou byl Ing. Josef Křovák. Zde pracoval do roku 1945 na celé řadě odborných úkolů. Tím došlo k jeho odbornému rozvoji a současně získal řadu podnětů k výzkumu. Svě poznatky pravidelně publikoval a přednášel.

V letech 1945–1946 se úspěšně podílel na zorganizování geodetického studia na Vysoké škole technické dr. Edvarda Beneše v Brně (VŠT). V roce 1946 byl jmenován profesorem pro obor vyšší geodézie a matematická kartografie a obhájil habilitační práci na ČVUT na téma „Zákony přenášení měřických chyb v trigonometrických sítích“. Na VŠT v Brně působil šest let jako vedoucí katedry geodézie, kartografie a topografie.

V roce 1951 byla VŠT s výjimkou stavební fakulty zrušena a její pracoviště se stalo základem pro vybudování Vojenské technické akademie (VTA). Na osobní žádost velitele VTA gen. Lomského se profesor Böhm ujal organizace a vedení katedry geodézie a topografie, ve které byl celý obor soustředěn.

V roce 1953 byl profesor Böhm ministerstvem školství vyžádán od ministerstva národní obrany a ustanoven děkanem nově zřízené zeměměřické fakulty na ČVUT v Praze. Zde byl současně pověřen vedením katedry kartografie, později pak i vyšší geodézie. Funkci děkana vykonával do roku 1959, kdy došlo ke sloučení oborových fakult v komplexní fakultu inženýrského stavitelství. Po sloučení

zeměměřické fakulty s dalšími stavebními fakultami zůstal profesor Böhm vedoucím katedry vyšší geodézie.

Bohatá je jeho vědecká, publikační a přednášková činnost. Psal vysokoškolská skripta, učebnice a články v národních i zahraničních časopisech. Přednášel na vnitrostátních a zahraničních konferencích a vysokých školách. Byl členem mnoha vědeckých rad a jeho vědecká činnost byla v roce 1955 oceněna udělením hodnosti doktora věd.

V roce 1971 byl v důsledku normalizace zbaven vedení katedry a všech funkcí ve vědeckých radách škol a vědeckých ústavů a v mezinárodních institucích. Po odchodu do důchodu v roce 1972 zůstal nadále externím členem své katedry.

Profesor Böhm byl od mládí všestranným sportovcem a dlouholetým tělovýchovným funkcionářem. Na gymnáziu byl oporou lehkotletického a plaveckého družstva. Jako student založil v Opavě první plavecký klub. Při studijních cestách v cizině vystoupal na vrcholy Mont Blancu a Matterhornu, proběhl norské ledovce, sestoupil do kráteru Etny apod. Byl iniciátorem sportovního dění na fakultě.

Profesor Böhm zemřel dne 19. srpna 1993 ve věku nedožitých 86 let.

Luděk Břoušek

(Zdroj: RADOUCH, Vladimír. Nedožitých 90 let prof. Böhma. Geodetický a kartografický obzor, **43 (85)**, 1997, č. 7, s. 152–153.)

JOSEF VYKUTIL

Dne 1. září 2012 si připomeneme 100. výročí narození plukovníka prof. Dr. Ing. Josefa Vykutíla, kapacity v oboru geodézie, vědce, vysokoškolského pedagoga a bývalého náčelníka katedry geodézie Vojenské technické akademie v Brně.

Narodil se v roce 1912 v Olešné u Nového Města na Moravě. V roce 1931 s vyznamenáním absolvoval Státní reálku v Novém Městě na Moravě. V roce 1934 ukončil s vyznamenáním studium zeměměřického inženýrství na České vysoké škole technické v Brně. Po dokončení studia pracoval krátkou dobu u civilního geometra v Brně.

V letech 1935–1937 absolvoval dvouletou základní vojenskou službu. Dne 1. října 1937 se stal vojákem z povolání a nastoupil v hodnosti podporučíka k astronomicko-geodetickému oddělení Vojenského zeměpisného ústavu Praha (VZÚ). Ve VZÚ pracoval jako geodet a podílel se na budování Jednotné trigonometrické sítě katastrální (JTSK), na astronomických měřeních v Astronomicko-geodetické síti (AGS) a budování nivelační sítě na Slovensku.

Během 2. světové války pokračoval v geodetických pracích v rámci tehdy zřízeného Zeměpisného ústavu ministerstva vnitra a od roku 1942 u Zeměměřického úřadu Čechy a Morava.

Po válce se vrátil do VZÚ a stal se příslušníkem a náčelníkem studijní a výzkumné skupiny ústavu, která

připravovala teoretické podklady pro modernizaci čs. geodetických základů a vojenského topografického mapového díla.

Dne 1. října 1951 nastoupil na nově zřízenou Vojenskou technickou akademii v Brně jako učitel katedry geodézie a topografie. Tehdejší vedoucí katedry prof. Dr. Ing. Josef Böhm ho pověřil vedením dvou předmětů – numerické metody počtů a geodetické výpočty. V roce 1953 byl jmenován profesorem pro obor nižší a vyšší geodézie.

Po odchodu prof. Böhma na České vysoké učení technické v Praze se stal v letech 1953 až 1958 vedoucím katedry geodézie. Na brněnské vojenské akademii působil až do roku 1973, kdy odešel z činné služby a přešel na katedru geodézie stavební fakulty Vysokého učení technického v Brně, kde působil jako profesor geodézie až do svého odchodu do starobního důchodu.

Profesor Vykutíl významně ovlivnil kvalitu studia geodetického a kartografického oboru jak ve vojenském, tak i civilním vysokém školství. Byl vynikajícím pedagogem a vychoval celé generace vojenských i civilních zeměměřičů. Jeho pedagogická činnost vyvrcholila v 80. letech vydáním celostátní učebnice Vyšší geodézie. Byl členem komise pro obhajoby kandidátských prací a jmenovacích řízení. Oponoval řadu výzkumných prací a zpracoval mnoho posudků na různé články a monografie.

Profesor Vykutíl zemřel 24. ledna 2004 ve věku 91 let.

Luděk Břoušek

(Zdroj: Zemřel prof. Dr. Ing. Josef Vykutíl. *Geodetický a kartografický obzor*, 50(92), 2004, č. 3, s. 60.)

JIŘÍ KÁNSKÝ

Dne 12. prosince 2012 si připomeneme 85. výročí narození podplukovníka Ing. Jiřího Kánského, bývalého náčelníka Vojenského topografického ústavu Dobruška (VTOPÚ).

Narodil se v roce 1927 v Mnichově Hradišti. Po absolvování reálného gymnázia v roce 1946 pracoval jako úředník firmy Eruptiva v Bakově nad Jizerou a Praze.

Základní vojenskou službu vykonal v letech 1949 až 1951 u tankového pluku v Žatci, kde po absolvování školy pro důstojníky v záloze úspěšně zastával velitelské funkce. V letech 1951–1956 studoval na Vojenské technické akademii v Brně, kde po úspěšné obhajobě získal titul zeměměřického inženýra. Po studiu nastoupil do VTOPÚ na funkci fotogrammetr I. třídy; od roku 1957 již jako zástupce náčelníka fotogrammetrického odboru.

V roce 1958 byl povolán k Topografickému oddělení Generálního štábu a byl ustanoven náčelníkem skupiny organizační a plánovací. Do jeho působnosti patřilo plánování a řízení vojensko-odborné činnosti celé topografické služby. V roce 1960 byl vzhledem k prokázaným odborným znalostem a organizačním schopnostem jako 33letý major jmenován náčelníkem VTOPÚ. Zastával řadu dalších významných státních a odborných funkcí, mimo jiné byl členem vládní komise pro úpravu, delimitaci a demarkaci státní hranice, členem mezirezortní komise pro koordinaci geodetických a kartografických prací, členem komise

Vojenské akademie pro obhajoby diplomových a disertačních prací.

Trvalou péči věnoval Ing. Kánský výchově nových příslušníků ústavu, zvyšování jejich kvalifikace včetně zahraničních stáží či výběru a jmenování nejschopnějších z nich do řídicích funkcí. Sám v letech 1964–1965 absolvoval postgraduální studium na Vojenské akademii.

Rozvoj ústavu, úspěšné plnění jeho působnosti a úkolů byly výsledkem uznávané a právem mnohokrát oceněné čtrnáctileté obětavé a cílevědomé řídicí i odborné práce a působení podplukovníka Ing. Jiřího Kánského. Přes tyto zásluhy a skutečnosti byl v lednu 1975 pro svůj postoj k okupaci Československa v roce 1968 odvolán z funkce náčelníka ústavu, přemístěn k Výzkumnému středisku 090 (VS 090) a ustanoven náčelníkem 2. oddělení.

Ve VS 090 úspěšně řešil a řídil úkoly vývoje racionalizační a automatizační techniky pro mapování a kartografii, zejména Automatizovaného kartografického systému, organizoval spolupráci s čs. průmyslem a příbuznými civilními zeměměřickými orgány, zastupoval topografickou službu na mezinárodních jednáních k této problematice. Jeho odborná práce a řídicí úsilí, přes omezení daná nedostupností špičkové interaktivní výpočetní a grafické techniky, umožnila výchovu řady perspektivních pracovníků, odvození poznatků a vypracování teoretických závěrů, které byly zúročeny v nových podmínkách po roce 1989.

V roce 1984, po dosažení věku 57 let, odešel Ing. Kánský do důchodu; zůstal však nadále pracovat jako výzkumný pracovník ve VS 090 a VTOPÚ.

Podplukovník v.v. Ing. Jiří Kánský zemřel 8. 8. 2003 ve věku nedožitých 76 let.

*Plukovník v. v. Ing. Karel Vitek
(redakčně upraveno)*

VLADIMÍR OLŠOVSKÝ

Rád bych upozornil váženou odbornou veřejnost na 50. výročí narození učitele katedry geodézie a kartografie (později katedry vojenských informací o území) Vojenské akademie, majora Ing. Vladimíra Olšovského, CSc. Vladimír se, bohužel, svého významného jubilea již nedožil. Zemřel, jak je mnohým ze čtenářů známo, zcela nečekaně před více než deseti lety.

Pro ty z nás, kteří již pozapomněli, připomínám, že se Vladimír Olšovský narodil na Slovensku (1961, Bánovce), v roce 1984 promoval na Vojenské akademii v Brně a sloužil pak čtyři roky ve Vojenském topografickém ústavu v Dobrušce jako vojenský geodet. Roku 1988 nastoupil na katedru geodézie a kartografie na interní aspiranturu. A na katedře již zůstal. Jeho oborem se stala geodetická astronomie a geofyzika. Při dělení Československa se rozhodl zůstat v Brně a přijmout české občanství – nakonec oženil se v Brně a narodil se mu syn, a tak měl pro své rozhodnutí jistě své důvody.

Vzpomínám si na něj jako na svého studenta – i když pouze až v pátém roce jeho studia. Později se stal mým kolegou na katedře a říkal jsem si, že jednou obsadí i místo vedoucího skupiny geodézie, které jsem měl tu čest v té době zastávat. Kromě mnoha jiných vzpomínek z učitelské praxe i života na katedře mne vždy napadá jeho tichý nenápadný sarkasmus. Myslím, že ten chlapec (stále si na něj tak vzpomínám, třebaže byl jen o dvanáct let mladší) nikomu vědomě neublížil,

alespoň o něčem takovém nemám povědomí. Ochota, pomoc, kolegiálnita. Tyto vlastnosti mi přijdou na mysl ve spojitosti s jeho osobou. Měl i jiné vlastnosti, možná ne tak skvělé, ale už si na ně jaksi nedokážu vzpomenout; zřejmě nebyly tak výrazné a důležité. Jak jsem již jednou poznamenal, rád bych býval Vladimíra viděl na místě, které jsem měl za pár let opustit. Místo inaugurace jsem však řečnil na jeho pohřbu. Život je plný nečekaných a nanejvýš překvapivých zvratů i proměn.

Obracím se tedy na všechny jeho bývalé kolegy a známé, jeho studenty, prosím i ty, kteří si na Vladimíra Olšovského tak dobře a zřetelně nemohou upamatovat, ale při listování časopisem zavádili očima o tento článek, aby mu ze svého času věnovali chvilku, došla krátkou. Tichou vzpomínku. Byl totiž takový, tichý a přátelský, jistě si ji zaslouží.

Podplukovník v. v. Ing. Antonín Šmíd, CSc. (redakčně upraveno)

Navždy odešli...**LADISLAV NIMRÁČEK**

Dne 29. dubna 2012 zemřel ve věku 82 let plukovník v. v. Ing. Ladislav Nimráček, dlouholetý příslušník vojenské zeměpisné služby, Vojenského topografického ústavu Dobruška (VTOPÚ) a velitel 5. geodetického odřadu (5. GO).

Narodil se 23. března 1930 v Brně, kde v letech 1941 až 1949 absolvoval osmileté gymnázium. Po ma-

turitě začal studovat na Stavební fakultě VUT Brno – obor zeměměřičství. Po dvou letech studia (1949–1951) a zřízení Vojenské technické akademie (VTA) v Brně přestoupil na tuto školu a pokračoval ve studiu na katedře geodézie a kartografie. Studium ukončil v roce 1954 jako jeden z prvních absolventů VTA vojenského zeměměřického směru.

V témže roce nastoupil ve VTOPÚ jako topograf II. třídy, později I. třídy. Aktivně se účastnil zpracování nového základního mapového díla topografických map měřítko 1 : 25 000. V roce 1956 byl ustanoven do funkce zástupce náčelníka topografického oddělení.

Po ukončení prací na topografických mapách měřítko 1 : 25 000 pokračoval od roku 1958 v pracích na topografických mapách měřítko 1 : 10 000 v prostorech západního pohraničí a vojenských prostorů.

Na podzim roku 1962, po zřízení 5. GO v Dobrušce, nastoupil u tohoto útvaru ve funkci náčelníka štábu. Jeho hlavní činnost spočívala ve výcviku příslušníků měřických skupin v oblasti geodetického zabezpečení bojové činnosti vojsk, výcviku záloh, organizování kurzů absolventů vojenských kateder vysokých škol topografické odbornosti a v přípravě poddůstojníků topografických odborností v poddůstojnických školách organizovaných u odřadu.

Souběžně s úkoly výcviku organizoval jako náčelník štábu odřadu i běžné plnění úkolů geodetické a topografické praxe na polních měřických pracích, zejména při rekognoskaci, revizi a údržbě bodů státní trigonometrické sítě a zřizování OB-1, OB-2 na území celé republiky. V letech 1964–1965 absolvoval vyšší akademický kurz v oboru geodézie při Vojenské akademii v Brně. V roce 1966 byl odřad redислоkován z Dobrušky do Křanova a v témže roce se rodina přestěhovala do Bruntálu.

V roce 1968 organizoval jako náčelník štábu další redислоkaci útvaru, tentokrát do Opavy. V této době

útvár nepřetržitě plnil úkoly polních prací, zejména na topografické části 1. obnovy topografických map.

V červnu 1969 byl pplk. Ing. Nimráček ustanoven velitelem 5. GO a s rodinou se přestěhoval do Opavy. V roce 1972 byl povýšen do hodnosti plukovníka.

Z titulu velitele organizoval od roku 1973 nový úkol odřadu – geodetické práce na demarkaci státní hranice se Sovětským svazem, Polskem, Maďarskem a Německou demokratickou republikou. Tyto práce vyžadovaly náročnou odbornou přípravu všech velitelských stupňů, zejména náčelníků měřických skupin. Kvůli nutným mezistátním jednáním v otázce údržby hranic se Ing. Nimráček stal členem společné československo-maďarské komise pro vyměřování státních hranic. Tuto funkci plnil až do odchodu do důchodu.

Rozhodující náplní odborné činnosti 5. GO bylo plnění různorodých geodetických úkolů mimo posádku. Toto specifikum si vyžadovalo zvýšené nároky na řízení a organizaci prací všech stupňů velení odřadu a náročnou odbornou připravenost velitelů měřických skupin. Odřad plnil úkoly spojené se stavbami měřických věží v okolí Brna a ve vojenských prostorech na Slovensku. Zapojení do velkoměřítkového mapování a zpracování plánů měst neustále zvyšovalo nároky na velitele a celé velení odřadu při zajištění bojové i odborné připravenosti odřadu

Jako velitel byl plk. Nimráček svojí odpovědností, důsledností a pečlivostí vzorem pro své podřízené. Funkci velitele 5. GO vykonával šestnáct let, až do roku 1985, kdy byl propuštěn ze služebního poměru a odešel do důchodu.

Do roku 1989 byl ještě vychovatelem v SOU stavebním v Opavě. Čest jeho památce.

(zdroj: <http://www.vojzesl.cz>;
redakčně upraveno)

JIŘÍ MRAČÍK

Dne 29. dubna 2012 zemřel ve věku 89 let podplukovník v. v. Ing. Jiří Mračík, dlouholetý příslušník vojenské zeměpisné služby a Vojenského topografického ústavu Dobruška (VTOPÚ).

Narodil se 16. března 1923 v Brně-Židenicích. Po skončení základní školy absolvoval v Brně osm tříd reálného gymnázia, které ukončil v roce 1942.

V roce 1946 ukončil Školu pro důstojníky v záloze pěchotního směru. Od roku 1951 studoval geodetický obor na Vojenské technické akademii v Brně, kde byl v roce 1956 promován zeměměřickým inženýrem. Potom nastoupil do VTOPÚ, kde působil až do svého odchodu do důchodu dne 31. 12. 1980.

Ve VTOPÚ začínal jako geodet I. třídy-zástupce náčelníka 1. měřického oddělení geodetického odboru. V letech 1957 až 1958 působil jako náčelník 4. měřického oddělení a v letech 1958 až 1963 zastával funkci náčelníka 1. geodetického oddělení. Zde plnil zejména úkoly měření vlivovacích bodů pro potřeby tvorby a obnovy topografických map 1 : 25 000. Také se podílel na modernizaci čs. geodetických základů.

Dne 31. 8. 1963 byl ustanoven do funkce náčelníka oddělení strojné početní stanice ARITMA. V letech 1966 až 1975 zastával funkci náčelníka výpočetního střediska (VpS), od roku 1975 až do 31. 12. 1980 pak náčelníka provozu samočinného počítače VpS. Zde se

podílel na provozování prvního ústavního samočinného počítače ZUSE Z-11 a děrnoštítkové soupravy ARITMA. S jejich využitím byl tehdy provozován jeden z prvních celoarmádních projektů řízení zásobovací činnosti pomocí výpočetní techniky (projekt „Strojné-početní evidence map“). Podílel se také na zavádění různých projektů plánování a evidence výroby či evidence spotřeby pracovního času s využitím výpočetní techniky. Jako náčelník pracoviště se v roce 1968 výrazně angažoval při instalaci a následném provozování samočinného počítače MINSK-22.

Podplukovníku Ing. Jiřímu Mračíkovi byla v roce 1955 udělena medaile „Za službu vlasti“ a v roce 1961 „Za zásluhy o obranu vlasti“.

Jiří Mračík byl sportovně založený, ve svém volném čase se věnoval rekreačnímu sportu, zejména fotbalu a volejbalu. Jeho velkým koníčkem bylo rybaření.

Jiří Mračík byl 60 let ženatý s manželkou Věrou. Spolu vychovali dvě děti, syna Jiřího a dceru Věru a těšili se ze čtyř vnoučat a tří pravnoučat.

Čest jeho památce.

Plukovník v. v. Ing. Karel Vítek

Redakční sdělení

Ve Vojenském geografickém obzoru č. 1/2012 jsme ve společenské rubrice blahopřáli k 95. narozeninám podplukovníku v. v. Ing. Oldřichu Loudovi, kterých se měl dožít v roce 2012.

Po vydání sborníku jsme se dozvěděli smutnou zprávu, že se Ing. Louda svých narozenin nedožil a zemřel v roce 2011.

Čest jeho památce.

Redakce

Z domova

GaKO oslavil 100 let existence

Dne 24. dubna 2012 se v zasedací místnosti budovy Katastrálního pracoviště Brno-venkov uskutečnilo slavnostní setkání při příležitosti stého výročí vydávání časopisu Geodetický a kartografický obzor (GaKO). Na programu bylo nejen vzpomínání a probírání historie, současné úlohy a budoucnosti časopisu, ale také seminář na téma „Koncepte rozvoje zeměměřictví a katastru nemovitostí v České republice a Slovenské republice“.

Obr. 2 Oceňování členů redakční rady GaKO

Setkání zahájil a jeho průběh obratně moderoval ředitel Zeměměřického úřadu Praha Ing. Jiří Černožský, který je současně místopředsedou redakční rady GaKO. Ve svém úvodním vystoupení přivítal zúčastněné (mezi nimiž byly významné osobnosti českého i slovenského zeměměřictví) a seznámil je s programem setkání.

Za vydavatele GaKO na úvod vystoupili předseda Českého úřadu zeměměřického a katastrálního Ing. Karel Večeře a místopředseda Úřadu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (ÚGKK) Ing. Štefan Nagy. Ve svých vystoupeních se věnovali historii časopisu a jeho účelu, který jeho vydávání vždy sledovalo – být zejména odborným a vědeckým časopisem. Připomenuli také, že na jeho vydávání se za celou historii podílela řada odborníků a kapacit v oboru zeměměřictví.

Poté se ujala slova úřadující předsedkyně redakční rady GaKO Ing. Katarína Leitmannová, která podala podrobné informace o historii a vývoji vydávání časopisu. Informovala zúčastněné o počínu Ing. Jozefa Marka, který zdigitalizoval všechna vydaná čísla obzoru a umístil je v prostředí internetu (<http://archivni.mapy.cuzk.cz>). V rámci svého vystoupení uvedla několik zajímavostí, např. o vývoji postavení zeměměřiče v naší společnosti, které zjistila při studiu starých čísel obzoru.

Ve společenské části akce byly pamětními medailemi oceněni bývalí i současní členové redakční rady GaKO a byly předneseny pozdravné projevy či vzpomínky některých příspěvatelů a pamětníků.

Po krátké přestávce pokračoval program druhou částí, ve které vrcholní

představitelé českého a slovenského zeměměřictví představili koncepte rozvoje zeměměřictví v jednotlivých zemích. Jako první vystoupil pracovník Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického Ing. Jiří Drozda s přednáškou na téma „Koncepte rozvoje oborů zeměměřictví a katastru nemovitostí v podmínkách České republiky pro období 2012–2016“, ve které stručně zúčastněné seznámil s obsahem, pojetím a zásadními body koncepte (dostupné na <http://www.vugtk.cz>).

Poté místopředseda ÚGKK Ing. Štefan Nagy představil základní směry rozvoje resortu na léta 2011–2015. Ty jsou vydefinovány v pěti samostatných koncepcích – koncepte rozvoje katastru nemovitostí, koncepte rozvoje informačních systémů resortu ÚGKK, koncepte rozvoje geodetických základů, koncepte rozvoje standardizace geografického názvosloví ve Slovenské republice a koncepte rozvoje, aktualizace a správy Základní báze údajů pro geografický informační systém (dostupné na <http://www.skgeodesy.sk>).

Po skončení pracovní části setkání nabídli organizátoři zúčastněným malé občerstvení a proběhlo neformální přátelské jednání v prostorách budovy Katastrálního pracoviště Brno-venkov.

Obr. 1 Ing. Černožský při uvítacím projevu

(Břoušek)

Návštěva z Albánie u GeoSI AČR

Ve dnech 1.–3. 5. 2012 navštívila Geografickou službu Armády České republiky delegace albánské geografické služby vedená ředitelem vojenského geografického ústavu podplukovníkem Armirem Çaninem v doprovodu jeho zástupce Ing. Saimira Burby. V rámci třídenního pobytu hosté dne 2. 5. 2012 navštívili pracoviště Vojenského geografického a hydrometeorologického úřadu (VGHMÚř) v Dobrušce a dne 3. 5. 2012 odloučená pracoviště v Praze.

Hosté byli seznámeni s působností úřadu, základní produkcí a činnostmi prováděnými v rámci geografického a hydrometeorologického zabezpečení AČR. V rámci návštěvy jednotlivých pracovišť, doprovázené ukázkami jednotlivých technologií a produktů, byly předány zkušenosti v daných oblastech. Zástupci albán-

ské geografické služby obdobně informovali o činnostech realizovaných v rámci jejich působnosti v oblasti geografického zabezpečení. (Wildmann)

Na obrázku zleva: pplk. Ing. Radek Wildmann (hlavní inženýr VGHMÚř), Ing. Saimir Burba, plk. gšt. Ing. Marek Vaněk (ředitel VGHMÚř), pplk. Armir Çanin, pplk. Ing. Michal Král (náčelník štábu VGHMÚř)

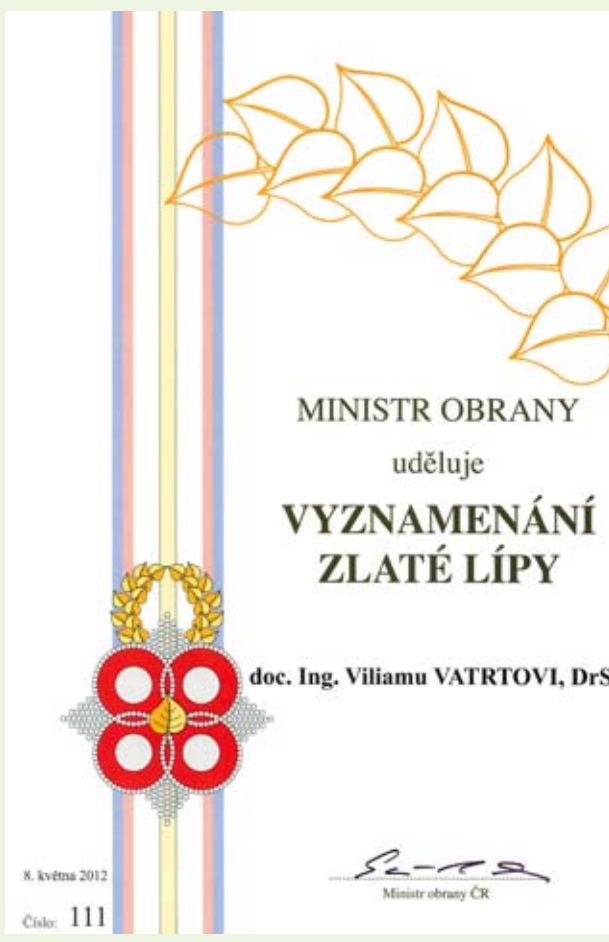
Docent Vatrť obdržel další ocenění

Dalšího významného ocenění se dostalo docentu Ing. Viliamu Vatrťovi, DrSc. za jeho zásluhy na poli výzkumu. U příležitosti oslav Dne vítězství dne 8. 5. 2012 ministr obrany RNDr. Alexandr Vondra za účasti náměstka ministra obrany Ing. Michaela Hrbaty, náčelníka Generálního štábu AČR armádního generála Ing. Vlastimila Picka a dalších významných hostů udělil Kříže obrany státu a vyznamenání Zlaté lípy šestadvaceti významným osobnostem.

Mezi nimi byl i docent Vatrť, vědeckovýzkumný pracovník z Vojenského geografického a hydrometeorologického úřadu, který obdržel vyznamenání Zlaté lípy za výjimečné vědecké zásluhy o rozvoj obrany a bezpečnosti České republiky a zejména za vyvinutí teorie využití družicových dat pro určování nadmořské výšky a stanovení konstanty geopotenciálu na geoidu W_0 , která byla přijata mezi světové konstanty. V roce 2011 byl docent Vatrť za tento objev vyznamenán cenou Česká hlava 2011 (blíže viz např. VGO 1/2012).

Slavnostní akt poprvé v historii proběhl v pražském chrámu sv. Cyrila a Metoděje, v jehož kryptě svedli před 70 lety svůj poslední boj s německými okupanty mj. Jozef Gabčík a Jan Kubiš, vykonavatelé atentátu na zastupujícího říšského protektora Heydricha.

(Břoušek; zdroj textu <http://www.army.cz>)

Osobnosti vojenské zeměpisné služby

Dne 23. května 2012 uspořádal Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad (VGHMÚř) ve spolupráci se Sdružením přátel Vojenské zeměpisné služby přednášku na téma osobnosti vojenské zeměpisné služby. Přednášku vedl profesor. Ing. František Miklošík, DrSc., nestor a jeden z nejstarších pamětníků naší služby, který za svoji bohatou kariéru prošel celou řadou funkcí, od výkonných, přes velitelské, až po vědecké a pedagogické.

Akce proběhla v rámci velitelské přípravy vojáků z povolání VGHMÚř v Dobrušce. Vzhledem k omezenému časovému prostoru se profesor Miklošík zaměřil pouze na vymezený okruh osobností, a to na všechny náčelníky naší služby od jejího vzniku dodnes.

O každém z náčelníků se snažil poskytnout vedle faktografických také informace tzv. „pro zajímavost“; mnohé z nich i ze svých osobních vzpomínek. Tyto informace se snažil zasadit do konkrétního období a do situace, v níž každý z nich naši službu převzal, řídil a dále rozvíjel. Tak jsme se kupříkladu dozvěděli, že první dva náčelníci služby, podplu-

Obr. 1 Profesor Miklošík při přednášce

kovník Alois Hlídaek a brigádní generál Karel Rausch, byli odchovanci vídeňského Vojenského zeměpisného ústavu a poznatky z něj se snažili uplatňovat při konstituování zeměpisné služby nového státu po jeho vzniku v roce 1918 a při zahájení plnění odborných úkolů na našem území. Generál Klíma pak pro svoji náročnost na podřízené nebyl sice mezi nimi příliš oblíben, ale byl uznáván pro své odborné znalosti a řídicí

schopnosti, díky nimž po 2. světové válce dokázal vytvořit topografickou službu v podobě, ve které v podstatě existovala až do devadesátých let minulého století.

Zvláštní pozornost profesor Miklošík věnoval období po roce 1989, kdy služba v rámci společenských změn a díky zrušení mezinárodních bariér a embarg vstoupila do etapy zavádění moderních technologií a zejména mezinárodní spolupráce, orientované na působení v rámci odborných orgánů ozbrojených sil států NATO a EU. Současně však byla postihována soustavnou reformou a snižováním počtů. Ocenil diplomatické a organizační schopnosti tehdejšího náčelníka služby, plukovníka Karla Raděje, který v tomto období službu provedl všemi úskalími a podařilo se mu maximálně eliminovat dopady reorganizací. Přes všechny problémy se mu podařilo pozvednout technologickou úroveň služby tak, že se stala platným a vyhledávaným partnerem nejen mezi odbornými orgány civilními, ale i v rámci spojeneckých ozbrojených sil, a to včetně vstupu do aliance NATO a působení v ní.

Obr. 2 Spolu s vojáky z povolání a občanskými zaměstnanci VGHMÚř se přednášky zúčastnili i členové dobrušské pobočky Sdružení přátel Vojenské zeměpisné služby

U všech náčelníků se pan profesor zmínil o jejich pozitivním přínosu pro službu; nevyhýbal se však ani

rozboru některých negativních počínů. Mezi nimi zmínil např. rozdělení mapového díla na vojenské a civilní v roce 1968 a v důsledku toho utajování vojenského díla, či zámysl předat tvorbu vojenského mapového díla do civilního sektoru na počátku nového tisíciletí.

V každé historické etapě se profesor Miklošik snažil poukázat na její odkaz, poznatky a zkušenosti, které se v mnoha případech po dobu existence služby víceméně opakují. Poukázal na to, že v celé historii služby byly její produkty zpracovávány a využívány nejen pro vojenské účely, ale i pro potřeby národního hospodářství, a byly využívány i v dalších oblastech civilní sféry. Stejně tak vojenské zeměměřičtví vždy bylo rovnocenným partnerem na poli rozvoje zeměměřičtví jako takového a spolupráce s civilním sektorem vždy byla a je ku prospěchu obou stran. Jako „červená nit“ se vystoupením pana profesora dále vinul apel na soustavnou odbornou přípravu a připravenost příslušníků služby plnit standardní i nestandardní úkoly.

Na závěr přednášky pak své poznatky, které nabyt za svoji více než šedesátiletou kariéru v naší službě, pan profesor zevšeobecnil do několika doporučení pro další úspěšný rozvoj geografické služby:

- nutnost odborně pracovat na nejvyšší úrovni, např. dál vytvářet podmínky pro kontinuální mapování území našeho státu vlastními silami a prostředky služby;
- nutnost odborné spolupráce s civilními zeměměřičtími orgány;
- nutnost udržet „živou“ lidskou práci i při vysokém stupni automatizace;
- nutnost vytvořit tzv. „aktivní zálohy“ personálu, předurčené na plnění základních prací v působnosti služby (např. mapování území státu) a pokud možno nedotknutelné při současných reorganizačních opatření resortu;
- nutnost sledovat technicko-technologický rozvoj v oblasti zeměměřičtví;
- nutnost podrobněji se zabývat problematikou modelování a simulace různých situací, vytvářet podmínky pro propojování již vytvořených

různorodých databází tak, aby uživatel dostával jednoznačné odpovědi z jednoho místa a nemusel pracovat s každou databází a různými podklady zvlášť.

I v pokročilém věku (v roce 2012 se dožívá 80 let) pan profesor prokázal svoji neutuchající vitalitu, znalosti, zkušenosti, přehled, schopnost informace zpracovávat, zevšeobecňovat a to podstatné předávat dál. Pan profesor je spoluautorem řady studií týkajících se rozvoje vojenské zeměpisné služby v dlouhodobých horizontech; patří do generace, která tuto službu a její dnešní podobu utvářela. Jako pedagog se pak podílel na výchově několika generací vojenských zeměměřičtů. Potlesk zúčastněných posluchačů na závěr jeho přednášky byl nejen poděkováním za přednášku jako takovou, ale i projevem úcty vůči jeho dílu a přínosu pro geografickou službu a geografické zabezpečení obrany našeho státu.

(Břoušek)

Ze světa

GeoSI AČR a DGIWG

Geografická služba Armády České republiky (GeoSI AČR) se systematicky zapojuje do práce mezinárodní skupiny pro standardizaci vojenských geoprostorových informací DGIWG (Defence Geospatial Information Working Group). Hlavním úkolem DGIWG je příprava specifických norem pro vojenské účely, které pak umožňují sdílení geografických informací mezi aliančními partnery. IGEOGW (Interservice Geospatial Working Group, složka NATO) zadává pracovní skupině DGIWG požadavky, které jsou pak řešeny formou projektů ve specifických týmech. Jejich výsledkem jsou normy, jež NATO zařazuje do systému tzv. STANAG (Standardization Agreement). Práce

skupiny probíhají celoročně formou internetové komunikace a telefonických konferencí jednotlivých týmů. Mimoto se dvakrát ročně setkávají všechny týmy u některého z partnerů na společném jednání s cílem vzájemné koordinace a projednání problematických otázek.

Jarní jednání 2012 pořádali kolegové z USA ve dnech 16.–27. dubna. Za GeoSI AČR se na jednání technických panelů podíleli Mgr. Luboš Bělka, Ph.D. v oblasti formátů pro data rastrová (Geospatial Tagged Image File Format [GeoTIFF], Geography Markup Language in Joint Photographic Experts Group 2000 for Geographic Imagery [GMLJP2]) a pro data o výšce povr-

chu území (Elevation Surface Model [ESM]), Ing. Vladimír Kotlář v oblasti vojenských profilů webových služeb a metadat (NATO Geospatial Metadata Profile [NGMP], National System for Geospatial Intelligence Metadata Foundation [NMF]) a Ing. Boris Tichý, který je členem týmů pro vedení slovníku geoprostorových entit DFDD (DGIWG Feature Data Dictionary) a pro zpracování NATO Geospatial Information Framework (NGIF).

Na práci technických panelů navázalo jednání DGIWG Conference, které řeší manažerské záležitosti DGIWG. Na tomto jednání naši geografickou službu zastupovali náčelník GeoSI AČR plukovník gšt. Ing. Pavel Skála

a ředitel Vojenského geografického a hydrometeorologického úřadu plukovník gšt. Ing. Marek Vaněk.

Podstatná část jednání DGIWG se zabývala ustavením nového projektu NGIF, který má vytvořit dlouhodobě postrádaný jednotný komplex koaličních norem pro geoprostorové databáze a umožnit tím vzájemné sdílení geoprostorových dat mezi státy koalice NATO. [Na obrázku předseda IGEOGW Leif Sundgren (SWE) a koordinátorka technických panelů DGIWG Jennifer Hum-Miller (CAN)].

(Tichý)

Geospatial Doctrine Workshop

Ve dnech 29. až 30. května 2012 se v dánské Kodani konalo jednání alianční pracovní skupiny pro stanovení návrhu nových principů geografického zabezpečení operací NATO. Jednání bylo svoláno velitelstvím SHAPE a účastnili se ho zástupci struktur NATO i národních geografických služeb. Česká republika byla zastoupena podplukovníkem Ing. Janem Maršou, Ph.D.

Současné diskuse ohledně koncepční stránky geografického zabezpečení operací NATO jsou vyvolány několika spolu souvisejícími a vzájemně se doplňujícími níže uvedenými okolnostmi. Zejména jde o zásadní organizační změny ve strukturách aliance, tedy o plánovanou redukci specialistů geografické odbornosti. Z toho vyplývajícím důsledkem je citelný tlak k předefinování principů a postupů geografického zabezpečení a zejména k přesunutí co nejvíce odpovědnosti na úroveň jednotlivých

států s nutností vzájemné koordinace národních schopností a sdílení sil a prostředků. Dochází proto k předefinování konceptu geografického zabezpečení spočívajícího v částečném přesunutí koordinační role SHAPE na národní úroveň.

Dalším důvodem pro změny jsou nové zkušenosti s geografickým zabezpečením relativně rychlé a krátké operace NATO (Operace

„Unified Protector“ na jaře 2011) a záměr Německa ustanovit tzv. *Multinational Geospatial Support Group* (MN GSG). Cílem MN GSG je poskytnutí konzistentního geografického zabezpečení pro plánování a provedení operací NATO, ale i EU. Návrh vychází z již osvědčeného konceptu GSG pro ISAF, který je nositelem viditelného zlepšení ve všech oblastech geografického zabezpečení této operace. (Marša)

Hotel Esplanade, kde se konalo jednání pracovní skupiny.

Aktualita

Vyšla publikace o působení VZÚ na Slovensku

Slovenská spoločnosť geodetov a kartografov

Jozef Marek

 Po stopách
Vojenského zemepisného ústavu
na Slovensku

Bratislava 2011

Koncem roku 2011 vydala *Slovenská spoločnosť geodetov a kartografov* (SSGK) další publikaci věnovanou historii odboru geodézie a kartografie, v pořadí již devátou. Její autor, Ing. Jozef Marek, přibližuje čtenářům působení a výsledky práce vojenských zeměměřičů – geodetů a kartografů – na území Slovenska. Podkladem pro zpracování publikace byly dokumenty a informace z „Výročných zpráv“, vydávaných každoročně Vojenským zeměpisným ústavem (VZÚ) v Praze; publikace tím připomíná tradice a zejména osobnosti, které se podílely na realizaci významných vojenských topografických, kartografických a geodetických prací. Text je obohacen velkým množstvím fotografií a ilustrací, ukázek map, schémat a tabulek, které odborné činnosti vojenských geodetů a kartografů názorně dokumentují.

Geografická služba v minulosti vydala několik publikací s podobnou problematikou, ale tato kniha vybírá, soustřeďuje a prezentuje tuto

činnost právě na území Slovenska, a pro meziválečné období také na území tehdejší, dnes téměř opomíjené, Podkarpatské Rusi. Hlavní pozornost je věnována pražskému VZÚ, a od roku 1951 pak také ústavům, které po prostorové a technické diverzifikaci zeměpisné služby čs. armády vznikly – Vojenskému topografickému ústavu (VTOPÚ) Dobruška a Vojenskému kartografickému ústavu (VKÚ) v Banské Bystrici, později VKÚ v Harmanci.

Publikace je rozčleněna do třinácti kapitol, přičemž první tři se zabývají nejstaršími pracemi vojenských zeměměřičů

všeobecně. Kapitoly 4 a 5 uvádí přehled historického vývoje vídeňského VZÚ, který byl od roku 1839 předchůdcem a po roce 1918 praktickým vzorem pro československý VZÚ, jehož vznik a první úlohy popisuje 6. kapitola. Kapitoly 7 a 8 rozvádějí práce vykonávané jeho pěti odbory – astronomicko-geodetickým, topografickým, kartografickým, popisným a reprodukčním. Kapitola 9 připomíná vznik a krátkou dobu působení slovenského VZÚ v průběhu 2. světové války.

Nelehká a náročná obnova VZÚ po skončení 2. světové války je obsahem dalších částí publikace. Vývoj je ovlivněn skutečností, že v roce 1951 došlo k rozčlenění pražského VZÚ na tři autonomní instituce. Vzhledem k celostátnímu významu je 11. kapitola zaměřena zejména na VTOPÚ a na jeho první významnou a rozsáhlou úlohu – celostátní topografické mapování v měřítku 1 : 25 000. To bylo uskutečněné moderními technologiemi v tehdejších již globálním geodetickém systému

S-42 a v Gaussově-Krügerově zobrazení v rekordním čase v průběhu čtyř let 1953–1957. Poté navazuje informace o podílu VTOPÚ na mapování v měřítku 1 : 10 000, které je již společným dílem vojenské topografické služby a institucí civilní zeměměřické služby. Závěrečná kapitola je věnována historii a činnosti VKÚ Banská Bystrica, zvláště pak VKÚ Harmanec. Jsou do ní zařazeny i osobní vzpomínky pamětníků na práce geodetů a topografů VTOPÚ na území Slovenska v průběhu celostátního mapování 1 : 25 000 a krátký přehled vývoje, spolupráce a výsledků služby po roce 1990.

Publikace zdůrazňuje přínos výsledků práce předválečného VZÚ na Slovensku, které měly širší poslání a využitelnost i v civilním prostředí – v katastrální činnosti státních orgánů, v inženýrské geodézii apod. Probíhala také tvorba regionálních map pro civilní potřebu, map a atlasů pro školy. Tehdy nejrozšířenější reambulovaná topografická mapa 1 : 75 000 byla používána v národním hospodářství, v turistice a také geografové jako podklad pro územní studie v rozsahu celého státu. Také geodetické a astronomické práce, určování Laplaceových bodů, jejichž údaje byly využity např. i při evropském stupňovém měření, jsou kulturním dědictvím, přesahujícím hranice státu, a jsou dnes zařazeny mezi nejvýznamnější technická díla této kategorie v Evropě.

MAREK, J. *Po stopách Vojenského zeměpisného ústavu na Slovensku* Slovenská spoločnosť geodetov a kartografov, 2011. 300 s., 216 obr.

Monografie je ke koupi na sekretariátu ČSGK, Novotného Lávká 5, 116 68 Praha 1, nebo lze si ji vypůjčit u Sdružení přátel Vojenské zeměpisné služby, Rooseveltova 23, 160 00 Praha 6.

plk. v. v. Ing. Drahomír Dušátko, CSc.

Anotovaná bibliografie příspěvků otištěných v tomto čísle

JADRNÝ, Vladimír; PAŠEK, Oldřich. 30 let vojensko-odborné činnosti 5. geodetického odřadu. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, č. 2, s. 5–23.

Článek chronologicky popisuje třicetiletou historii 5. geodetického odřadu. Poskytuje informace o důvodech jeho vzniku, o jeho rozvoji, změnách dislokace, obsazení řídicích funkcí, plněných odborných a vojenských úkolech a dalších oblastech působení.

KEBÍSEK, Ladislav. K padesátému výročí založení 5. geodetického odřadu. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, č. 2, s. 24–27. Autor – zakladatel a bývalý velitel 5. geodetického odřadu a také bývalý náčelník Topografické služby Československé armády – v článku poskytuje informace o důvodech vzniku odřadu, o jeho počátcích, personálním složení a prvních úkolech. Informuje také o důvodech redislokace odřadu do různých posádek a o životě příslušníků odřadu v nich.

KREJČÍ, Václav. Několik vzpomínek na službu u 5. geodetického odřadu. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, č. 2, s. 28–29. V článku autor vzpomíná na své působení u 5. geodetického odřadu v Krnově a v Opavě. Poskytuje informace nejen o plněných odborných úkolech či o civilním a společenském životě příslušníků odřadu, ale i o humorných situacích a zážitcích z měřických prací a vojenského života.

GRIM, Tomáš. Vzpomínky záložního důstojníka na službu u VÚ 6270. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, č. 2, s. 30–31. V článku autor vzpomíná na období, kdy v rámci 5. geodetického odřadu působil během vojenských cvičení, na která byl pravidelně povolován jako civilní zeměměřič, voják v záloze.

RYBANSKÝ, Marian. K osmdesátinám plk. v. v. prof. Ing. Františka Miklošika, DrSc. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, č. 2. Příloha 1, 14 s.

Článek je věnován osmdesátému výročí narození plukovníka ve výslužbě prof. Ing. Františka Miklošika, DrSc., dlouholetého příslušníka vojenské zeměměřické služby, vědce a vysokoškolského pracovníka a pedagoga. V krátkém životopise autor informuje o významných mezích v životě profesora Miklošika. Součástí článku je obsáhlý seznam publikací, vědeckých a odborných prací, které jubilant napsal či na jejich zpracování spolupracoval.

Summaries

JADRNÝ, Vladimír; PAŠEK, Oldřich. 30 years of military and specialized activities of the 5th Geodetic Detachment. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, no. 2, p. 5–23.

The article describes chronologically the thirty-year-old history of the 5th Geodetic Detachment. It provides information about reasons of its establishment, about its development, changes in dislocations, assignments to its leading positions, fulfillment of specialized and military tasks and other areas of responsibility.

KEBÍSEK, Ladislav. The 50th anniversary of establishment of the 5th Geodetic Detachment. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, no. 2, p. 24–27.

In the article the author – a founder and a former commander of the 5th Geodetic Detachment and also a former commanding officer of the Topographic Service of the Czechoslovak Armed Forces – provides information about reasons of the Detachment establishment, about its first years, personal composition and first tasks. He also provides information about the reasons for dislocation changes and about the life of Detachment members in different locations.

KREJČÍ, Václav. Several memories of the service for the 5th Geodetic Detachment. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, no. 2, p. 28–29.

In the article the author describes his work for the 5th Geodetic Detachment in Krnov and Opava. He provides information about fulfilled specialized tasks and about civilian and social life of the Detachment members, but also about funny situations and experiences from surveying work and military life.

GRIM, Tomáš. Memories of the reserved officer of his service for VÚ 6270. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, no. 2, p. 30–31.

In the article the author describes the periods, when as a civilian surveyor (a reserved officer) he was regularly invited for military exercises, in which the 5th Geodetic Detachment participated.

RYBANSKÝ, Marian. To the 80th birthday anniversary of the retired Colonel Prof. Ing. František Miklošik, DrSc. *Vojenský geografický obzor*, **55**, 2012, no. 2. Appendix 1, 14 p.

The article is dedicated to the retired Colonel Prof. Ing. František Miklošik, DrSc. on the occasion of his 80th birthday anniversary. Professor Miklošik is a long-time member of the Military Geographic Service, a scientist and a university professor. In the brief biography the author informs about the important milestones in his life. In the article readers can also find an extensive list of the scientific and technical publications which were written by him or he worked on them as the co-author.

VOJENSKÝ GEOGRAFICKÝ OBZOR

Sborník Geografické služby AČR

Vydává Ministerstvo obrany ČR, Geografická služba AČR
Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad
Čs. odboje 676
518 16 Dobruška

IČO 60162694
MK ČR E 7146
ISSN 1214-3707
PERIODICITA: dvakrát za rok.

Tiskne Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad, Čs. odboje 676, 518 16 Dobruška
Neprodejné. Distribuce dle zvláštního rozdělovníku.
Elektronická podoba sborníku: <http://www.geoservice.army.cz>, <http://www.topo.acr>.

Za obsah článků odpovídají autoři. Nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí.
Tento výtisk neprošel jazykovou korekturou.

Znaky měst na str. 4: <http://www.mestodobruska.cz>, <http://www.krnov.cz>, <http://www.opava-city.cz>

Šéfredaktor: Ing. Luděk Břoušek
Zástupce šéfredaktora: mjr. Ing. Ilja Sušánka
Členové redakční rady: Ing. Libor Laža, kpt. Ing. Přemysl Janů
Redakce: Ing. Luděk Břoušek
Grafická úprava a zlom: MgA. Milan Kubec

Adresa redakce:
VGHMÚř, Čs. odboje 676, 518 16 Dobruška
tel. 973247803, 973247511, fax 973247648
CADS: vgo@vghur.acr
e-mail: vgo@vghur.army.cz

Vojenský geografický obzor, rok 2012, č. 2.
Vydáno 31. 8. 2012.